

89-3

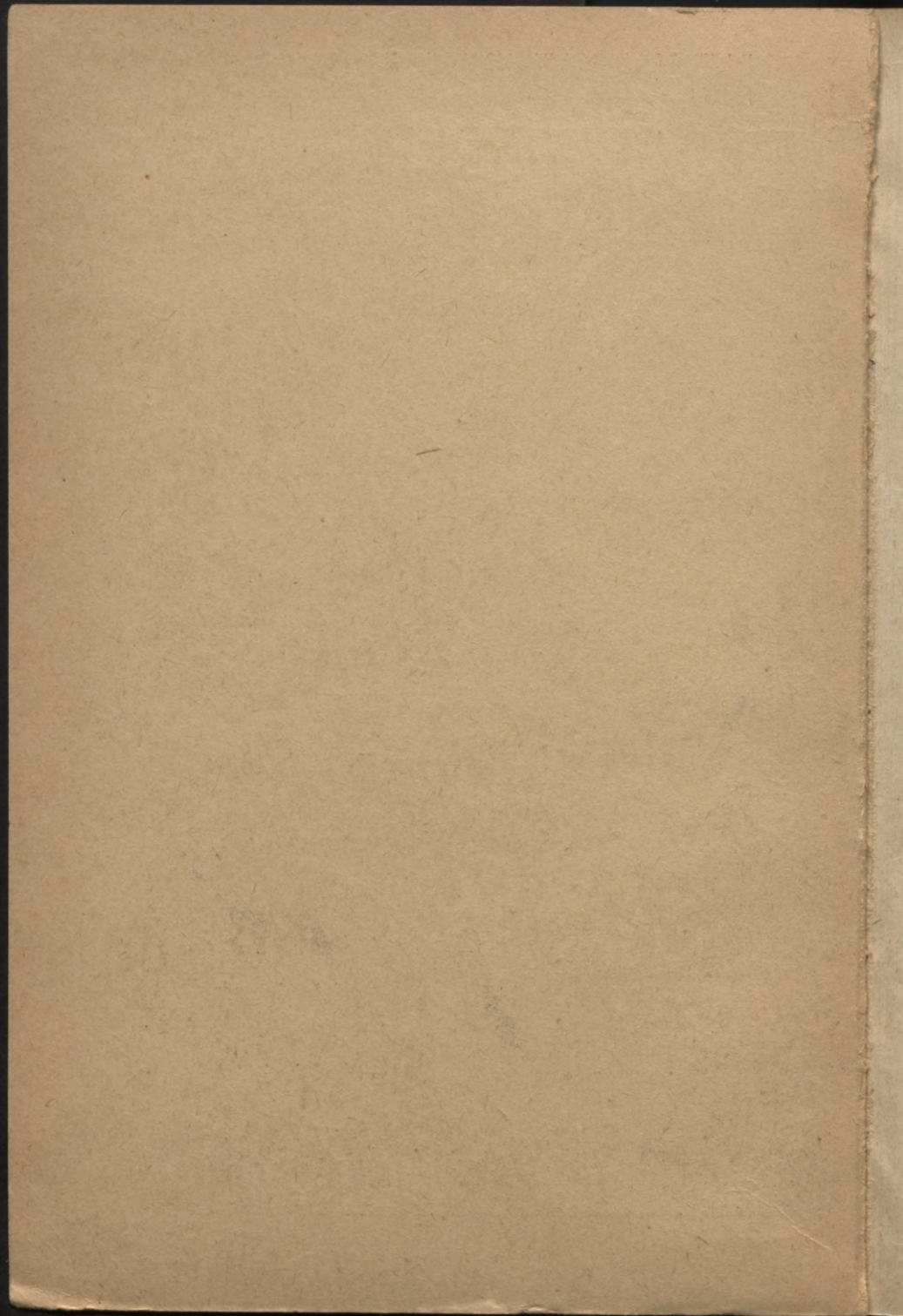
779

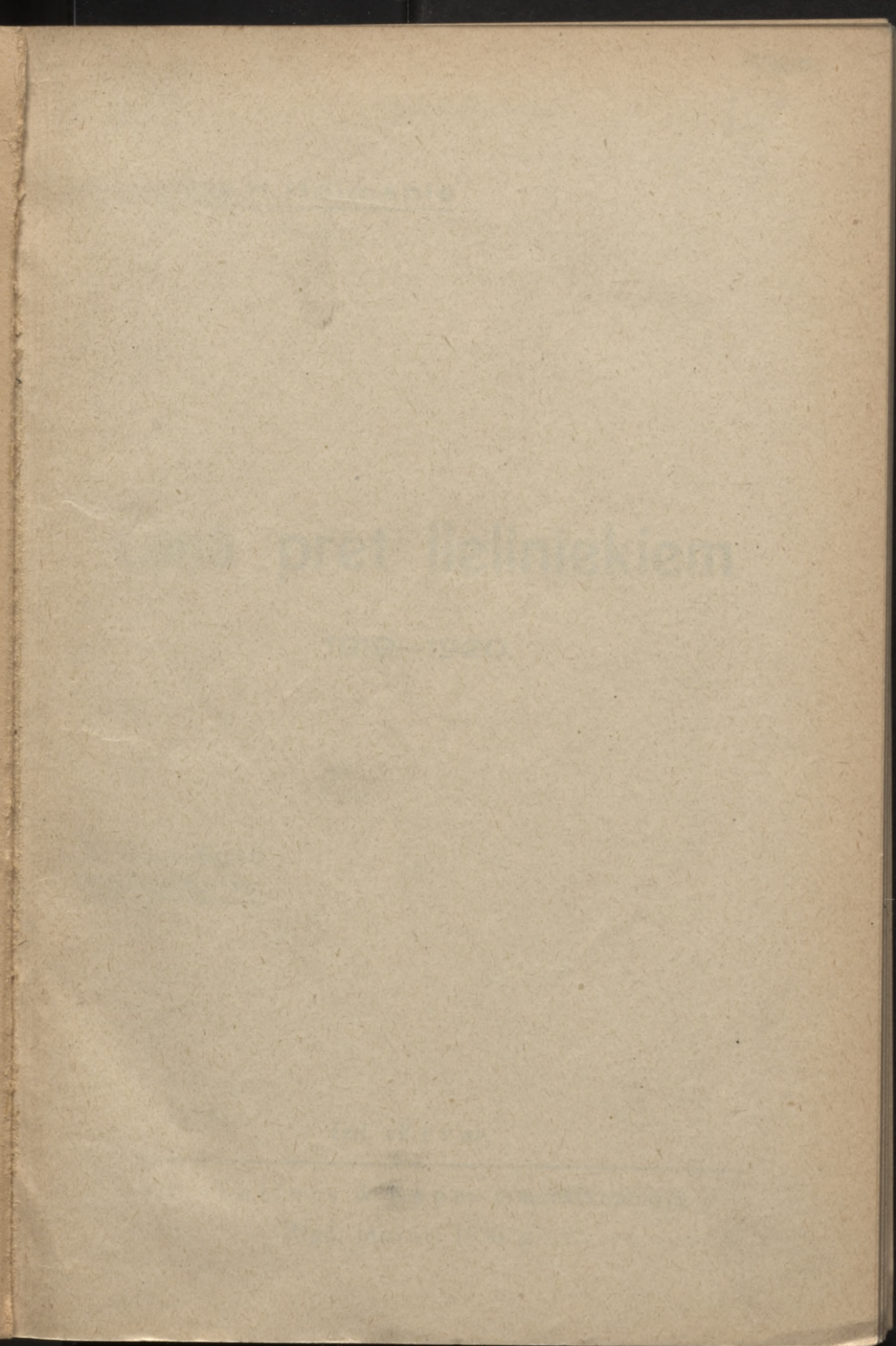
KAPTEINIS H. HELMANIS

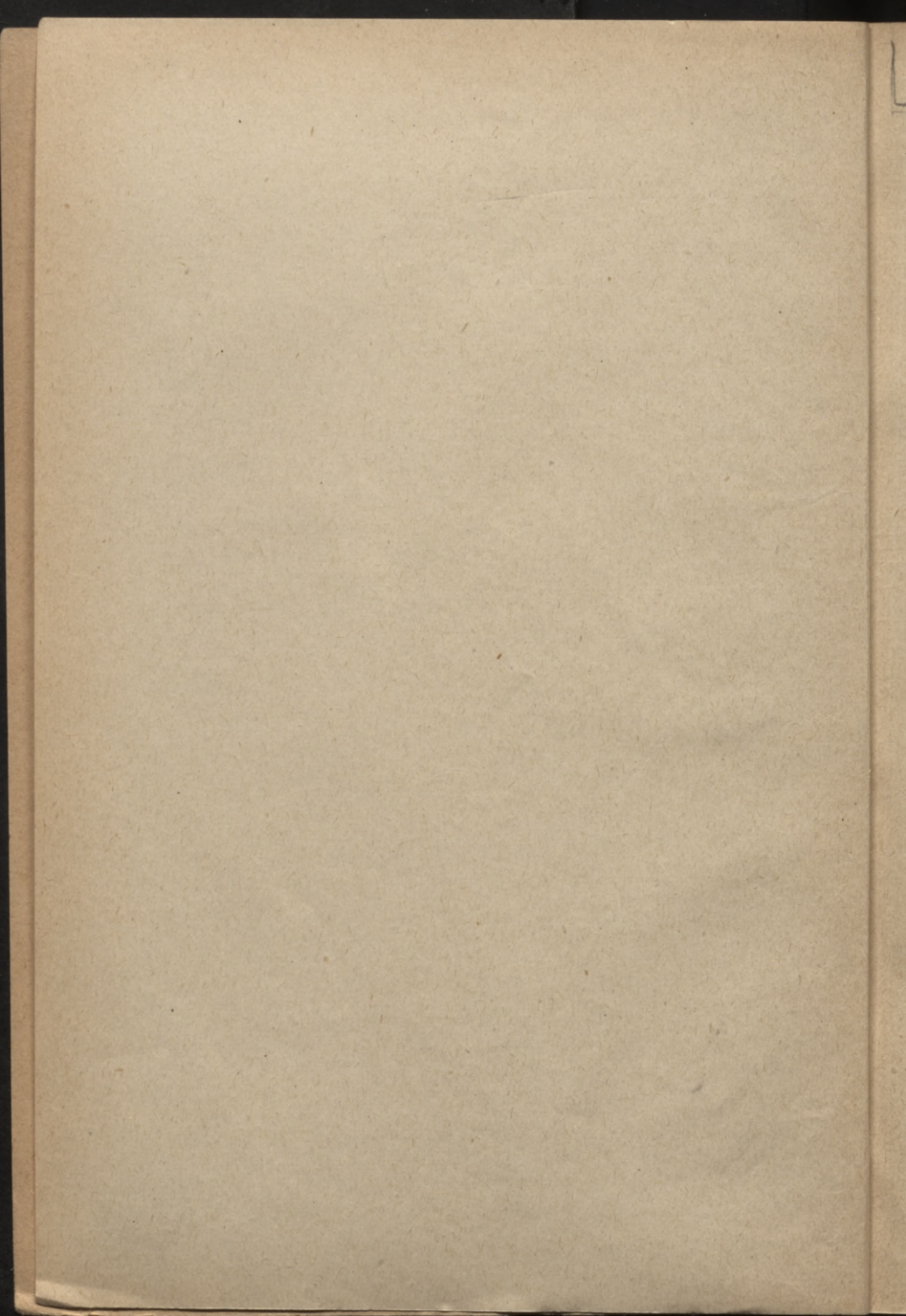

[L. vrd.]

**CĪNĀ
PRET LIELINIEKIEM
1919:1920.**

89-3

Arhivs.

779

L
9

22

Kapteinis H. Helmanis

Ciņā pret lieliniekiem

1919—1920.

2. noslēgts
iespiedums.

Izd. «E r v a».

A./S. «Valters & Rapa» ģenerālkomisijā

Rīgā, janvārī 1936. g.

Sl. 45510K (S)

L. V. Z.
Nr. 306/49

030803341

A. Kviesis

*Valsts Prezidents, Lāčplēša kara
ordena domes priekšsēdētājs.*

A. Kviesis

J. Roberts

1875

[Faint, illegible handwriting]

K. Ulmanis

Dr. agr. et. cec. h. c.

Pirmais un tagadējais Ministru Prezidents,
latvju tautas vienotājs un vadonis.

Kārlis Ulmanis

A. Williams

of the City of New York

Mayor of the City of New York

Wm. Williams

J. Balodis

Generālis, armijas vispavēlnieks no 16. okt. 1919. g. — 1. apr. 1921. g., 1. Latvijas neatkarības rotas, 1. Latviesu atsevišķā bataljona, 1. atsevišķās brigādes un Kurzemes divīzijas komandieris. 1. Liepājas pulka goda šefs un kara ministris.

gen. J. Balodis

A. Nichols

Gen. B. M. ...

K. Berķis

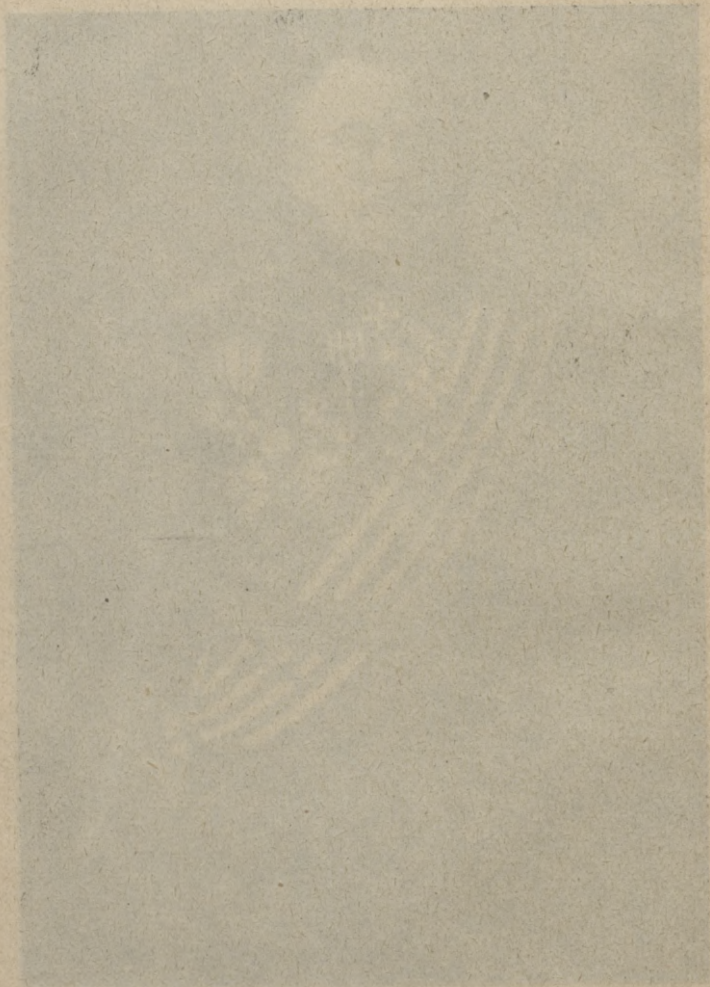
Generālis, Cēsu kauju vadonis, Latgales divīzijas ķēris no 1919. g. 6. aug. —
1933. g. 4. dec., visu Latvijas garnizonu priekšsēdētājs 15. mēneša dienās. Armijas
komandieris no 1934. g. 4. nov.

Generālis Berķis.

A. B. B. B.

General of the Army, United States Army, Washington, D. C.

James B. B.

Kapteiņa H. Helmaņa

Cīņā pret lieliniekiem

1919 – 1920.

Rīgā, janvārī 1936.

Visas tiesības patur autors

Kapteinis M. Heināns

Ciņa pret intelektuāliem

1918-1920.

1918-1920.

Ge

Generālis P. Radziņš. †

Priekšvārds.

Kapteinis Helmanis aprakstījis savus izlūku gājienus Latgales frontē vienkārši un sirsnīgi, viegli saprotamā valodā. Šie izlūku gājieni bez šaubām izdarīti ļoti varonīgi un ar lielu mākslu. Izlūku gājienu varonību un mākslu atzinusi ne tikai Latvijas virspavēlniecība un priekšniecība, bet arī mūsu toreizējie ienaidnieki. Padomju Krievijas militāros rakstos pievesti šie izlūku gājieni, kā piemēri, kādā veidā jāved izlūkošana un ienaidnieka traucēšana. Visskaidrāki par šo izlūku gājienu veiklumu un varonību runā šo darbu rezultāti: trofejas un gūstekņi. Tādēļ šie izlūku gājieni var derēt katram, kā piemēri taktiskai apmācībai.

Aprakstot savus izlūku gājienu, autors dod skaidru ainu par viņu organizēšanu un izvešanu: autors apraksta apstākļus, kādi toreiz bijuši un tad visu savu domu gaitu, kā viņš nācis pie zināmiem slēdzieniem — darbības veidiem un paņēmieniem. Viss tas ir no ļoti liela svāra katram, kas grib iedziļināties un smelt pamācību no pagājušās kara darbības notikumiem. Kara vēsturē un vispār kara aprakstos nav daudz tādu rakstu, kuŗi sastādīti no kaujas dalībniekiem un aptveŗ visus darbības sīkumus, tādēļ kapteiņa Helmaņa apraksti iegūst retu vērtību. Dažādu taktiskus sīkumus mums jāmacās no kara, bet ļoti grūti atrast materiālus šo sīkumu izpētīšanai un novērtēšanai. Bieži vien šie sīkumi jāapspriež un jāpieņem teorētiski, jo praktisku pierādījumu trūkst. Tādēļ arī mēs atrodam kara literātūrā daudz strīdu par mazāko kaujas vienību darbības veidiem un šo veidu pareizību un lietderību.

Kapteiņa Helmaņa izlūku gājienu apraksti dod bagātu materiālu ne tikai taktiskā ziņā, bet arī psiholoģiskā. Kapteinis Helmanis apraksta diezī vien to, ko viņš ir domājis dažādos gadījumos, ko pārdzīvojis savā sirdī un prātā, briesmu brīžos, sastopoties ar ienaidnieka pārspēku, tālu no savējiem, kad nekādas palīdzības ne no kurienes nevarēja gaidīt, bija jāpalaizas vienīgi uz saviem spēkiem un ar savu prātu jāatrod līdzekļi, kā novērst briesmas. Apraksti par to sajūtu un tām domām, kādas pārņēmušas kaŗavīru briesmu momentos, sastopami diezgan reti. Briesmu brīžu sajūta un domas ir tas pamats, uz ko dibināma kaŗaspēka apmācība un audzināšana, kā arī vispār kaŗa un kaujas psiholoģijas izpētīšana. Tādēļ jāteic, ka kaŗa zinātnei šie apraksti dod bagātu materiālu.

Šiem aprakstiem ir arī ļoti svarīga vēsturiska nozīme. Še aprakstītas Latvijas atbrīvošanas kaŗa spīdošas varoņa darbības epizodes, kuŗas vispārējos kaŗa aprakstos varbūt neietilptu un ja kaŗa vēsture tiks sastādīta vēl pēc dažiem gadiem, tad šīs epizodes tiktu pieminētas, bet ne aprakstītas, vismaz ne sīkumos, kādēļ tās ietu pazušānā. Šie apraksti rāda mūsu tautai, ar kādu varonību un pašuzpurēšanos mūsu tautas dēli cīnījušies Latgales frontē, lai atsvabinātu tēvu zemi no visļauņākā ienaidnieka. No šiem spožiem piemēriem tauta redz, ka veiklība un varonība pārspēj skaitli un materiālo pārspēku. Šie piemēri rāda, ka briesmu brīdī mums nav jābīstas no materiāla pārspēka, ja tik mūsu pusē būs morālais pārspēks — varonība un māksla. Sevišķi ieteicams ar šiem aprakstiem iepazīties mūsu kaŗavīriem un aizsargiem.

1924. g.
janvāri.

Generāls Raģins

Generālis K. r. Berķis.

Priekšvārds.

Neizsakāmi grūtus brīžus pārdzīvoja daudz cietusi un izmocīta mūsu tauta Latvijas atbrīvošanas cīņu laikmetā 1919.—1920. gados.

Šīs cīņas radīja arī varoņus. Jo spilgtu varonības piemēru mums dod drošsirdīgā, atjautīgā kapteiņa Helmaņa izlūku gājieni Latgales frontē 1919.—1920. gados.

Bieži vien viņš arniecīgiem spēkiem, izmantodams nejaušības principu, likdams savu dzīvību uz spēli, darīja lielus darbus.

Uz šādiem varoņdarbiem ir spējīgs vienīgi kara spēks, kuŗa morāle augsti vērtējama, kuŗas komandieris savu gribu un paļāvību uz sevi, prot iedvest savos apakšniekos — un tāds vārda tiešā nozīmē bija kapteinis Helmanis.

Tamdēļ arī viņa vadītā kara spēka daļa bija spējīga uz vislielākiem varoņdarbiem, ko mēs redzam uz ik soļa viņa izlūku gājienos. Arī personīga drošsirdība šādos gadījumos spēlē izšķirtošu lomu, kā to mēs redzam no kapteiņa Helmaņa varonīgām kara gaitām.

Autoritāte, personīga drošsirdība — šīs divas izcilus karavīra īpašības, bija arī autora raksturīgākās īpašības.

Grāmata uzrakstīta vieglā tēlojošā valodā, kamdēļ viegli lasās un guvusi lielu piekrišanu mūsu jau-

natnē, kuŗa ņe var smelties gara spēku, mācīties mīlēt
savu dzimto zemi un būt gatavam ziedot savu dzīvību
tēvijai.

Tamdēļ arī kapteiņa Helmaņa grāmata ieteicama
mūsu jaunatnei.

Rīgā, 11. 4. 33.

Armijas komandieris

Generālis Bernis.

Generālis K. Goppers.

**Kapteiņa Helmaņa «Cīņā pret lieliniekiem»
1919.—1920.**

Par kapteiņa Helmaņa izlūku gājieniem savā laikā daudz runāja, gan armijā, gan presē, un viņa lieliniekiem «nozagtās rotas» un atņemtie lieltgabali sajūsmiņāja karavīrus un tautu. Šie izlūku gājieni sīki aprakstīti šinī grāmatā no paša kapteiņa Helmaņa.

Tas apstākļi, ka grāmatas autors ir pats šo kauju vadītājs, padara grāmatu par sevišķi vērtīgu, jo neviens vēsturnieks nav spējīgs uz dokumentu vai nostāstu pamata vien attēlot šo nelielo kaujas vienību gaitas visos sīkumos ar tādu interesi un patiesīgumu, kā to dara autors — pats šo kauju vadītājs. Tamdēļ šī grāmata sevišķi pamācoša jaunām karavīru paudzēm.

Grāmatā attēlotie 11 izlūku gājieni, patiesībā ir 11 viena otrai sekojošās kaujas, kuŗas varētu nosaukt par kapteiņa Helmaņa «mazo partizāņu karu». Izlūkošanas raksturs piemīt tikai pirmam gājienam, bet pārējie desmit, ir jau uzbrukumi uz iegūto ziņu pamata un viņi atšķiras no partizāņu darbības vienīgi ar to, ka partizāņi pēc sekmīga uzbrukuma noslēpjas nezināmā virzienā, bet nelielās kapteiņa H. vienības, noslēpjas aiz savas frontes.

Savu pirmo gājieni kapt. Helmanis uzsāk apzinoties, ka izlūkošana ir labākais apsardzības veids. Šinī gājiēnā viņš apmierinājas ar 2 gūstekņu saņemšanu, jo ar to izlūkošanas uzdevums ir sasniegts. Bet šinī gājiēnā kapteinis H. un viņa izlūki tuvāki iepazīstas ar pretinieku un tā dienesta kārtību, pie kam dabū tādu iespaidu par šo pretinieku, ka zaudē pret viņu katru cieniību. Tas dod ierosmi nākošam gājiēnam,

kas jau izvērsās pārdrošā, bet sekmīgā uzbrukumā. Jo tālāk un vairāk viņš satiekas ar pretinieku, jo vairāk viņš pārlicinājās, ka tas nav nekāds kaņaspēks, bet tikai vergu pūlis, un jo vairāk viņš to nicina, jo pārdrošāks paliek savos uzbrukumos — bet pēdējā, pat pārgalvīgs, ka tikko neiet bojā ar visu savu nodalu. Vienīgi lielā apķērība, aukstasinība un īsta norūdīta kaņavīra varonība, glābj kapt. Helmani ar viņa nodalu.

Visi kapteiņa H. uzbrukumi izdarīti ar mazākiem spēkiem pret daudz, pat daudzas reizes lielākiem ienaidnieka spēkiem un katru reizi ar lieliem panākumiem.

Tas nav jāuzskata par virsniekam-fatālistam piemītošo pastāvīgo kaņa laimi. Lasot šo grāmatu nav grūti izsekot, cik rūpīgi kapteinis Helmanis savus uzbrukumus iepriekš pārdomā un sagatavo visos sīkumos, ievēro vislielāko uzmanību un pielieto drošības līdzekļus. Katru reizi viņš izmanto tādus paņēmienus, kuŗi iedveš pretiniekam bailes un sacel viņa daļās paniku. Vienmēr viņš uzbrūk pirmais, nedodot pretiniekam apdomāties. Taisni šajos apstākļos meklējama pastāvīgas laimes atslēga.

Kapteinis Helmanis pasniedz savu kauju aprakstus tādā tonī, it kā viņš ne kaujās būtu gājis — bet medībās, pie kam bez prieka neko citu nebūtu baudījis. Kā pēc izdevīgām kaujām var tā rakstīt un pat sekmīgas kaujas laikā sevi tā justies, tas ir saprotams, bet — kapteinis Helmanis pie tam neko nemin par to, — cik tas viņam ir maksājies. Varbūt ka viņš pats to arī vēl pilnīgi neapzinās, bet lasītājam būtu arī tas jāzin. Tādēļ gribētos šē vēl aizrādīt, ka izlūku un partizāņu darbība prasa no viņas izpildītājiem vislielāko nervu patēriņu, it sevišķi no šīs darbības vadītāja, jo viņam ir vajadzīgs milzīgs krājums enerģijas un iniciatīvas. —

Esmu pazinis vairākus izlūku komandu priekšniekus, kuŗu nervi jau pēc dažu mēnešu sekmīgas darbības vairs neizturēja, un šie virsnieki bija steidzīgi jāevakuē, vai jānomaina. Par kapteiņa H. izturību ir jābrīnās, bet nav arī jāšaubās, ka viņa nerviem vāja-

dzēja būt tādā stāvoklī, kas prasa gaŗāku atpūtu, ja ne dziedināšanu.

Pateiksimies kapteinim Helmanim, kā varonīgam kaŗavīram par ziedoto uz dzimtenes altāra un kā apzinīgam autoram, par atstāto mantojumu jaunām kaŗavīru paaudzēm.

Rīgā, 19. XI 1931.

gen. K. Pajūrs.

divo huiusmodi...
de huiusmodi...
Pater...
Korollar...
Korollar...
Korollar...

1871

W. G. ...

H. Helmanis

Kapteinis „Latgales izlūks”.

1935.g. 2. jūlijā.

Kapteinis H. Helmanis.

Kapt. H. Helmanis,

«Latgales izlūks».

Kaŗa psiholoģija.

Visa kaŗa darbība pastāv tikai no šķietamiem, bet nekad noteiktiem panākumiem. Kaŗš ir darbība ar apgrūtinātiem līdzekļiem un apgrūtinātos apstākļos. Piemēram, — kustības, kuŗas viegli izdarāmas gaisā, ūdenī nākas izvest jau daudz grūtāki.

Vara, fiziska vara ir līdzeklis, — ienaidniekam uzspiest mūsu gribu — tā mērķis.

Lai panāktu šā mērķa realizēšanu, ienaidnieks jānostāda neizdevīgākā par mūsēju stāvokli.

Lai ienaidniekam uzspiestu mūsu gribu, tad jārod tādi apstākļi, ka viņš spiests to darīt. Šeit jāizšķiras, kas vēlams panākt. Jo mazāks upuris no ienaidnieka tiek prasīts, jo mazāku pretestību var sagaidīt; jo mazāka pretestība, — jo mazākas pūles arī no mūsu puses.

Briesmas un grūtības ir elementi, kur gars mājo kaŗa laukā, un tamdēļ, tikai caur briesmām un grūtībām panākami lieli mērķi.

Jo vairāk priekšnieks no saviem padotiem prasīs, jo drošāk, ka prasība tiks izpildīta, — jo kaŗavīrs tik pat lepns uz pārciestām grūtībām, kā arī uz pārciestām briesmām.

Bet tikai pastāvīgā darbībā to var panākt, un arī tikai starojošā uzvaras saulē.

Kas saviem kaŗavīriem uzliek lielas prasības tamdēļ, ka to prasa lieli mērķi, — tas arī pēc šī mērķa sasniegšanas vai nu aiz humānitātes vai gudrības, citos apstākļos, tiem to atlīdzinās. Katrs kaŗavīrs gatavs uzpurēties vispārības labā, ja viņš zin, ka šo uzpurēšanos taisnīgi novērtēs.

Kaŗš ir briesmu darbības lauks; pirmā īpaŗība kaŗā — droŗširdība.

Pirmkārt, droŗširdība personīgās briesmās, atbildības drosmē un sirdsapziņā.

Droŗširdība personīgās briesmās izpauŗas daŗādi: viņa var būt vienaldzība pret briesmām, var rasties individuā no organisma dzīves mazvērtības, vai aiz paraduma.

ŗis droŗširdības veids uzskatāms kā stabils un paliekoŗš tamdēļ, ka viņŗ pārvērŗas par cilvēka otro dabu, to nekad neatstāŗ un patur prātu skaidru.

Otrkārt, droŗširdība izpauŗas pozitīvos motīvos, kā: tēvzemes mīlas, godkāres un daŗāda veida sajūsmas. Œinī gadījumā drosmē nav paliekoŗš apstākļis, bet viņa izpauŗas daudz plaŗāk.

Pirmais veids vairāk attiecas uz aukstasinību un patstāvību, — otrs vairāk uz drosmi un entuziasmu, kuŗŗ prātu kāpina, vai bieŗi to aptumŗo.

Ideāli kaŗavīri ir tie, kuŗos abas īpaŗības pilnā veidā apvienotas.

Droŗširdības un entuziasma gars jūtas mājīgs tādā armijā, kur viņŗ ir jau paŗā tautā, vai radies laimīgā kaŗā, ideāla vadoŗa radīts.

Kaŗaspēka daļa, kas iznīcinoŗā ugunī patur savu parasto kārtību un nepadodas iedomu izbailēm, lepna savas uzvaras jūtās, arī pēc neveiksmes patur spēku bez ierunām paklausīt savam priekŗniekam, tāds spēks ir kareiviska gara pārņemts. Radīt tādu spēku, tas lai ir un paliek katra priekŗnieka centiens.

It seviŗķi kritiskos apstākļos baiļu sajūtām un nepatiesīgām melu ziņām ir liels spēks, jo katrs tām tic ātrāk kā patiesībai, un ļaunumu vēl pārspīlē. Œādos apstākļos īsts, norūdīts priekŗnieks pratīs būt stiprs savā uzticībā, pārliecināts savās zināŗšanās un ar savu nelokāmo un pareizo rīcību, pratīs saŗķelt visu ļaunumu.

Kaŗā ir tikai viens līdzeklis — kauja, kādos veidos viņŗ arī neizpauŗas.

Kauja ir cīņas darbība, — ienaidnieka iznīcināŗšana vai pārvarēŗšana — viņas līdzeklis.

Kas ir ienaidnieka pārvarēŗšana? Vienmēr un visur pretinieka spēka iznīcināŗšana vai nu caur nāvi,

ievainojumiem, gūstniecību vai citādā veidā; vai nu pilnīgi, vai tādā mērā, ka ienaidnieks kauju vairs negrib un nevar turpināt.

Jo tikai šāds līdzeklis karā attaisno mērķi.

Kas saprotams zem ienaidnieka kaujas spēka iznīcināšanas? Viņa spēka samazināšanu tādos apmēros, ka tie ir samērā lielāki par mūsu zaudējumiem. Ja mūsu rīcībā liels pārspēks, tad dabīgi, ka mūsu lielākie zaudējumi priekš mums būs mazāki kā ienaidniekam viņa zaudējumi, un tamdēļ tas šinī gadījumā uzskatāms kā ieguvums.

Bet mums jāpanāk, lai mēs ar mazākiem spēkiem uzvarētu lielākus ienaidnieka spēkus un paši proporcionāli ciestu mazākus zaudējumus.

Tikai nenoliedzamus taustāmus ieguvumus, kuŗus mēs panākam savstarpējā iznīcības procesā, var uzskatīt kā kaujas ieguvumu, jo tāds ieguvums, kas vijas cauri visam kaŗagājienam, ir galīgs, un beidzot izrādās, kā skaidrs ieguvums.

Fšziskais spēks nav vienīgais, ko abas puses zaudē, bet galvenais ir tas, lai mūsu morāliskie spēki netiek satricināti un iznīcināti. Zaudējumi nesastāv vienīgi cilvēkos, zirgos un lielgabalos, bet gan kārtībā, drosmē, ticībā un vienībā. Morāliskie spēki ir galvenais faktors kaujā.

Katru asiņainu kauju izšķir fiziskie un morāliskie spēki; kam beigās morāliskie pārsvarā, — tas ir uzvarētājs.

Gandrīz katrā kaujā ir krituši un ievainoti, kuŗos abas puses dalās. Nedalīti paliek gūstekņi, lielgabali, ieroči un citas trofejas. Šīs trofejas ir un paliek uzvarētājas armijas skaidrs, nenoliedzams kaŗa ieguvums.

Jelgavā, 1936. g. 3. janvārī.

Kapteinis *Helmanis.*

Un savu nākamības gaitu
Tu, Latvi, lepni nospraud Pats!

Ievads.

Aprakstot galvenos notikumus no savas kaujas darbības Latvijas atbrīvošanā no lielinieku jūga, ar lielu atzinību un gandarījumu atzīmēju tos brašos tautas dēlus, kuŗi visi brīvprātīgi palīdzēja veikt šos bieži grūtos kaujas uzdevumus.

Viņu, it sevišķi kritušo dārgai piemiņai, ir veltīts mans darbs. Gribu dot plašākai sabiedrībai, bet it sevišķi mūsu jaunai paaudzei iespēju iedziļināties pagājušās kara ainās, kad karavīri trūcīgi apgādāti, neviena nepiespiesti, ar dzelzs gribu un dzimtenes mīlestību, lika dzīvību uz spēli, lai atbrīvotu savu tēvu zemi.

Atzinu, ka īss trieciens ienaidniekam ne tikai nepieciešams, bet ļoti svarīgs kaujas faktors. Labi pārdomāts un enerģiski dzīvē izvests, viņš ar savu straujumu sacel pretinieka apjukumu, pat paniku, vājinot viņu morāliski un materiāli, jo — uzbrukšana — labākā aizstāvēšanās.

Smagu pārbaudījumu pilnos 1919.—1920. gados, šādā veidā triecieni izvērtās par neatliekamo dienas prasību. Mūsu jaunā valsts toreiz vēl nestāvēja uz stipriem pamatiem: viņa balstījās vienīgi uz saviem drošajiem sargiem pret iekšējo un ārējo naidnieku. Sevišķi pēdējais, neskatoties uz savu lielo skaitlisko pārsvaru, iespaidots no mūsu iniciatīvas, bija spiests izturēties pasīvi. Šo «godbijību» iedvesa pretiniekam mūsu aktīvitate, kas ienaidniekam nedeva iespēju uzzināt mūsu spēkus un to sagrupējumu.

It sevišķi kritisks mūsu stāvoklis Latgalē kļuva tanīs 1919. g. oktobra dienās, kad Bermondta armija uzbruka Rīgai, jo mūsu galvenos spēkus un labāko apbruņojumu raidīja pret viņu. Taisni šīnī laikā es terorizēju lieliniekus ar saviem maziem, bet spēcīgiem triecieniem. Šis bija vienīgais un drošākais pa-

nēmiens, atturēt lieliniekus ne tikai no uzbrukumiem, bet pat no izlūkošanas mēģinājumiem, iedvešot tiem pārliecību, ka mūsējo ļoti daudz...

Daudziem liktenis nebija lēmis izvest to dzīvē, ko tie bija domājuši, viņi aizgāja veļu valstī nesasneguši savu mērķi; viņi mira par savu dzimteni, par neatkarīgu Latviju, atdeva savas dzīvības mūsu gaišākai nākotnei.

Militārās autoritātes atzīst, ka katra kara iznākums par 65% atkarājas no morāliskiem elementiem un pareizās vadības, un tikai par 35% no tehnikas. To pilnā mērā ir apstiprinājis Latvijas atbrīvošanas karš. **Latvija atbrīvota ar latvju kaŗavīru ārkārtīgu enerģiju, varonību un pašizliedzību.**

Mums, kā mazai tautai nav kvantitātes, bet ar savu kvalitāti mēs noturēsimies starptautiskajā sacensībā un sargāsim un izveidosim mūsu atbrīvošanas kara ieguvumus. **Ar stingru audzināšanu mums jāizkopj varoņgaru, pašizliedzību un pienākumu pildīšanas apziņu pret valsti un tautu.**

Karš ir briesmīgs, no tā noteikti jāatsakās un jāizvairās visiem līdzekļiem; bet ja citas izejas nav, un mums viņu uzspiež, tad zobens rokā nedrīkst drebēt un katram īstam latvim sava dzimtene jāaizstāv līdz pēdējam elpas vilcienam.

Darbības vietas atzīmētas pēc tā laika nosaukumiem. Tagad tie stipri grozījušies, jo Latgales sādžas pa lielākai daļai sadalītas viensētās.

Jelgavā, 1936. g. 4. janvāri.

Kapteinis *Helmanis.*

5. septembris 1919. gadā.

Jau ilgāku laiku nekas nebija zināms par pretimstāvošā ienaidnieka pozīcijām, spēkiem un nodomiem. Lai ievāktu šādas nepieciešamās ziņas, vajadzēja saņemt gūstekņus.

Uzdevums bija ļoti grūts. Starp mūsu un pretinieka līnijām atradās Lubānas ezers, kurš šīnī vietā kilometrus 8 plats un ap 15 garš, un, pēc pārnācēju izteicieniem, otrā, t. i. Ivdīņu sādžas pusē atrodoties apmēram 100 vīru no 5. sarkano strēlnieku bataljona, ar 2 ložmetējiem un 2 mīnumetējiem. Uzdevuma veikšanai es nolēmu rīkoties sekoši:

Sagādāt no vietējiem zvejniekiem 12 laivas, pārcelties pāri ezeram un izsēsties viņa dienvidu krastā starp Maltas upi un Ildviņiem, nodrošinājot sevi pret ienaidnieka varbūtējo apiešanu no Nagļu sādžas puses, kur toreiz stāvēja divas rotas no augšminētā 5. latviešu strēlnieku bataljona un viens eskadrons — 40 jātnieki.

5. septembrī, plkst. 20, man ziņoja, ka laivas esot kārtībā.

Izlasīju no rotas 33 uzticamākos brīvprātīgus kareivjus un, viņiem sīki izskaidrojot kaujas uzdevumu, pavēlēju tiem plkst. 22-os ierasties pilnā kaujas gatavībā, vācu bruņucepurēs pie rotas štāba Āboliņos.

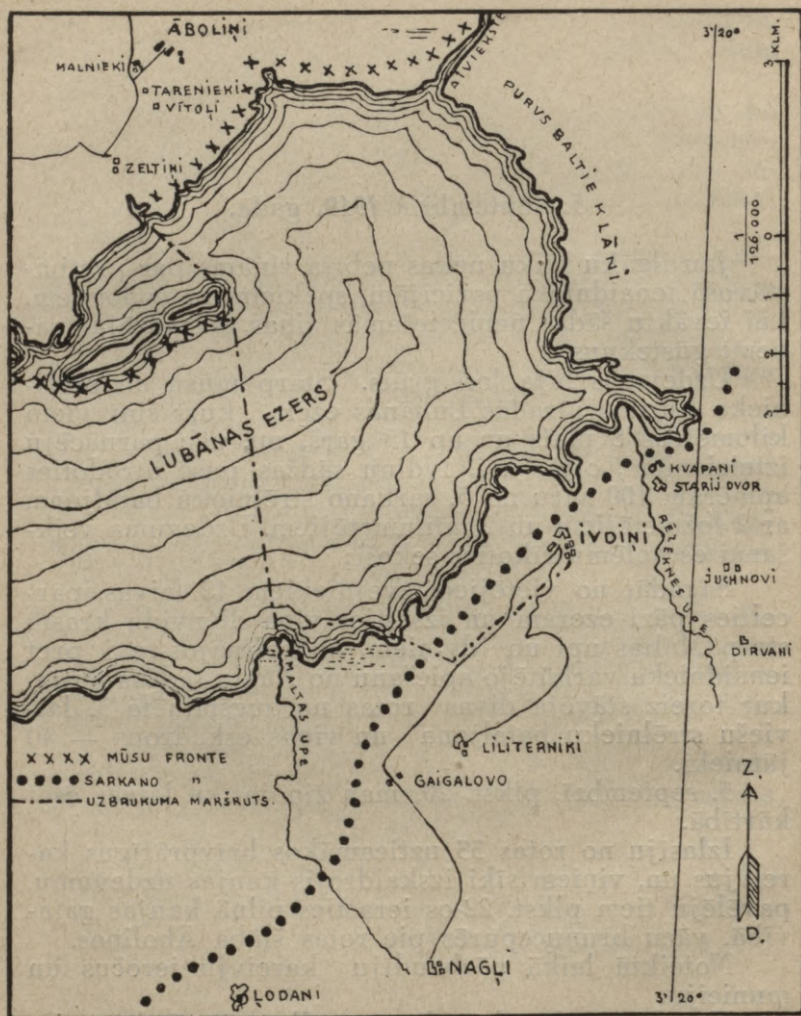
Noteiktā laikā pārbaudīju kareivju ieročus un municiju.

Viss bija pilnā kārtībā, un plkst. 22,15 devāmies uz agrāk nozīmēto izejas punktu.

Ievietoju kareivjus laivās un devu katrai savu īpašu numuru, lai pazušanas gadījumā būtu vēlāk vieglāks pārskats.

Devu komandu: «Pēc kārtas skaities!»

Atskanēja: «Pirmais, otrais, trešais» u. t. t., līdz divpadsmit.

Iesēdos pirmā laivā un, pabraucot uz priekšu, pavēlēju izvilkties vienā līnijā.

Drīz pēc tam no šaurā kanāla iebraucām ezerā.

Nakts bija ļoti gaiša. Mēness lēja savus maigos, sudrabetos starus pār kluso ūdens līmeni. Apkārt val-

dīja svinīgs miers un negribējās ticēt, ka mūsu zemei vēl nav atpūtas.

Tikai pareti tālumā dobji norīb šāvieni un ātri atkal aprimst. Šīs skaņas bija tagad vienīgās, kuŗas atgādināja nežēlīgo pilsoņu kuŗu. Pa kreisi no mums stiepās kā tieva, tikko saredzama strīpa Lubānas ezera purvs. Šie «Baltie klāni», kā vietējie viņus sauc, savā laikā, kad gar viņiem vilkāš pirmā līnija, atnesuši mums daudz ļauna. Gandrīz nepārbrieni pat vasaras vidū, šie purvi uz milzīga gabala neļāva izlikt vajadzīgo apsardzību. Caur šiem dabiskiem vārtiem neviena neaizskārti gāja un nāca komunistu spiegi, pat veselas teroristu bandas, ar visiem ieročiem un proklamācijām.

Kā mums, tā arī lieliniekiem šie «Baltie klāni» deva vislabākās izredzes uz dažādām apiešanas kustībām; tikai mūsu pretinieki šo izdevību nekad neizlietoja, jo viņiem, kā parasts, trūka vajadzīgās drosmes un uzņēmības. Karsti gaidītā Latgales atbrīvošanas stunda vēl nebija sītusi, un ilgi vēl bija jācieš šis nedevisīgais robs mūsu ciešajā frontē...

Tuvojoties krastam, palikām uzmanīgāki, jo Ivdīņi atradās kalnā, no kuŗa ienaidnieka posteņiem plašs apskats. Negribēdami gaišās nakts dēļ tikt atklāti, nogriezāmies drusku pa labi.

Plkst. 2-os, 6. septembrī, piebraukuši pie Maltas upes grīvas, atstājām laivas. Mēness bija nogājis. Uz rīta pusi uznāca bieza migla, kuŗa nedeva iespēju orientēties.

Šinī brīdī nevarēju neko uzņemties, tāpēc sasaucu visus kareivjus un, izstādījis lauku sargus, atļāvu pārējiem atpūsties.

Drīz atradām siena kaudzi, ap kuŗu saspiedāmies cieši viens pie otra. Tā varējām uz kādu laiku izsargāties no aukstuma un drēgnuma. Posteņi tika bieži mainīti, lai viņiem dotu cik iespējams vairāk atpūtas. Ar rīta gaismas ausmu nepatīkamā migla sāka retoties...

No mūsu atrašanās vietas līdz Ivdīņiem bija apmēram 6 kilometri. Noieta šo gabalu kājām, ievērojot stipri purvaino apgabalu, būtu nācies ļoti grūti; iekā-

pām otrreiz laivās un pavirzījāties gar malu uz austrumiem kādus 3 kilometrus, kur izkāpām malā.

Vēlreiz izskaidroju kareivjiem visus sīkumus un mūsu nopietno stāvokli.

No viņu sejmā manīju, ka visos valda pilnīga uzticība un pārliecība par operācijas izdošanos.

Laivu apsargāšanai atstāju vienu seržantu ar diviem kareivjiem un, nostādījis uz Nagļu ceļa novērošanas postenī četrus cilvēkus, ar pārējiem devos uz Ivdīņiem.

Mums atlika ko iet ap 3 kilometri. Šis pats par sevi niecīgais ceļa gabals bija bezgalīgi grūts. Bridām līdz ceļiem, un daudzās vietās līdz pat jostai, pa duļķaino purva ūdeni; gaŗā zāle sniedzās pāri galvai; nāca briži, kad viens otrs kareivis iestīga tik dziļi, ka paša spēka pietrūka izrāpties; tad citi nāca palīgā un ar pūlēm viņu izvilka.

Ap plkst. 8-iem dzirdējām pa labi suņus rejam. Pēc īsas apdomāšanās uzņēmu šo virzienu. Iznācām drīz uz ceļa, kurš acīmredzot savienoja Nagļus ar Ivdīņiem. Purvs šinī vietā beidzās un iesākās kalnains apgabals. Uzkāpis uz kāda pakalna, netālu ieraudzīju govis ganām; turpat arī bija ganu meitene un kāds vecītis.

Neskatoties uz visām pūlēm, par pretinieka stāvokli neko nevarēju izzināt (kā likās, viņi mūs noturēja par sarkanajiem).

Uzzināju tikai, ka atrodamies apmēram 400 soļus no Ivdīņiem.

Laiks bija dārgs...

Ļaudis sakārtojās ķēdē un, piemērojoties vietējai dabiskai aizsardzībai, tuvojāties sādžai no rietumiem...

100 soļus no Ivdīņiem izvērtu 20 cilvēkus ķēdē uz kalna, kurš ļoti izdevīgs sādžas apšaudīšanai, un ar pārējiem 6 kareivjiem, apbruņotiem rokas granātām, devos taisni sādžā iekšā.

Dažus acumirkļus vēlāk sagūstījām 2 sarkanarmiešus.

Pretnieks no pirmā pārsteiguma atjēdzās un, sa grupējies sādžas ziemeļu daļā, atklāja uz mums stipru mīnumetēju, ložmetēju un šauteņu uguni. Ilgāku

laiku šādam pārspēkam pretoties nebija domājams, un tas būtu arī bez nozīmes, jo uzdevums ar gūstekņu saņemšanu bija izpildīts. Bez tam jau novēroju sarkano apiešanas kustību.

Devu pavēli kārtībā atkāpties.

Atgriezoties pa jau noieto ceļu, pārcietām atkal visas agrāk aprakstītās grūtības.

Plkst. 13-os sasniedzām laivas.

Izšāvu trīs reizes gaisā, kas uz Nagļu ceļa nostādītam novērošanas postenim bija par signālu ierasties pie laivām.

Pēc viņa ierašanās pārskaitīju kareivjus, pie kam izrādījās, ka viens bija nozudis.

Sarkanie nāca mums jau pa pēdām...

Sasēdāmies laivās un izbraucām uz ezera. Vienu laivu atstājām malā, lai pazudušais kareivis, ja viņam izdotos sasniegt šo vietu, varētu izglābties.

Lielinieki uzgāja mūsu desanta vietu un no turienes sūtīja mums beidzamos sveicienus, velti izšķiežot patronas.

Bez jebkādiem kavēkļiem un zaudējumiem plkst. 16-os atgriezāmies, pilnīgi noguruši, atkal savā rotā Āboliņos.

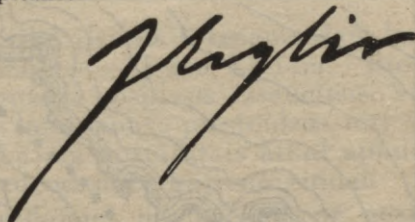
Telefonogramma Nr. 88, 6. IX 1919. g. plkst. 20

1. pulka komandierim.

Zīņoju, ka 8. rotas kareivji, skaitā 33 cilvēki, ar virsleitnantu Helmani vakar vakarā pārbraukuši pār Lubānas ezeru, ielenkuši Ivdīņu miestīņu un to apšaudījuši. Nošauts 1 sarkanarmietis — 2 sagūstīti. Atgriezušies bez zaudējumiem, izņemot vienu dezertieri. Pārējā līnijā pārmaiņu nav.

II bataljona komandieris

kapitāns:

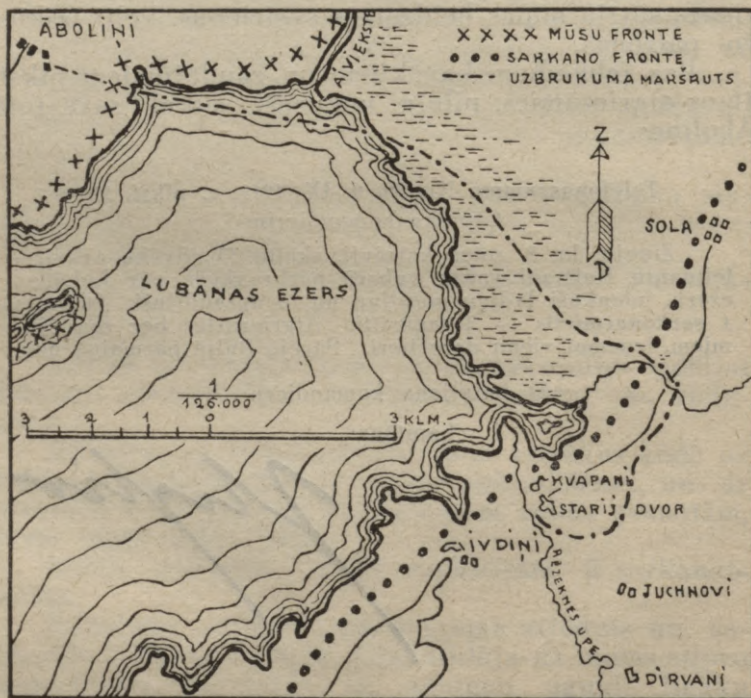
11. oktōbris 1919. gadā.

Dabūjuši mēnesi atpakaļ mazu pārmācību, un, redzēdami, ka latvju karavīriem nekas nav par grūtu, lai tiktu klāt ienaidniekam, lielinieki uz priekšu nodomāja būt uzmanīgāki.

Pēc pārnācēju nostāstiem, sarkanie latviešu strēlnieki nomainīti ar 4. kājnieku pulka daļām; spāri tagad tiekot kārtīgi apsargāti ar novērošanas postiem un stundeniekiem.

Tādam nolūkam arī nostādīti Starij Dvorā divi lielgabali, kuņus sedzot 30 cilvēki. Šī spēka koncentrēšana esot vērsta pret varbūtēju mūsu jaunu «desantu» izcelšanu. Bet par nelaimi pretinieks izdarīja rēķinu bez saimnieka un novērtēja mūs par zemu.

Ievācis cik iespējams sikas ziņas, tūdaļ nolēmu. «Baterija mums jānoņem!»

Nekavējoties sastādīju operācijas plānu.

Nolēmu pabraukt gar Aiviekstes upes izteku un izkāpt ezera ziemeļaustrumu krastā, kur izdevīgāka piestašanās; no turienes pārbrist purvu un iziet uz ceļa Starij Dvor-Sola, kur atstāt novērošanas posteni; tālāk apņemt Starij Dvor no aizmugures, izlikt apsardzību uz ceļiem Starij Dvor-Juchnovi un Starij Dvor-Ivdiņi, pēc kam ar pārējiem ieņemt bateriju.

Uz manu pavēli tika sagatavotas 7 laivas. Izvēlējos no rotas vienu virsnieku ar 27 kareivjiem un vācu sistēmas vieglo ložmetēju.

Pēc agrāk aprakstītiem sagatavošanās darbiem, 10. oktobrī plkst. 21-os uzsākām gājienu.

Netraucēti izcēlāmies ezera ziemeļaustrumu malā, kur palika laivu uzraudzībai 3 kareivji. Mūs pārējos drūmais purvs drīz saņēma savos pretīgos apkampienos...

Ziemas tuvošanās jau lika sevi manīt ar vieglu salnu.

Viņas uzticīgais pavadonis, bezbēdīgi postošais ziemeļvējš, kaukdams klejoja pa bēdīgo, izmirušo līdzenumu, kuŗš tikai vasarā pieņem mazliet pievilcīgāku izskatu.

Nakts tumsā ar pūlēm varēja izšķirt vistuvākos priekšmetus. Daži kareivji, vietējie latgalieši, zināja šo apvidu ļoti labi, tamdēļ uzticējāmies viņu vadībai.

Pirmos kilometrus nogājām samērā ātri, iegrimdami tikai zābakiem, bet jo tālāk, jo palika neizturamāk. Atkārtojās 6. septembra grūtības. Piekodināju kareivjiem turēties cieši kopā, jo tumsā nokļīst nebija brīnumš.

Brālīgi, pēc kārtas tika padots līdzpaņemtais ložmetējs ar viņa piederumiem — lētu kastēm. Bieži paspruka kādam iegrimušam apspiests izsauciens, vai atkal sirdi atvieglinošā lamāšanās; piesteidzās citi — neilga kņada — un uz kājām nostādītais atkal apmierinājās, no jauna piebiedrodamiem gājiena rindai.

Tā neatlaidīgi traukdamies uz priekšu, ar neaprakstāmu pacietību iekarojām soli pēc soļa.

Katrai lietai kādreiz gals, — arī mūsu vienmuļīgai purva maisīšanai... Uzelpojām brīvāki, jo muklājs manāmi samazinājās.

Beidzot uzdūrāmiešs uz ceļa, — vedēji savu uzdevumu bija labi izpildījuši. Neaizmirstami palika atmiņā asais kontrasts, — aiz muguras bezgalīgais kurvs, bet šeit un tālāk — cieta zeme. Tuvējā mežiņā drusku atpūtinājām nogurušos locekļus. Atļāvu «uzvilkt» beidzamo «dūmu», bet slēpjot sauja, kā to dara nerātņi skolņieki.

Pa to starpu nozīmēju trīs cilvēkus šinī vietā paliekošam novērošanas postenim. 15 minūtes vēlāk sākām apiet Starij Dvoru no aizmugures.

Ceļš uz Juchnoviem tika apsargāts no otra novērošanas posteņa, kurā bija 3 cilvēki. Pienākuši uz 300 soļiem pie Kvapaniem, ieraudzījām sarkano posteni, kurš bija atspiedies pie koka un, kā redzams, snauda. Divi kareivji uz manu pavēli pielīda viņam no muguras un to sagūstīja bez mazākā trokšņa. Sarkano steidzoši nopratinot, uzzināju, ka Starij Dvorā pie lielgabaliem ir 20 cilvēki, bet pārējie uz posteņiem un Kvapanu krogā.

Nākošais pretņieka postenis mūs jau bija pamānījis un vairāk reizes izšāva. Priekš domāšanas neatlika vairs laika. Virsniekam ar 9 kareivjiem uzdevu ieņemt krogu, bet pats ar pārējiem ar joni drāzāmiešs baterijai virsū. Ielencām māju, kurā gulēja artileristi, atrāvām durvis un iztraucējām sarkanarmiešus ar savu «nepieklājību» no saldā miega. Viņus sagūstīt bija acumirkļa darbs.

Steidzoši nosūtīju novērošanas posteni uz Ivdinu ceļa.

Zēni gavilēja par lielgabalu iegūšanu.

Driz atskrēja aizelsušies kareivji un ziņoja, ka krogš esot ieņemams: «iekšā esot komūņisti un izrādot reti sīvu pretošanos; metot pa loģiem rokas granātas un nepadodoties.» Mūsējie, aizslēpušies aiz tuvējām siena kaudzēm, gaidot tālākus rīkojumus. Mani pārņēma dusmas un īgnums.

Pirmam sarkano artileristam pavēlēju pagriezt lielgabala stobru uz krogu un pašrocīgi izšāvu no 40

līdz 50 soļu attāluma dažus lādiņus uz logiem; pēdējie sagruva līdz ar daļu sienas. Iekšā viss aplkusa...

Pieskrējām klāt, iesviedām rokas granātas un, nogaidījuši viņu sprādzienus, gājām iekšā. Uz grīdas gulēja granātu nosistie komunisti. Trīs dzīvie pa otro pusi izbēga, bet mūsējie viņus nošāva.

Bija jau rīts, pulkstens rādīja pus septiņi.

Atgriezoties pie baterijas, redzu dažus kareivjus aplūkojam kādu no gūstekņiem un dzirdēju sakām: «ķīnietis».

Nebija vairs noslēpums, ka mūsu kaimiņu igauņu frontē uzbrūk ar kokaīnu apduļļinātas fanātiskas ķīniešu karaspēka daļas. Mums pretim viņi vēl nebija redzēti; tāpēc paliku ļoti ziņkārīgs un piegāju klāt. Āziāts vārda pilnā nozīmē: dzeltena kaulaina seja, ar plakanu iespiestu degunu un iegarenām mongoļu acīm. Lūkoju ar viņu runāt pa krieviski, bet viņš palika mēms kā kaps. Tad parādīju ar pirkstu uz lielgabalu un to ielādēju. Ķīnietis instinktīvi uzminēja manas domas, pats pagrieza lielgabala stobru uz Ivdīņiem, sāka rādīt ar rokām, ka uz turieni jāmērķē un, nenogaidījis nekādus norādījumus, izšāva vairākus lādiņus. Ar šā pakalpīgā artilerista palīdzību, izpildīju nodoma pirmo daļu.

Mans nodoms bija: izšaut visus lādiņus uz Ivdīņiem, Juchnoviem un Dirvāniem, pēc kam lielgabalus pataisīt lietošanai nederīgus, jo purva dēļ viņiem tā kā tā bija jāpaliek lielinieku rokās.

Tad nāca otrs uzdevums. Izņēmām abiem lielgabaliem atslēgas, pārējās daļas saspridzinājām ar rokas granātām, bet riteņus sadragājām.

Ar signālu liku atgriezties novērošanas posteņiem.

Saskaņot savējos, atradu vienu viegli ievainotu un vienu bez vēsts pazudušu. Vēlāk uzzināju, ka viņš ar nolūku bija palicis, lai pārietu pie sarkaniem.

Kaujas uzdevums beidzās.

Nokomandēja sarkanarmiešiem: «Stroisja!»¹⁾ — «Po porjadku nomerov rasčitaisja!»²⁾

Atskanēja: «Pervij, vtoroi, tretij!»³⁾ u. t. t. līdz «ġevjati polni»⁴⁾ tā tad 18 gūstekņi.

1) Stāties! 2) Pēc kārtas skaities! 3) Pirmais, otrais, trešais!
4) Devītais pilns!

Savākuši iegūtās trofejas, devāmies mājup.

Kaut gan mūs nesa uzvaras prieka jūtas, kuŗas lika skatīties pāri daudzām nepatīkšanām, taču mokas pie purva otrreizējās pārbrīšanas ar to nemazinājās.

Dublainās pelķes, pārklātas ar plānu spīdošu ledus kārtu, drusku atvēsināja mūsu sakarsušos prātus un, iebrienot purvā, sasīlušās kājas no jauna iegrima aukstā dulķī. Pa visu ķermeni skrēja drebuļi kā drudzī.

Arī tas tika pārceists. Laivas atradām uz mums jau gaidot.

Tagad pienāca lielā galvas lauzīšana.

Mūsu rīcībā bija tikai septiņas laivas braukšanai pa četriem, bet mēs bijām, ieskaitot gūstekņus, 46 cilvēki; bez tam nāca klāt ieroči, municija un citas trofejas. Sadalīju ļaudis un mantas pa laivām, skatoties pēc viņu platuma, gaŗuma un dziļuma.

Pārpildītās laivas tik dziļi grima ezerā, ka ūdens katru minūti draudēja smelties pāri malām; neviens, izņemot airētājus, nedrīkstēja kustēties. Braucām visu laiku gar krastu, caur biežajiem stiebriem. Ezera vidū mēs būtu nogājuši dibenā, jo tur staigāja vējš, sacel-dams prāvus viļņus. Izmirkušās kājas kļuva pilnīgi nejutīgas.

Āboliņos atgriezāmies plkst. 10-os.

Drusku atpūties, paēdis un savedis savu ārieni pienācīgā kārtībā, ķēros rotas štābā pie gūstekņu dokumentu pārbaudīšanas. Pienāca ķīnieša kārta. Teicu viņam, lai viņš pastāsta kaut ko interesantu par savu zemi — Ķīnu.

Izbrīnējies atpletu acis, kad ķīnietis grūti saprotamā, lauztā krievu valodā paskaidroja, ka viņš par kādu tur «debesu dēlu valsti» neko nevarot stāstīt, bet toties labi pazīstot Igauniju, jo tur dzimis un pats esot («естонец»¹⁾). Šis apstāklis arī pilnīgi izskaidroja viņa «priekšzīmīgo» uzvešanos pie lielgabala apkalpošanas. Ar to viņš rādīja «spilgtu piemēru», ka mums, kaimiņu tautām, it īpaši «šinī brīdī» jāstrādā cieši un draudzīgi kopā.

1) Igaunis.

Telefonogramma Nr. 136. 12. X 1919.

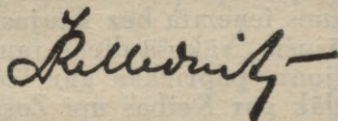
I. pulka komandierim.

Ziņoju, ka vakar, 11. X š. g., plkst. 7 vakarā, izgāja 8 r. izlūku nodaļa zem virsl. Helmaņa vadības uz Kvapaniem, Lubānas ezera otrā pusē. Pēc 9,5 st. ilga gājiena pa purvu tika sasniegti Kvapani, kuŗi drīz bija mūsu rokās. Saņemot gūstekņus, ar joni tika ieņemta baterija — divi lielgabali, kuŗi tika nekavējoši pagriezti pret ienaidnieku un atklāta uguns. Pēc tam lielgabali tika iznīcināti, bet atslēgas paņemtas līdz. Kaujas rezultāti šādi: pretinieka pusē 7 nonāvēti un 18 saņemti gūstā, 18 flintes un amunicija, 2 lielgabala atslēgas un 12.000 rub. naudā.

Mūsu zaudējumi: 1 bez vēsts pazudis un viens viegli ievainots

II. bataljona komandieŗa v. i.

virsleitnants:

14. novembris 1919. gadā.

Mūsu kreisais kaimiņš, Latgales partizāņu pulks, stāvēja ļoti neērti. Satiksme ar aizmuguri bija lielā mērā apgrūtināta mežu un purvu dēļ. Viņu pulka komandieris nodomāja izvīrīties uz priekšu un ieņemt agrāk nozīmētās pozīcijas, lai uzlabotu sava pulka stāvokli.

Nevarēdams bez mūsu 2. bataljona piedalīšanās šo nodomu izvest, partizāņu komandieris stājās sakarā ar mūsu toreizējo bataljona komandieri, kapteini Ērgli.

Ievērojot purvaino apgabalu, arī mūsu bataljona stāvoklis nebija apskaužams; tamdēļ kapteinis Ērglis uz savu atbildību solīja partizāņus pabalstīt, lai ar to arī mums dotu iespēju atstāt purvus aizmugurē un ieņemt izdevīgākas pozīcijas.

Tas notika 31. oktobrī.

Vairākās sadursmēs ar skaitliskā ziņā spēcīgāko ienaidnieku mūsējie pārsveda lielniekus pār Ičas upi un gar to nostiprinājās. Šis personīgās iniciatīvas solis vēlāk izrādījās par pilnīgi pareizu.

Nepatīkamā, agrāk aprakstītā purva starpa tagad palika aiz muguras. Latgales atbrīvošanas sākumā mūsu bataljons bija jau izvirzīts uz priekšu un atradās izdevīgās pozīcijās.

Mūsu frontes stāvoklis: frontes līnija iet gar Ūķeibes un Ičas upi. Tā kā starp Solu un Zvidzieni flanki atklāti, tad pēdējos apsargāja ar kavalerijas patruļām, jo purvs un ezers bija aizsaluši.

Dienu iepriekš saņēmu pavēli, ierasties ar rotu pie bataljona.

No pašiem Āboliņiem atkal gājām ar visiem ložmetējiem pa pusaizsalušo purvu uz Solu. Sola tika no mums ieņemta bez kaujas, jo lielnieki to jau bija atstājuši. Nākošā dienā jau ieņemām jaunu apsardzības rajonu, papriekšu gar Ičas upi Saksmāļu ciemā, bet vēlāk gar Ūķeibas upi Zosoļos. Rotas štābs novietojās Starija Zāmokā.

Sarkanie atvilkās labu gabalu atpakaļ. Tuvākais viņu sargu postenis atradās Kvapanos. Vēl tālāk aizlaidās lapās Domopoles, Bikovas «revkomi», miliči un citi liekēžu bari.

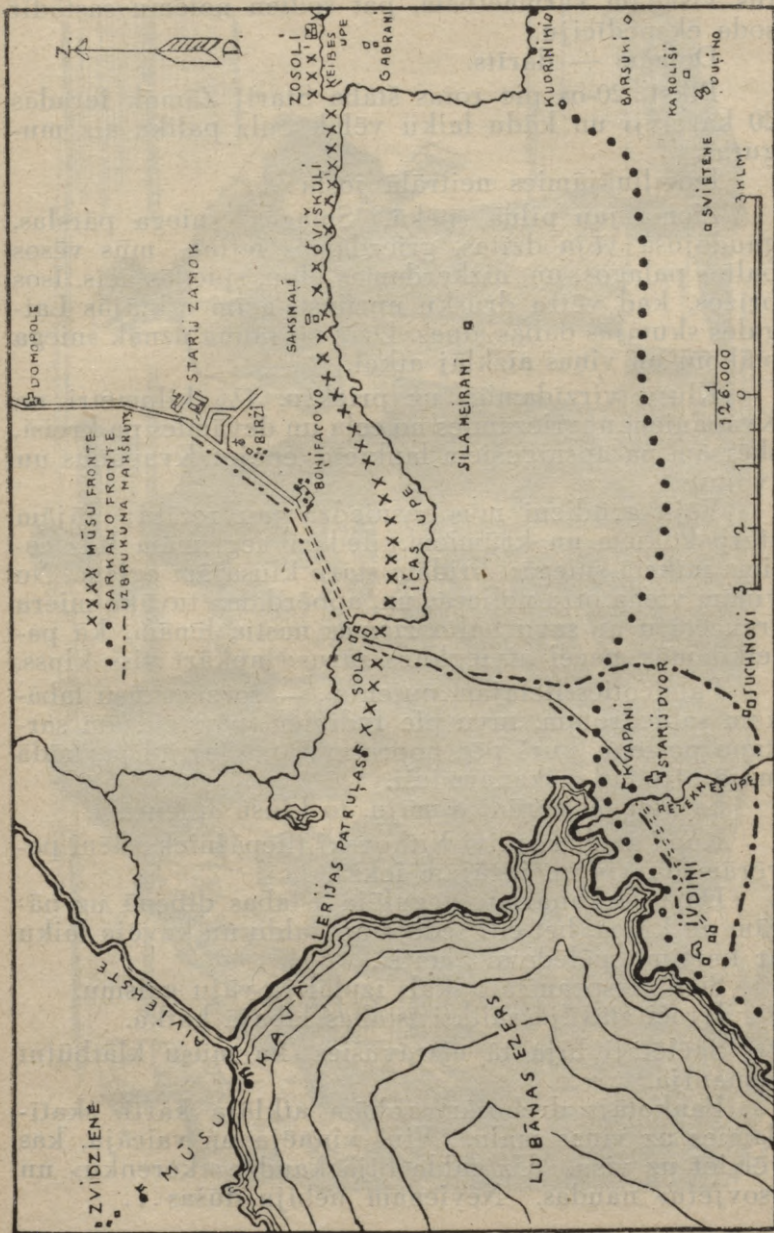
Bija pilnīgi saprotams, ka, pazaudējuši gandrīz visu Domopoles pagastu, viņi kopā ar sarkanarmiešiem divkārtīgi uzliks savas nekad neapmierināmās prasības tiem iedzīvotājiem, kuŗiem lemta nelaime atrasties jaunajā sarkano frontes joslā...

14. novembrī no rīta, kareivji atveda uz rotas štābu vairākus ivdeniešus, kuŗi ļoti vēloties ar mani runāt. Ivdiņu iedzīvotāju vārdā viņi lūdza palīdzību un asarām acīs stāstīja par sarkano spaidiem.

Nākošās dienās taisoties rekvizēt daudz govju un aitu, motivējot savu rīcību ar to, ka Ivdiņi esot «balto djerevņa».

Pamatīgi apjautājies par pretinieka stāvokli, atlaidu uztrauktos zemniekus, apsolīdams palīdzību, par ko viņi no sirds pateicās.

Negribēdams atstāt nelaimīgos iedzīvotājus pado-

tus visādām varmācībām, pat šodien nolēmu sastādīt soda ekspedīciju.

Domāts — darīts.

Plkst. 20-os pie rotas štāba Starij Zāmok ieradās 20 kareivji un kādu laiku vēlāk Sola palika aiz murguras.

Iedziļinājāmiešiem neitrālā joslā...

Ziema jau pilnā spēkā. Smagās sniega pārslas, gaudojošā vēja dzītas, griezdamās ietina mūs vēsos baltos palagos, un, aizķerdamas elpu, spiedās acīs. Īsos brīžos, kad vētra drusku aprimst, acīm atklājās Latgales skumjās dabas ainas. Drīz no jauna uznāk sniega mākoņi un viņas aizklāj atkal.

Klusu virzīdamies uz priekšu, 1½ kilometri no Kvapaniem nogriezāmiešiem no ceļa un devāmiešiem pa kreisi, šķērsām pa apsnigušiem laukiem, epejot Kvapānus un Ivdīņus.

Vēja grūdieni mūs sasniedza jau retāki; gājām starp kokiem un krūmiem. Iedami iegrimām līdz ceļiem mīkstā sniegā; bridām starp klusajām eglēm. No viņām viena otra noliecās un, apbērdama tuvāko miera traucētāju ar savu balto ziemas nastu, lēnām, kā pateikdamās, pacēļ atvieglotos zarus; apkārt viss kluss.

Pateicoties lielajam putenim, — šoreiz mūsu labākam sabiedrotam, tuvu pie Ivdīņiem pārsteidzām sarkano posteni, kuŗš pēc nopratināšanas uzrādīja, kādā mājā atrodas sarkanarmieši.

Sasnieguši norādīto māju, to klusu aplencām.

Kopā ar dižkareivi Vitkovski (liepājnieks) lēni pavērām durvis un iegājām iekšā.

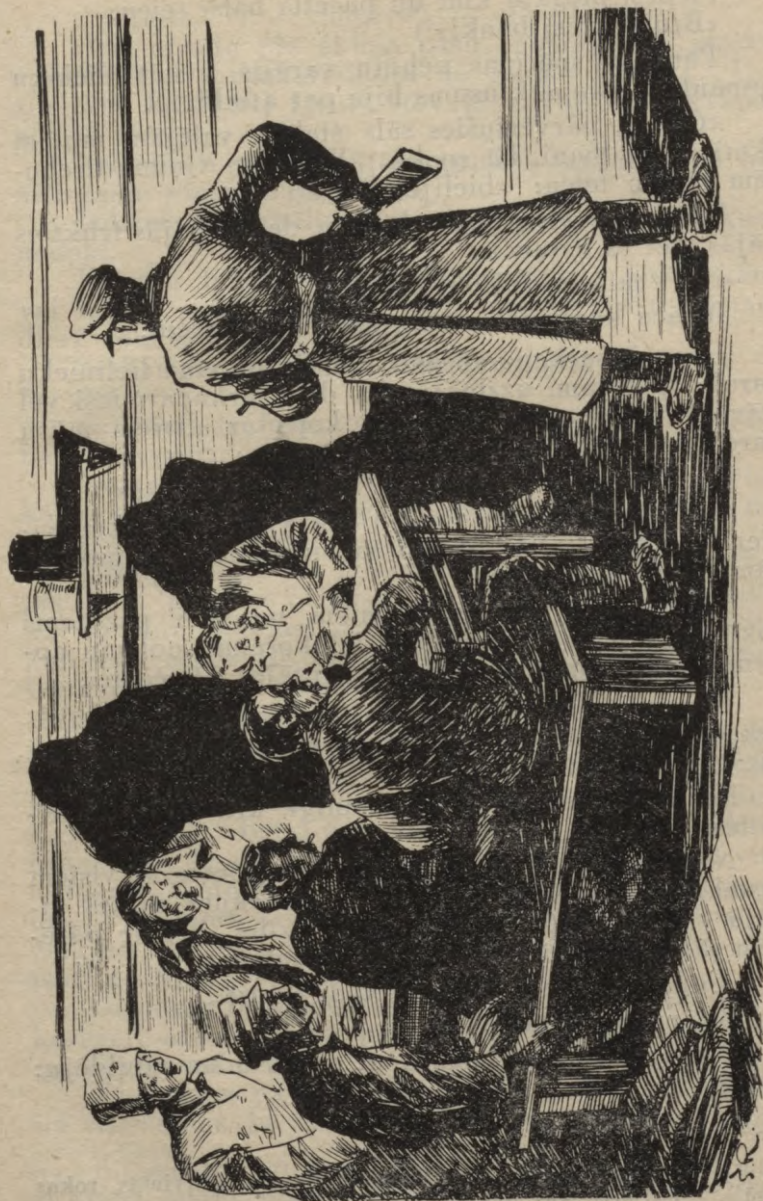
Daļa sarkanarmiešu gulēja istabas dibenā uz nārām un krāca, bet citi sēdēja ap galdu un kavēja laiku ar kartīm, spēlēdami «acīti».

Sienā iespraustais skals izplatīja vāju gaismu.

Ieroči stāvēja salikti istabas labajā katkā.

Spēlētāji bija tā aizrāvušies, ka mūsu klātbūtni nemanīja.

Bankotājs drebošām rokām atklāja karti, skatīdamies uz viņas malu. Viņš vinnēja un vaicāja, kas vēl iet uz visu. Uz galda bija kaudze «kerenku» un «sovjetu» naudas. Nevienam nebija dūšas...

«Situ pa banku».

Piepeši piegāju klāt un paceltā balsī teicu:
«Bju na vesj bank!»¹⁾

Pērkoņa spēriens nebūtu varējis atstāt lielāku iespaidu, — kapa klusums bija par atbildi...

«Čomi», pārvērtušies sāls stabos, vaļējām mutēm skatījās uz mani, kā spoku. Viens no viņiem drebošām lūpām teica: «bielije!»²⁾

Attapušies no pirmām bailēm, daži taisījās trūkties kājās, bet es uzsaucu:

«Ni s miesta, ruki vverch!»³⁾

Ienāca kareivji un sagrauba visus ieročus.

Izsaucis sarkano vecāko, dabūju no viņa lielnieku paroli; pēc tam, uzzinājis, ka divi sarkanarmieši vēl stāv posteņos, uzdevu viņam kopā ar diviem mūsu kareivjiem tos «nomainīt».

Sagūstījām bez šāviena 17 sarkanarmiešus.

No gūstekņiem uzzināju, ka viņu rotas komandieris aizbraucis uz tuvējo sādžu meitās, un nav ziņāms, kad atgriezīsies.

Sajūsmināts par panākumiem un labi pazīdams apkārtni jau no iepriekšējās izlūkošanas, nolēmu apciemot arī Kvapanus, kuņus apsargājot 22 «čomi».

Kareivji aizrautībā teica: «Jo vairāk, jo labāk!» Bez tam nebūšot arī jātaisa pārmērīgais līkums, bet iziešot taisni uz mājām.

Vajadzēja tomēr ļoti uzmanīgi, klusi un ātri rīkoties.

Noņēmuši telefona aparātu, virzījāmies ar visiem gūstekņiem uz Kvapaniem. Pie Rēzeknes upītes atstāju sarkanos 10 kareivju uzraudzībā, bet ar pārējiem sāku uzmanīgi tuvoties Kvapaniem.

«Stoi, kto idjet?»⁴⁾ sauca kāds tumsā...

Bijām jau netālu...

Apstājamies... Pagāju uz priekšu un atbildēju: «svoji!»⁵⁾...

1) «Situ pa banku!». 2) «Baltie». 3) «Ne no vietas, rokas gaisā!». 4) «Stāvi, kas nāk?». 5) «Savējie».

«Propusk?»¹⁾ — «Šnur!»²⁾ — «Prochodjil!»³⁾

Drīz atradu pie šķūņa pašu runātāju un izrāvu apstulbūšam sarkanarmietim no rokām šauteni. Uz-
zinājām, ka Starij Dvorā stāv 17 cilvēki, bet Kvapā-
nos — četri.

Netraucēti uzmodinājām guļošos sarkanos un uz-
aicinājām viņus mums sekot.

Izdzirduši signālu, ieradās arī iepakaļ palikusē
nodaļa.

Vaicāju lielnieku rotas komandiera vietniekam,
vai ir visi; viņš atbildēja, ka, izņemot pašu koman-
dieri, rota esot pilnā sastāvā.

Saskaitot gūstekņus, iznāca paprāvs skaits —
39 vīri.

Savācām trūfejas, virzījāties atpakaļ uz «mūsu
balto Latviju».

Savā rotā ieradāties plkst. 10-os. Drusku vēlāk
kārtāju gūstekņus gājiena kolonnā. Vienu kareivi no-
stādīju aiz ierindas, virsseržanta vietā.

Uzkāpu zirgā un nokomandēju: «šagom marš!»⁴⁾
pēc kam jāju uz priekšu. Liku gūstekņiem dziedāt,
uz ko viņi pūlējās, cik spēja. «Čubariki čupčiki,
kaļina»⁵⁾ atkārtāja atbalss ceļa malas māju sienās.
Gaŗāmgājēji izbrīnījušies vērās šinī dīvainā rotā.

Apstājāties pie bataljona štāba.

Nepagāja ilgi, ka jau bija salasījies bars ziņkā-
rīgo kareivju un vietējo latgaliešu. Piekodinājis sar-
kanarmiešiem ar cienību saņemt bataljona komandieri,
iegāju štābā. Bataljona komandieris bija pašlaik iz-
braucis uz fronti, kamdēļ iznāca viņa vietnieks, virs-
leitnants Mednīts, kurš uzsauca: «Zdorovo krasnoar-
mēci!»⁶⁾ Viens sveicināja labāk par otru: «Zdravija
želajem, tovarišč komandir, visokoblagorodije, gos-
podjin oficer!»⁷⁾ u. t. t.

Gūstekņi bija jau gatavi ceļā uz pulka štābu, kad
kareivji atveda kādu pārnācēju. IZRādījās — pats
rotas komandieris.

Pēc jautri pavadītās nakts atgriezies nākošā rītā
un redzēdams, ka viņam uzticēto rotu bija «nozaguši»

1) Caurlaide? 2) Šnur — šņore. 3) Var iet! 4) Soļos, marš!
5) Krievu zaldātu dziesma. 6) Sveiki, sarkanarmieši! 7) Esiet
sveiki, biedri komandier, augstdzimība, virsnieka kungs u. t. t.

baltie, tas tūliņ uz vietas bija devies rotai pa pēdām. «Kas nu tur par labumu, ja savējie mani nošautu kā suni!» viņš teica pie nopratināšanas.

No tā laika Ivdīņas sādžas iedzīvotāji vairs netika no sarkaniem traucēti. Lai gadījumā viņi pret neliekiem spēkiem varētu paši aizsargāties, septiņpadsmit dūšīgākiem vīriem izsniedzu «čomiem» atņemtās šautenes ar municiju.

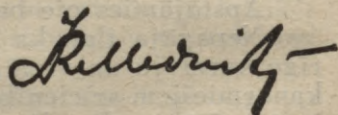
Manas «republikas gvardes» uzdevums sastāvēja sīkāko ziņu sniegšanā par pretinieku. Bez tam viņi bieži uz savu roku atbrūvoja sarkanarmiešus un tos veda pie «sava kunga», kā paši izteicās.

Telefonogramma Nr. 188. 16. XI 19., plkst. 8.

1. Kurzemes divīzijas komandierim.

Ziņoju, ka naktī no 14. uz 15. novembri 8. rotas izlūku nodaļa no 20 cilvēkiem, zem virsleitnanta Helmaņa vadības, aizgāja pretinieka aizmugurē un noņēma bez šāviena «Ivdīņos» un «Kvapanos» atrodošos sarkanarmiešus. Pavisam sa-gūstīti 59 sarkanarmieši, iegūtas 59 flintes, 3000 patronu un 1 lauka telefona aparats.

1. Liepājas kājnieku pulka
par II bataljona komandieri
virsleitnants:

3. decembris 1919. gadā.

Lielinieku sargposteni Kriševā, Putranos un Naglīšos atradās mūsu līnijai vistuvāk, kāpēc mūsu izlūki arī viņus bieži traucēja. Lai sekmīgāki aizsargātos, sarkanie nostādīja 2 lielgabalus Kristjinki sādžā, kuņai iet cauri satiksmei ar aizmuguri izdevīgais Rogovkas lielceļš.

Šie lielgabali jau sen mums bija kā dadzis acīs, sagādādami dažreiz nepatikšanas un neērtības. Vērojot mūsu nabadzību artilērijas ziņā, modās skaudība.

Šo sājīgo robu tik drīz piepildīt nevarēja, jo labākie ieroči un lielākie spēki aizgāja uz rietumiem, cīņai par Latvijas brīvību pret uzbrucēju Bermontu.

Tāpēc rūpes par apbruņošanu gulās uz mūsu pašu pleciem.

No kā lai cita ņem, ja ne no pretinieka?! «Tavs ir mans, — bet mans paliek mans», kā komunisti paņāca ar saviem darbiem.

Caur 8. rotas 27. novembra izlūkošanu uzzināju, ka divi lielgabali atrodoties Kristjinki sādžā, kuņus sedzot 40—60 cilvēki. bet Salkoviškos stāvot 20 ārrindnieki, «ņestrojevije». ¹⁾

Ievācis cik iespējams noteiktas ziņas, lūdzu savu tiešo priekšnieku, atļaut man noņemt sarkano bateriju.

Bataljona komandieris, kapteinis Ērglis, deva savu atļauju.

Turpat štābā, vairāku virsnieku klātbūtnē, sastādījām plānu.

Iziet ienaidnieka aizmugurē izdotos samērā viegli, vajadzēja tikai uzmanīgi un ar lielu pacietību brīst pa dziļo sniegu. Šo apstākli atradu par pārāk nogurdinošu. Pietrūktu arī nepieciešamās enerģijas pie baterijas izvešanas. Ilgi apsvēru dažādas varbūtības.

Beidzot radās atrisinājums.

Nodrošinot sevi uz šaurceļiem ar sargposteņiem pret apiešanu no aizmugures, mums bez trokšņa jāienem pretinieka frontes punkts uz kāda tuvēja lielceļa un jānotur pret visiem ienaidnieka uzbrukumiem, lai galvenā operējošā grupa pie atkāpšanās varētu caur šiem «vārtiem» izvest iegūtās trofejas.

Kā tuvākais punkts krita svarā Naglīši, bet tur un apkārtņē sarkanie koncentrēja galvenos spēkus, tamdēļ šo virzienu atmetu.

Atlika Svietene uz Stružanu lielceļa.

Ieņemt minēto sādžu un palikt viņā līdz manai atnākšanai, uzņēmās virsleitants Beijers, kuņš, pateicoties biežiem izlūku gājieniem, labi pazina apkaimi. 22. novembrī Svieteņu sādžā viņš sagūstīja 17 sarkanarmiešus. Pēc uzdevuma pirmās daļas veikšanas mūsu galvenā grupa dotos uz Stružaniem, kur vajadzēja iz-

1) Ārrindnieki.

likt apsardzību uz lielceļa, kas ved no turienes uz dienvidrietumiem pa paaugstinātu lielceļu; atstājot 7. rotas izlūkus Svietenos, mēs virzītos uz Kristjinki, no kurienes pēc uzdevuma izpildīšanas pa jau noieto ceļu atgrieztos caur Svieteni.

Bataljona komandieris piekrita plānam un sākām drudzaini gatavoties.

2. decembrī, plkst. 22-os, izejas punktā Višķulos notika dzīva kustība. Šeit un otrā upes pusē, neatrazdami sev vietas, grūstīdamies brauca viens otram garām šķūtnieki; ragavas bija pieķautas ložmetējiem un patronām, mīnometēju un viņa mīnām. No aizmugures arvienu plūda klāt jauni braucēji.

Līdz pretiniekam ap 13 kilometri, tā tad kājām iešana lieka.

No man uzticētās 8. rotas, gājienā piedalījās viens virsnieks un 46 kareivji, no 7. rotas — komandieris ar vienu virsnieku un 20 kareivjiem.

Kad visi bija ieradušies, sasaucu virsniekus uz kopēju apspriedi, kuŗā vēlreiz iztirzājām visus jautājumus. Tad pavēlēju 7. rotai doties pa priekšu, pēc kam ar astoto tai sekoju.

Mūs apņēma lepnais Bikovas mežs ar savu drūmo skaistumu.

Staltās priedes un egles nopietni klusas, tikai galotnes lēni čaloja un no viņu vieglās šūpošanās krita lejup sniega putekli, kā balti ziedi, krizdami no zara uz zara.

Pa slideno ziemas ceļu ātri tikām uz priekšu...

Pie Svieteņu kapsētas, 1½ klm. no sādžas, virsleitnants Beijers sakārtoja savus kareivjus, izskaidroja viņiem uzdevumu un, pienācis man klāt, ziņoja, ka pāriešot lielinieku fronti un apņēmsot no aizmugures Svieteni. Novēlējot daudz sekmju, sirsnīgi atvadījāmies.

Izlūki viens pēc otra pazuda meža biezumā...

No pretinieka puses atskanēja dažī šāvieni, bet mēs tam nepiegrīzām ne mazākās vērības. Sarkano postenis, kā no piedzīvojumiem novēroju, bieži vien izšauj kādas patronas un snauz; pēc brīža pamostas un dara to pašu, pierādīdams savu modrību. Tā tas turpinās līdz maiņai un, apmierināts par sava pienākuma izpildīšanu, viņš iet siltās telpās gulēt.

Šoreiz tas, acīmredzot, bija tāpat, jo šaušana ar to arī aprobežojās.

Arī šie šāvieni apklusā un uz rīta pusi iestājās pilnīgs klusums...

Gaidījām ar lielu nepacietību kādas divas stundas, bet no izsūtītiem izlūkiem nebij nekādu ziņu.

Virsleitnants
Nikolajs Beijers.

Uzdevu virsniekam ar 8 kareivjiem noskaidrot radušos stāvokli.

Viņi jau bija aizgājuši, kad mums priekšā izcēlās īsa apšaudišanās. Pavēlēju tūdaļ doties uz priekšu.

Netāļu no sādžas sastapu baru ļaužu. Tumsā nevarēju redzēt, kas tie tādi. Uz manu jautājumu pienāca kāds kareivis ar ziņojumu, ka virsleitnants Beijers uzdevumu izpildījis un saņēmis 12 gūstekņus, kurus vedot uz mājām.

Tagad nekavēdamies izgāju cauri Svietenei un virzījos tālāk uz Stružanu muižu, kur noliku apsardzību: 1 virsnieku un 8 kareivjus.

Ceļā uz Kristjinkiem man ienāca prātā ideja.

Šinī rajonā stāvošām krievu daļām, pēc pārnācēju nostāstiem, vajadzēja jau sen būt nomainītām no sarkanajiem latviešiem, un viņi gaidīja maiņu katru acumirkli. Kā būtu, ja mēs par tādiem uzdotos? Pēc manām domām, tam vajadzēja veikties!

Tā tad — uz priekšu!

Iepazīstināju kareivjus ar savu nodomu un guvu no viņu puses dzīvāko piekrišanu.

Pa ceļam iegāju vienā otrā mājā, jautādams zemniekiem, kur atrodas sarkanie. Visur atbilde bija viena, ka līdz pašiem Kristjinkiem to neesot.

Iedzīvotāji izturējās ļoti laipni, piedāvāja ēst un lūdza, lai mēs drīz vien atnākot viņus galīgi atpestīt no lielinieku jūga.

Vairāki no kareivjiem bija vietējie un nevarēja nociesties neieskrējuši kaut uz īsu acumirkli savās tēva mājās. Norisinājās aizgrābjoši skati; piederīgie, turēdami kareivjus ciešos apkampienos, ar asarām acīs, deva viņiem savu svētību tālākām cīņām...

Ievāktās ziņas izrādījās par pareizām, jo pretinieku nekur ceļā nesastapām.

Deviņos no rīta, 50 soļus no Kristjinkiem, sakārtoju ļaudis vienā rindā un šautenes pavēlēju turēt siksnās uz pleca, vajadzības gadījumā lai rauj nost un laiž darbā.

Bijām jau pie pirmām sādžas mājām. Pretim nāca kāds sarkanarmiets.

«Kuda idješ?»¹⁾

«Na nabļudateļni punkt.»²⁾ viņš mierīgi atbildēja un, domādams, ka mēs savējie, gribēja paiet garām. Viņš nevarēja ne apķerties, kad bija jau atbruņots. Jautāju viņam:

«Cik cilvēku stāv Kristjinkos?»

— «140 vīri!» nāca gūstekņa negaidītā atbilde.

Kā maniju, kareivjiem saplaka dūša; tie sāka savā starpā čukstēties un daudziem lasīju acis bailes. Biju pats pārsteigts par lielo skaitu, bet ātri apķeros.

«Vrojš krasnokožīj, zdjesj tolko 40 čelovek!»³⁾ sarkanam bargi teicu, gribēdams pacelt savu ļaužu gara stāvokli. Tas nobijies stostījās: «Tak točno 40 čelovek!»⁴⁾

Mans aprēķins bija pareizs: kareivji nomierinājās. Tagad nedrīkstēja nevienas minūtes kavēties. Sarkanos vajadzēja ātri un pilnīgi pārsteigt, tiem nedodot iespēju pretoties...

Soļojām aukstasinīgi iekšā Kristjinkos...

Savējiem stingri piekodināju neapstāties un pilnīgi mierīgi turpināt gājienu.

Pie logiem saskrējušie lielnieki neuzticīgi lūkojās uz mums. Daži iznāca laukā un prasīja, no kādas daļas mēs esot. Atbildējām, ka esam latviešu «maiņa». Sarkanie palika ārkārtīgi priecīgi un sāka pat lēkāt no priekiem. Arī citi parādījās uz ielas.

Liku viņus aplenkt un sagūstīt.

Taču dažiem palaimējās izmukt un paziņot pārējiem, jo no otra gala atskanēja šāviens. Redzēdami, ka pretinieks salasās mazās grupās un sāk mūs apšaudīt, mēs no savas puses atklājām niknu uguni un ķēdē izgājām cauri sādžai, aiz kuŗas, 100 soļu attālumā pie pakalniņa, kur stāvēja baterija, sarkanie mūs gatavojās saņemt ar lielgabalu un ložmetēju uguni.

Paguvām ātri izlaist labi mērķētu mīnu, kuŗa sprāga apmēram 5 soļu attālumā no baterijas, un ar skaļiem kaujas saucieniem skrējām baterijai virsū.

Pretinieki no mīnas sprādziena un mūsu drosmes galīgi apjuka un, pamezdam ieročus, — daudzi pus-

1) Kurp eji? 2) Uz novērošanas punktu! 3) Melo, sarkanādainis, šeit tikai 40 cilvēku! 4) Taisni tā, 40 cilvēku!

apģērbti, daži pat bez virsbiksēm un cepurēm, kailām kājām, — mēģināja sasniegt krūmus, lai izvairītos no gūsta. Mūsu patšautenes darbojās bez apstāšanās un lielāko daļu no bēgošiem ievainoja ...

Iegūtā baterija.

Saskaitīt un salāsīt bagātīgo kara laupījumu nebija viegli, un tas prasīja daudz laika. Baterijas zirgus piejūdzām pie lielgabaliem, apsedlojām jājamos un «rekvizējām» visus zemniekus šķūtīs.

Kareiji piepildīja somas ar patronām, sakrāva iegūtās mantas ragavās un, paņēmuši līdz 15 neievainotus gūstekņus, traucāmies atpakaļ.

Kamēr uzturējāmies Kristjinkos, sarkanie savilkās no Duļinas, Karolišiem un citām apkārtējām sādžām, aizņemdami ceļu starp Pintaniem un Salkovišiem. Ar šo pretinieku mēs tagad sastapāmies.

Uznāca ļoti kritisks brīdis; izvērtu savus laudis ķēdē.

Šo skaisto skatu nekad neaizmirsīšu: mūsu brašie karavīri, neskatoties uz sarkano sīvu pretošanos, izlietoja aizsargāšanai katru priekšmetu un lēni, bet neatlaidīgi spieda pretinieku soli pa solim atpakaļ. Gū-

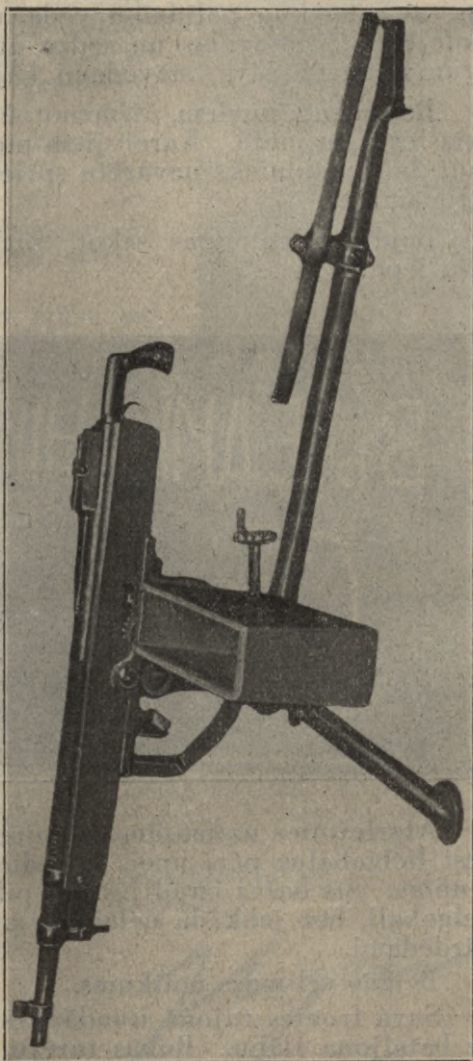
stekņi, uz manu pavēli, palīdzēja mums kliegt urrā, kas uz ienaidnieku atstāja vēl lielāku iespaidu.

Lai gan stāvoklis bija nopietns, tomēr nevarēju nesmieties, vērodams, cik centīgi mani sarkanie palīdzēja ar savu kliegšanu atspiest viņu biedrus.

Izsitušies līdz Stružaniem, savienojāmie ar tur atstāto apsardzību un kopā devāmies uz Svieteni.

Netālu no sādžas, priecādamies par mūsu uzvaru, nāca pretim virsreitnants Beijers. Rādīdams uz nošauto sarkano, viņš piezīmēja, ka arī viņi neesot pa to laiku slinkojuši, bet atsitūši uz Duļino ceļa ienaidnieka ķēdi, saņemdami 1 gūstekni un 10 šautenes.

Uzaicināju viņu sev izvēlēties kādu jājamo zirgu, lai nebūtu jāiet kājām. Viņš pašlaik taisījās kāpt sedlos, kad piepeši no jauna sākās svina lietus. Lielinieku kavaleristi, kopā ar kājnie-

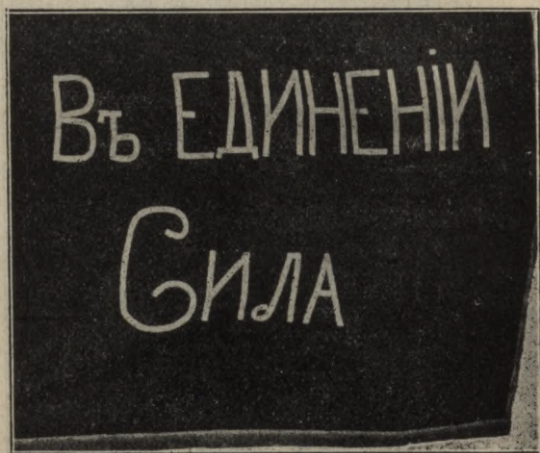

Iegūtais «Kolts» ložmetējs.

kiem, pienāca no austrumiem uz 400—500 soļiem un mēģināja mums atņemt kara laupījumu, bet velti. Uz manu pavēli daļa kareivju, zem sprāgstošu ložu krusas, ar gūstekņu palīdzību veda uz sādžu zirgus ar trofejām; citi sagulās un sedza atkāpšanos ar niknu uguni; daudzi šāvā, stāvēdami kājās.

Bez zaudējumiem, izņemot 2 viegli ievainotus, drīz iegājām mežā. Kareivjiem piekodināju vairs nešaut, lai ienaidnieks nevarētu spriest, cik tālu no viņa atrodamies.

Baidīdamies mums sekot, sarkanie drīz palika tālu iepakā.

*)

Iegūtais karogs,
glabājās Kara
mūzejā.

*) «Vienībā
spēks».

Atgriežoties uz mājām prātojam, vai izdosies pārvest lielgabalus pāri upei, jo ledus vēl likās diezgan šaubīgs. Šīs bažas izrādījās par pilnīgi nepamatotām; lielgabali, bez jebkāda nelaimes gadījuma, pārbrauca dārdēdami.

Beigās vēl mazs notikums.

Savā frontes rajonā ieradāmieš plkst. 15-os. Jāju uz bataljona štābu. Rokās turēju, pie koka piesietu, mūsu kaujas ieguvumu — sarkano karogu. Viņš lepni plivinājās pa gaisu un uz viņa ar lieliem, pamatīgiem burtiem uzraksts: „Въ единении сила!“

Bataljona ārsts-virsleitnants Gailis, redzēdams viņu parādāmieš aiz uzkalna, nosprieda, ka nākot sarkanie. Tomēr, nezaudēdams dūšu, viņš ieskrēja pēc rokas granātām, ar kuņģam arī iznāca laukā. Piejājis, uzprasīju, «kāpēc viņam rokas granātas?» Ārsts atbildēja: «Ieraudzīju sarkano karogu un domāju, ka lielnieki grib šturmet pārsienamo punktu!»

Bijušo artileristu mūsu bataljonā netrūka un iegūtā baterija drīz vien sāka darboties mūsu labā, izdarīdama neatmaksājamus pakalpojumus.

Virsleitnants
Dr. K. Gailis.

Telefonogramma Nr. 193. 3. XII 19. g., plkst. 19.

1. pulka komandierim.

Ziņoju, ka šodien mūsu izlūku nodaļa, zem virsleitnanta Helmaņa vadības, aizgāja lielniekiem aizmugurē un atņēma tiem pie «Kristjinkiem» atrodošo bateriju pilnā kārtībā ar zirgiem, aizjūgiem, daudz lādiņiem, telefona aparātiem, kabelēm, kolta ložmetēju, kasti rokas granātas, flintes, daudz citu kara materiālu un 15 gūstekņus. Starp citu atņemts sarkanais karogs ar uzrakstu „Въ единении сила“ Pretinieks trīs reizes ar lieliem spēkiem sīvi uzbruka un mēģināja mūsu izlūkus ar iegūto kara laupījumu ielenkt, bet mūsu brašie kareivji ar savu labi mērķēto viesuļa uguni salauza pretinieku. Pretinieks pameta daudz kritušos un ievainotus. Mūsu zaudējumi: 2 viegli ievainoti.

II bataljona komandieris
kapitans:

6. janvāris 1920. gadā.

Iepriekšējais izlūku gājiens atnesa man sengaidītu gandarījumu: dabūju atvaļinājumu uz 16 dienām. Rīgā iebraucu 14. decembrī 1919. gadā.

Vеду sev līdzī 3. decembra kaujā iegūto sarkano karogu un nodevu šo ieguvumu armijas virspavēlnieka štābā. Minētais karogs tagad atrodas kaŗa mūzejā. Virspavēlnieks ģenerālis Balodis izteica man savu atzinību, pateicās par dienestu un, sirsnīgi roku spiezdams, novēlēja sekmes tāļākā kaŗa gaitā.

Bataljona štābs, acīmredzot, ar nepacietību bija gaidījis mana atvaļinājuma izbeigšanos; par to liecināja priecīgi skati un vārdi, ar kuŗiem tiku saņemts. Man teica, ka priekšā atkal gaidot darbs. No pulka komandieŗa pienākusi pavēle izdarīt demonstrāciju pretinieka spēku izzināšanai. Bataljona komandieris sacīja, ka ienākušas noteiktas ziņas par divu ienaidnieka lielgabalu atrašanos Mākušu sādžā.

«Kā būtu, ja mēs no demonstrācijas gūtu sev lielu labumu, stādot viņai par mērķi minēto lielgabalu iegūšanu?» bataljona komandieris man jautāja. «Pēc maniem ieskatiem, kaut ko labāku nevaram iedomāties!» atbildēju.

Kapteinis Ērglis ar viņam piemītošo uzņēmību nolēma savu nodomu realizēt un ķērās pie plāna izstrādāšanas.

Kādas dienas iepriekš mūsu pulka izlūku rota ienēma Ivdņus un tur arī nostiprinājās.

Prāvā attālumā, kā arī no lieliniekiem ieņemto daudz punktu dēļ, operējošā kolonna tika sadalīta trijās grupās. Pievedu kaujas pavēli:

Slepeni — operātīvi. Karte: vācu 1:126.000.

Kaujas pavēle II bataljonam, I Liepājas kājnieku pulka Nr. 4, 5. I 1920. g.

Ziņas par pretinieku: Pretinieks ieņem agrākās pozīcijas: Nagļi, Drabaki, Orņiki, Kraukļi, Padeļi, Dzelori, Vilkuci, Svieteni, Duļino, Barsuki. Iekš «Mākuši» pienākuši 2—3 col. lielgabali un ložmetēju komanda ar 2 ložmetējiem un 60 cilvēkiem,

Uzdevums:

1) aiziet aizmugurē un saņemt bateriju pie «Mākuši» un «Zogoty» revkomu. 2) Noiet līdz Viļāniem un saņemt bruņotus automobiļus, bruņoto vilcienu un citu, pēc iespējas.

Ja izrādīsies par iespējamu, tad palikt uz līnijas Veljoni—Novo-Rikova—Stari-Rikova, ja nē, tad atiet atpakaļ uz agrākajām pozīcijām, pie kam 6. rotai palikt Ljodanos, 9. rotai — Bonifacovos. Priekš šā uzdevuma izpildīšanas pavēlu: 6. janv. 1920. g., I grupai zem virsleitnanta Beijera vadības ar sastāvu: No 9. rotas — 70 št., 1 ložm., 7. rotas — 70 št., 2 ložm., baterijas — 40 cilvēki, 1 lielgabals, sakariem 4 jātnieki. 1) Ierasties Bykovā izejas punktā 6. I., pulkstens 6, nodrošinot kreiso spānu Kudreniki, Svieteni, Dzelori. Pulkstens 8 izsist pretinieku no punktiem: Padeļi, Kraukļi, Puišanij un, virzoties uz priekšu, censties iekš Žogoty saņemt revkomu. Par ieņemšanu un citu man ziņot. 2) Ja pēc Žogoty ieņemšanas dabūs pavēli, tad virzīties pa ceļu uz priekšu Stari-Rikova, Novi-Rikova, ieņemot pēdējos punktus. Savienoties ar otro grupu un nodibināt sakarus ar trešo grupu Veljoni. Par izpildīšanu man ziņot.

II grupa — leitnants Broders, izlūku rota — 155 štiki, 3 ložmetēji, 1 mīnometējs 12 jātnieki. 1) Ielenkt Drabakus un Nagļus un 6. janv. pulkstens 8 ieņemt tos, pēc kam palīdzēt ieņemt I grupai Žogoty un III grupai Mākušus un nodibināt sakarus. Par izpildīšanu ziņot. 2) Pēc pavēles saņemšanas virzīties uz Stari-Novo-Rikovo pusi un savienoties ar I grupu, nodibināt sakarus ar III grupu. Par izpildīšanu ziņot.

III grupa — kapteinis Helmans; sastāv no: 5. rotas — 50 cilvēki ar 2 ložmetējiem, 6. rotas — 70 cilvēki, 2 ložm., 8. rotas — 50 cilvēki, 2 ložm., ložmetēju komandas — 20 cilvēki ar 2 ložmetējiem un 1 mīnometēju, artileristi — 8 cilvēki, jātnieki — 5 cilvēki. 1) Ierasties Ljodanos un pulkstens 5 no rīta 6. janv. 1920. g. izdarīt apiešanu Mākuši ciemam ar tādu aprēķinu, ka pulkstens 8 Mākuši būtu ieņemti. 2) Pēc saņemtas pavēles virzīties tieši uz Veljoni, mēģināt saņemt tur atrodošos bruņotos automobiļus un vilcienus.

Es atradišos operācijas iesākumā Ljodanos un manā rīcībā atradīsies: 1 eskadrons — 50 jātnieki, 3 ložmetēji, ložmetēju komanda — 20 cilvēki, 2 ložmetēji, visleitnants Pliksšs, bataljona štābs — 15 cilvēki, 1 ložmetējs.

Eskadrona komandieram uzdodu izsūtīt patruļas priekš labā spāna apsargāšanas, Civiru un Jeleonovas virzienā.

Ložmetēju komanda — 20 cilvēki, virsleitnants Pliksšs, 2 ložm., pulkstens 8 uzbrukt Mākuši ciemam no Asņinskaja puses.

Pārējiem atrasties pie manis līdz rīkojumam.

Bataljona ārstam atvērt pārsienamo punktu Ivdīnos un pēc pavēles saņemšanas Nagļos.

Virsleitnantam Ruttulim no pārējām daļām organizēt frontes aizsargāšanu Govori, Zosoļi, Kudreniki.

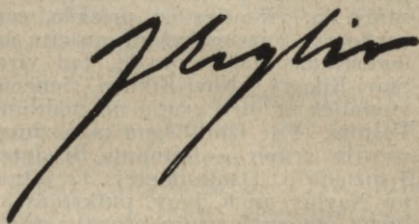
Signāli: Viena balti-zaļa raķete nozīmē mūsu atrašanās vietu. Viena sarkan-zaļa raķete — pretinieks uzbrūk ar lieliem spēkiem. Pie sarkan-zaļās raķetes — baltā, — mēs spiesti atkāpties. Baltā raķete viena pati — mēs atejam atpakaļ pēc uzdevuma izpildīšanas. Divas baltas raķetes — bataljona komandiera atrašanās vieta. Grupu priekšniekiem,

pēc zināmu punktu ieņemšanas, sūtīt man ziņas ar jātnieku un visos atsevišķos gadījumos. Pavēles otru punktu izpildīt tikai pēc manas pavēles saņemšanas.

Mani vietnieki — kapt. Helmans, virleitants Ruttuls.

Šī pavēle izsūtāma: Kapteinim Helmanim, virsleitantam Beijeram, leitnantam Broderam.

II bataljona komandieris
kapitans:

5. I 20. g.

Mūsu kospēki šinī uzbrukumā sastāvēja no: 8 virsniekiem, 508 kareivjiem, 71 jātnieka, 1 lielgabala, 2 mīnumetējiem un 20 ložmetējiem.

Tās pašas dienas vakarā, plkst. 22-os, sasēdāmieš šķūtniekos un caur Ivdīņiem izbraucām uz Lubānas ezeru, kur līdzens ceļš.

Katram gada laikam savs skaistums, bet ziema ar savu labumu operāciju ziņā nav atmaksājama it īpaši, tādās pozīcijās, kādas mēs toreiz ieņēmām. Cik patīkami izstiepties kamanās un zināt, ka tev nav jāiztur grūts gājiens kājām, bet vari bez trokšņa piebraukt pie ienaidnieka un visus sakrājušos spēkus izlietot sparīgam uzbrukumam.

Šo neappraktāmo ērtību sajutu arī tagad, braucot pa ledus važās iekalto plašo ezeru...

Krūtis brīvi elpoja auksto, kā atspirdzinošs strauts, svaigo gaisu. Maigi mirdzošās zvaigznes likās lielākas un tuvākas kā jebkad, un rādīja mums ceļu. Pa kreisi vilkāš tumšais krasts, no kuŗa paretī paspīdēja, kā vilka acs, latgaliešu «mōjās» uguntiņa un bija vāji dzirdami suņu rējiņi...

Iegriezāmieš Maltas upes grīvā un pabraucām kādu gabalu pa aizsalušo straumi. Pēc trim stundām sa-sniedzām Ljodanus.

Uz šejieni izsūtītie izlūki-kavaleristi gaidīja mani sādžā un ziņoja, ka pretinieka šeit neesot. Izlūku tūlīņ posteņus un pārējiem atļāvu nogulties zemnieku mājās.

Plkst. 5-os ieradās bataljona komandieris ar štābu. Pārspriedis ar priekšnieku vēl dažādus jautājumus, sagrupēju laudis un, izskaidrojis viņiem uzdevumu, sākām kustēties. Izgājām cauri Asņinskajai — no sar-

kaniem ne pēdas. Pagājām drusku pa ceļu uz dienvidiem, nogriezāties pa kreisi un uzmanīgi pārgājām Maltas upi; tuvojāties Mākušiem no dienvidu pusēs...

Ienaidnieka bezbēdība bija taisni neiedomājama: viss kluss un dusēja saldā miegā; nekur nesastapām ne posteņu, nedz novērošanas patruļu. Ceļu uz aizmuguri nogriezu ar 20 kareivjiem, bet pārējos izvērtu ķēdē, — 5 soļu attālumā vienu no otra, un lēnām gājām sādžai klāt. Pienākuši uz 200 soļiem, vairs neizturam nospiedošo klusumu un, šaudami, metamies mājās iekšā... Sarkanie gulēja kā nosisti...

Daudzus, izbaidītos no lielā trokšņa, kareivji nokāra uz ielas apakšveļā.

Sākumā izdevās sagūstīt tikai mazu daļu, bet vēlāk gūstekņu skaits pavairojās — viņus izvilka no pagultēm, aizkrāsnēm un tamlīdzīgām vietām. Bateriju saņemām bez šāviena, pilnā kārtībā ar visiem piederumiem. Izrādījās, ka «čomiem» Mākuši sādžā tikai viens lielgabals; otro vēl nebija atveduši.

Ieeju vienā mājā un redzu, ka sagūstīto sarkano maz. Uzprasu kur citi, uz ko atbild, ka — aizbēguši. Manī pamostas neuzticība; kā tad uzreiz dzirdu bēniņos čabinām. Uzsūtu dažus kareivjus; viņi nokāpj lejā un saka, ka tur esot tikai siens. Negribu ticēt, jo skrāpēšanās virs griestiem atkārtojas no jauna. Nekas nelīdz, — kareivju pavadībā uzeju pats un saucu: «Ēj, kto tam? Vichoģi!»¹⁾ Atbildes nekādas. Uz manu pavēli, kareivji sāk durkļiem vandīt sienu...

Nepailet ilgi, zem kaudzes atskan žēlīgi lūdzoša balss: «Tovarišč, ne streļai, sdajusj!»²⁾

Viens pēc otra apputējuši izlien 4 vīri. Acis no bailēm baltas. Prasu viņiem, kāpēc slēpās, uz ko viņi atbild, ka baltie, t. i. mēs, nežēlīgi apejoties ar saviem gūstekņiem un tos nošaujot. To viņiem komunisti stāstot uz katra soļa. Apmierināju nabadziņus.

Kaŗa laupījums bija sevišķi bagāts. Galvenais ieguvums — viens 3-collīgais lielgabals un ložmetējs. Starp citiem priekšmetiem pelnīja ievēribu 3 busoles — viena «komandirskaļa».³⁾ Šis tehniskais piederums ļoti

1) Kas tur ir? Iznākt! 2) Biedri, nešauj, padodot. 3) Komandiera.

svārīgs pareizai artilērijas uguns uzstādīšanai. Galīgi ieņēmis sādžu, izsūtīju uz Ljodaniem jātnieku ar ziņojumu bataljona komandierim par pavēles pirmā punkta izpildi.

Sēdēju kādā mājā, kad piepeši pie manis ieskrēja kāds kareivis un uztrauktā balsī teica, ka nākot sarkanā. Izgāju ārā un drošības dēļ steidzoši izmetu ķēdi. Mākuši atrodas kalnā, no kuŗa plašs pārskats. Ar binokļa palīdzību varēju skaidri 800 soļu attālumā saredzēt mežu. Gaŗ viņa malu kustējās melni tēli un raidīja mums virsū uguni. Orientējoties pēc kartes atradu, ka tā ir mūsu grupas nodaļa, kuŗa tika izsūtīta uz sādžas rietumiem, demonstrācijā no frontes. Viņa nokavējās un ieradās, kad vairs nebija vajadzīga.

Izlaidu vairākas raķetes un nepiegrīzu vairs šai pusei vēribas. Pulkst. 10-os ieradās bataljona komandieris un drusku vēlāk arī demonstrācijas nodaļa.

No I un II grupām līdz šim nebija atsūtītas nekādas ziņas, tikai tālumā tapa dzirdama lielgabalu rūkoņa un stipra šauteņu un ložmetēju uguns.

Bataljona komandieris tāpēc domāja, ka citur mūsējiem bijušas neveiksmes un pavēlēja man iziet ar visām trofejām uz Žogotas lielceļa, tā atgriežot sarkaniem atkāpšanos uz aizmuguri, ieņemt Žogotus un pēc tam caur Puisaniem doties uz mājām.

Kamēr mēs vēl runājām, no aizmugures aulekšos tuvējās divi braucēji, kuŗi vēlāk izrādījās par sarkanarmiešiem. Jautri izlēkdams no ragavām, viens no viņiem uzprasīja, kur baterijas komandieris. Atbildēju, ka patlaban bateriju komandēju es. Sarkanarmietis sacīja, ka viņam jānodod «doņeseņije».¹⁾ Mūs pamatīgi apskatījis, viņš satrūkās un izbrīnījies no teica: «Bielije!?»²⁾ Sarkano atbrūņoju un tam atņemto dokumentu pasniedzu bataljona komandierim. Ziņojums nāca no Varkļāniem un viņā Mākušu baterijas komandieris tika bridināts no negaidīta uzbrukuma, jo pagājušā naktī Varkļānu muižā baltie iznīcinājuši divus lielgabalus, līdzņemot viņu atslēgas. (Tas notika

1) Ziņojums. 2) Baltie?

Leitnants
Jezups Rubuls.

mūsu I Liepājas pulka leitnanta Rubuļa vadībā; baterija bija smagā un, slikto ceļu dēļ, to nevarēja izvest.) ...

Biedriem visur nelaime, arī šeit šī ziņa par vēlu!

Sarkano nevēlēšanās karot pilnīgi saprotama. Vai kājniekam patīkami redzēt, kā viņa stiprais atbalsts, lielgabali, tiek priekš tam novietoti frontē, lai viņos iedzīvotos uzņēmīgais ienaidnieks?

Plkst. 11.50 kopā ar bataljona štābu uzņēmām virzienu uz Marino. Gājām taisnā līnijā pāri laukiem...

Atradamies pusceļā no Žogotas lielceļa, kad izdzirdējām no Nagļu puses stipru apšaudīšanos un ap 3 kilometru attālumā redzējām melnus punktus ātri kustamies uz Žogotiem. Ar binokli varēja izšķirt, ka tie ir sarkanie. Viņi skrēja kā velna apsēsti, bez kādas kārtības, izvilkušies gaŗā rindā un atšaudīdamies uz abām pusēm.

Kā vēlāk izrādījās, II mūsu grupa nozīmētā laikā bija uzbrukusi Nagļiem un piegājusi tiem ļoti tuvu; piepeši caur nelaimes gadījumu sprāga pašu mīna, ievainodama divus no savējiem; kareivju starpā tas sacēla sajukumu. Leitnants Broders bija spiests atkāpties uz Ivdiniem. Sakārtojās kareivjus, viņš pēc divām stundām no jauna pārgāja uzbrukumā. Sarkanie neturējās ilgi un drīz atdeva savas pozīcijas, ieraudzīdami savā aizmugurē jau mūsu galveno grupu. Ienaidnieka atkāpšanās tagad izvērtās par panisku bēgšanu...

Dzīts no muguras un sāniem, viņš mēģināja ātrāki par mums sasniegt lielceļu, kurš stipri paaugstināts. Tas pēc iespējas bij jānovērš!

Salīdzinot ar sarkaniem, mēs atradāmies daudz sliktākos apstākļos: viņi muka pa ceļu, mums toties

bija priekšā plašs, nelīdzens lauks. Neskatoties uz visām pieliktām pūlēm, mēs kustējāties tīri gliemeža gaitā. Lielgabala riteņi ik brīdi iestīga dziļajā sniegā. Pusbadā lielinieku nomērdētie mazie zirgēļi bija vienās putās; iejūdzām dažreiz desmit un paši tiem palīdzējām ar pleciem un rokām. Redzējām, ka sarkanie mūs apskrien; tad es kopā ar daļu kareivju sasēdos vairākās ragavās; paņēmuši līdzī patšauteni, virzijāmies uz priekšu. Braucām cik ātri vien varējām.

$\frac{1}{2}$ klm. no lielceļa ieraudzījām 2 šķūtniekus, kuņģi brauca, ka sniegs vien griezās pa gaisu. Taču mēs bijām žiglāki un viņiem ātri tuvojāmies. Izrādījās, ka ragavās sēdēja 3 sarkanarmieši ar ložmetēju. Atradāmies viens no otra ap 200 soļu. Sarkanie nepaguvu pagriezt pret mums smago ložmetēju, kad mūsu patšautene nonāvēja zirgu un vienu no viņiem, pēc kam pārējie divi nometa ieročus un padevās gūstā...

Izliku kareivjus pa lielceļu ķēdē, nostādīju patšauteni ar nupat iegūto ložmetēju, nežēlodami patronas, atklājām uguni uz ienaidnieka spārnu. Pretinieka kustība palika lēnāka, kas mums bija ļoti vajadzīga, lai iepakal palikušā mūsu kolonna varētu ātrāk ierasties.

Sarkanie tagad jau izgāja cauri Žogotiem un bēga pa klajumu uz Dricanu pusi. Līdzpaņemtie mūsu astoņi artileristi, pēc visām prasībām uzstādīja lielgabalu, un drīz uz atkāpjošos pretinieku sāka plīst granātas un šrapneļi. Izšāvām ap 40 lādiņus.

Liela daļa bija labi mērķēta. Caur binokli varēja novērot, ka lādiņi krita bēgošo vidū... Drīz iegājām Žogotos un kādu laiciņu vēlāk savienojāmies ar II grupu, kurā nāca no Nagliem. Sādzā un apkārtņē gulēja daudz kritušu un ievainotu sarkano. Visus ievainotos ievietojām mājās un klātesošais feldšers, cik iespējams, viņus pārsēja. Piegāju vienam sarkanarmietim un vaicāju: «Ko teiksi tagad par baltiem, vai viņi patiešām tādi zvēri, kā tu domāji?» Neaizmirsīšu to iespaidu, kādu atstāja mani vārdi. «Tagad redzu, ka viss meli, ko komunisti stāsta par baltajiem!» sarkanais nosaka, bet pašam asaras kā pupas birst pa vaigiem. Daudzi ievainotie lūdzās, lai ņemot viņus līdz. Atstājām visus vietējo iedzīvotāju kopšanā.

Pulkstens jau gāja uz 15-iem, kad sākām doties uz mājām.

Puisanos sastapāmies ar I grupu. Viņa nozīmētā laikā bija gājusi uzbrukumā, bet uzdūrusies uz sīvu ienaidnieka pretošanos. Uz kalna atrodošās pretinieka pozīcijas nebija tik viegli pārvaramas. Viņiem priekšā atradās 800—1000 soļu plats klajums, bez dabiskiem aizsegumiem — grāvjiem, uzkalniņiem u. t. t. Neatlaidīgi vajādama sarkanos, I grupa izsita tos no Padeļiem, Vilkučiem, Cimatu un Kraukļu sādžām un palika Puisanos, jo pretinieks apstājās uz folvarku Cimati-Kosari kalnu grēdas un turēja ceļu, kas atradās ielejā un veda uz Straudzi un Žogotiem, zem stipras uguns. No šejienes viņš atkāpās tikai tad, kad mūsu galvenā grupa uzbruka no aizmugures.

Lai gan mēs izpildījām tikai kaujas pavēles pirmo daļu, taču ievērojamais kaŗa laupījums bagātīgi atmaksāja šoreiz pieliktās pūles. Bezgalīgi noguruši, bet pilnīgi apmierināti, atgriezāmies plkst. 18.30 mājās. Mums tagad bataljonā bija trīs lielgabali.

Par šo operāciju tiku apbalvots ar Lāčplēša kaŗa ordeni III šķ.

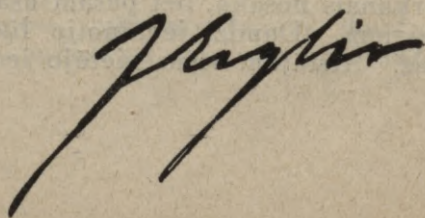
Telefogramma Nr. 222. 8. I 20., pulkst. 19.

1. pulka komandierim.

Zīņoju, ka aiziedami lieliniekiem aizmugurē un reizē uzbrukdami no frontes, pēdējos padzinām no sekošiem punktiem: Svieteni, Duļino, Dzelori, Cimati, Padeli, Kraukļi, Puisāni, Lāči, Golvocaini, Žagoti, Orņiki, Drabaki, Nagli, Mākuši. Pretiniekam izklaidētas 2 rotas no 99. pulka, 1 rota no 22. pulka un 24. pulks viss. Pretinieks pameta uz kaujas lauka daudz kritušu un ievainotu — mums zaudējumu nav. Izklaidētās pretinieka daļas aizbēga uz Dricanu pusi. Atņemtais lielgabals tika tūlī lietots, sacelot bēgošu pretiniekā vēl lielāku paniku. Šinī kaujā esam ieguvuši: Mākuši ciemā vienu 3-col. lielgabalu pilnā kārtībā, ložu kastes ar 140 lādiņiem, 2 smagos ložmetējus, vairākas flintes, lauku ķēķi un ratus, 5 lauku telefona aparātus, daudz telefona kabeles, 5 perriskopiskos artilerijas binokļus, apm. 40 zirgus ar aizjūgiem, 51 gūstekni no baterijas 22., 24. un 99. pulkiem, starp tiem — rotas komandiers. Pārējā frontē bez pārmaiņām.

II bataljona komandieris

kapitāns:

Kauja 7. februārī 1920. g.

Sasnieguši mūsu valsts robežu, 1. Liepājas pulka II bataljons nostiprinājās gar Zilupi un ieņēma frontes līniju Novo-Pokrovskoje-Gluchova. Pa kreisi no mums atradās mūsu pulka III bataljons, bet aiz tā 4. Valmieras pulka II bataljons.

6. februāra vakarā pulka komandieris pulkv.-ltņ. Hasmans man telefoniski paziņoja, ka 4. pulka II bataljons atkāpies un atsedzis mūsu pulka III bataljona spārnu, un uzdeva man, nekavējoties stāties sakaros ar mūsu pulka III bataljona komandieri, kapteini Vaivadi, jo ienaidnieks vairākkārtīgi uzbrucis Brencevas sādžai un, pēc ievāktām ziņām, uzbrukums rīt turpināšoties. Nevarēdams nodibināt telefonisku sakaru ar mūsu III bataljonu, nozīmēju no man padotā bataljona rotām pa 15 cilvēkiem ar 6 ložmetējiem — pavisam 90 cilvēkus, uzdevu virsleitnantam Pliksam viņa vadībā ar tiem uzbrukt pretiniekam 7. februārī plkst. 8 un izsist to no Pjestovo, Mežipri, Kašņiki un Balaševska sādžām; par katru apstākli nekavējoši ziņot un pēc uzdevuma

veikšanas atgriezties savas frontes rajonā; bataljona štābs atradās Baraškovā.

Nākošā rītā ap plkst. 8.30 bija dzirdama nepārtraukta, spēcīga ložmetēju un šauteņu uguns. Nesaņēmis līdz plkst. 10 nekādas ziņas, nolēmu doties turpu. Pavēlēju puseskadronam sedlot un pēc trīsceturtdaļ stundas caur Novo-Pokrovskoje iejājām Ruškovā, kur sastapu III bataljona komandieri.

Kapteinis Vaivadis man paskaidroja,

ka 4. pulka III bataljons atgājis uz līnijas Paini, Golubovka, Moļeva, un no gūstekņu paskaidrojumiem zi-

Puseskadrons pirms uzbrukuma «Baraskovā».
Pirmā rindā no kreisās: virsl. Peikšs, kapt. Helmanis, virsl. Apsīts.

nāms, kā 189. pulkam uzdots par katru cenu ieņemt Brencovu un Ovsjankinu sādžas; ja tas neizdošoties 6. februārī, tad palīgā nākšot 1. Petrogradas strādnieku pulks un uzbrukums atjaunošoties 7. februārī. Ienaidnieks ieņēmis neitrālā joslā atrodošos Zolotovo, Fiļipovka un Kāševa sādžas, bet baidīdamies naktī viņās palik — atgājis un tagad atrodoties Zilupes austrumu krasta sādžās. Pjestovā mūsu izlūki saņēmti ar ložmetēju un šauteņu uguni, pie kam viens 11. rotas kareivis kritis, bet otrs smagi ievainots; agri no rīta devis rīkojumu 12. rotas komandierim, izsūtīt patruļas uz Kāševu un Zolotovu un pieprasījis pulka komandierim liel-

gabalu, kuŗš vēl neesot ieradies.

Noskaidrojis vēl dažus sīkumus, atvados no III. ba-

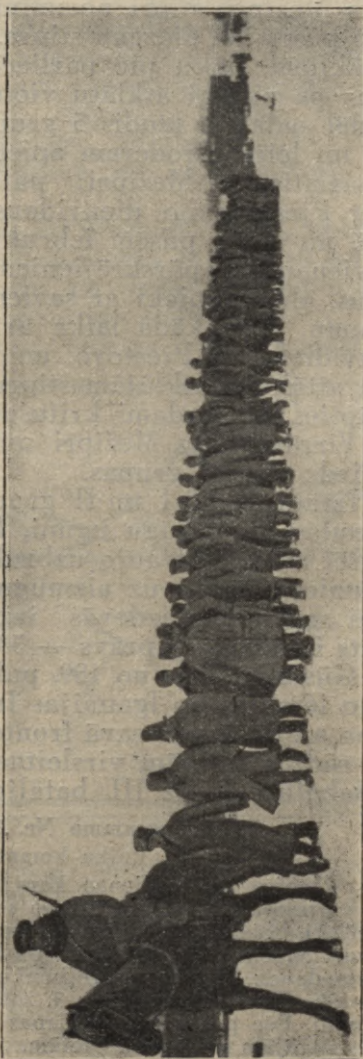
taljona komandiera, bet pats viena kareivja pavadībā sēstos ragavās un braucu uz Krivinu. Eskadrons paliek Ruškovā.

Laiks ne visai austs, salst ap 10 gr., bet esmu ģērbies tikai frencī un virs tā, ādas veste, braucot tomēr paliek vēsi. Krivinā neviena nesastapuši, pl. 12-os esam Goļicanā. Ieejot mājā, redzu pāri kartei noliekušos virsl. Plikši. Uz jautājumu, ko šeit darot? — atbild, ka vadot operāciju; leitnants Broders esot Kaševā.

Nekavējoties aicinu virsl. Plikši līdzī un aulojam pa Zilupi uz Kāševu.

Tagad esam jau uguns joslā; lodes svilpj pāri galvām un gar ausīm. Šķūtnieks-krievs uzcērt zirgam, un tas vēl ātrāki traucās uz priekšu, bet pats braucējs «klanās» katrai garāmskrejošai lodei. Mani šī «klanīšanās» uzjautrina, bet braucējam tā «sirdslieta».

Nogriežamies no upes un iebrucam Kāševā. Uz Mežipri grieztie ložmetēji tarkšķēdami raida savu neredzamo nāvi; ap tiem vesela kaudze izšauto patroņu čaulu. Aiz ēkas iznāk leitnants Broders un ziņo,

7. februāri saņemtie gūstekņi ceļā uz pulka štābu.

ka pretinieku izsist būšot grūti; mums līdz šim jau divi krituši un septiņi ievainoti, un kā redzams, ienaidnieks Mežipri stipri nocietinājies... Uguns no sarkano pusēs vēl diezgan stipra. Iepazīnies uz vietas ar apstākļiem, nāku pie pārliecības, ka frontāls uzbrukums pa pilnīgi atklātu vietu, prasītu daudz upuru; tamdēļ sadalīju laudis 3 grupās, pavēlēju virsl. Plišam un leitn. Broderam apiet Kāšņikus no ziemeļiem un virzīties uz Mežipri; pats ar III grupu mēģināšu apiet Pjestovo no dienvidaustrumiem, lai pēc tam reizē no abām pusēm iebruktu Mežiprī. Saliekušies, pa vienam, ar pārskrējieniem, zem stiprās sarkano uguns, abi virsnieki ar saviem kareivjiem izpilda uzdevumu. Pēc kāda laika arī mūsu grupa virzās uz dienvidiem, uz Pjestovo, un pienākuši sādžai, no neliela attāluma atklājām stipru uguni. Lielinieki sāk atkāpties, pamezdami kritušus un gūstekņus.

Virzāties uz Mežipri un gandrīz vienā laikā to sasniedz visas 3 grupas.

Izrādījās, ka I un II grupas tuvojoties Kāšņikiem, saņemtas ar spēcīgu uguni, bet lielinieki, nespēdami atturēt mūsējo straujo uzbrukumu, panikā un ar zaudējumiem bēguši uz aizmuguri; arī no Mežipri lielai daļai sarkaniem izdevās izglābties, toties gūstekņu skaits izrādījās paprāvs — 35 vīri!

Gūstekņi bija no 189. pulka (2. un 3. rotām), kurš tikko ieradies no Igaunijas frontes. Pēc veiktā uzdevuma atgriezāmies savā frontes rajonā un pie Pļeščevkas sādžas satikām virsleitnantu Bergmani ar viņa lielgabalu ceļā uz III bataljonu...

Telefonogramma Nr. 239, 7. II 20, p. 18.

Pulka komandierim.

Ziņoju, ka šāsdienas kaujās, pretinieks, kurš izrādīja savu pretošanos, tika izsists no sekošiem punktiem: Pjestovo, Mežipri, Kāšņiki, Balaševka, Bacharjeva, Kāševa un Zolotova. Saņemti 35 gūstekņi. Uz kaujas lauka pretinieks pameta daudz kritušus. Pretiniekam pilnīgi iznīcināta 2. rota no 189. pulka, kā arī cieta 3. rota. Mums 2 krituši un 9 ievainoti. Pēc pretinieka izsišanas no augšminētiem punktiem, mēs atgājām uz vecām vietām.

II bataljona komandiera v. i.

kapitāns:

Nodeva: Kvasse.

Pieņēma: Salits.

Helmanis.

18. februārī 1920. gadā.

17. februārī, uz bataljona komandiera pavēli, no-mainīju mūsu pulka 3. rotu. Pie apsardzības rajona nodošanas mans priekšgājējs norādīja pēc kartes un sīki aprakstīja ienaidnieka pozīcijas. Lai arī šīs ziņas būtu izsmelošas, ar to vien vēl tomēr nepietiek. Jau-najam daļas komandierim, ieņemot rajonu frontes līnijā, cik ātri vien iespējams, jāizsūta izlūki. Per-sonīgā piedalīšanās izlūkošanā ne tikai vēlama, bet taisni nepieciešama.

Tāpēc otrā dienā, t. i. 18. februārī, plkst. 15-os ar 11 kareivjiem un vienu vācu vieglo ložmetēju gājām iepazīties ar neitrālo joslu un viņas iedzīvotājiem. Zināt viņu gara stāvokli, ir no ļoti liela svara.

Jāizpēta, uz kuŗu pusi vērstas viņu simpatijas;

jāatrod uzticami cilvēki, kuŗi mums piekristu un uz kuŗiem varētu pilnīgi paļauties, ka tie katrā brīdī sniegs mums pareizas ziņas par pretinieku. Zemniekus, kuŗi justu līdz komunistiem, sastapām, ļoti maz, bet bija arī tādi, kas aiz dažādiem savtīgiem iemesliem palīdzēja kā mums, tā arī komunistiem.

Pa ceļam iegriezāmies «Starij Dvor» krogā, kuŗš atrodas 1½ klm. no Širjajevas uz Orlovu vedošā lielceļa. Viņa īpašnieks mūs sirsnīgi apsveica un laipni uzaicināja paēst pusdienu. Saimnieks, pats dzimis kur-

zemnieks un tikai pagaidām šeit apmeties, ar lielāko prieku deva atbildes uz mums interesējošiem jautājumiem. Starp citu uzzinājām, ka tuvākais ienaidnieka sargpostenis no 15 cilvēkiem atrodies Ljuhovkā, tikai 1½ klm. no šejienes.

Nolēmu sarkanos patramdīt.

Atvadījušies no viesmīlīgā saimnieka, mēs iegājām tuvējā mežā. Ceļa nekur nebija. Bridām pa dziļu sniegu, atstājot aiz sevis likumainu, nelīdzenu stigu.

Slaidās priedes dusēja ziemas miegā. Lēna vējiņa dvesma pareti pacēla no viņu mikstā baltā tērpa vieglus sniega putekļus, kuņi krita mums aiz kakla un, pārvēzdamies par ūdens pilieniem, lija pār muguru, likdami ķermenim negribot nodrebēt... Mēžs pamazām sāka retoties un caur koku stumbriem drīz ieraudzījām sādžu, 70—80 soļus attālumā...

Pie namiņa žāvādamies staigāja sarkanarmietis; varēja redzēt, ka šī nodarbošanās tam nebija pa prātam un ka viņš ar nepacietību gaidīja maiņu, lai atpūstos siltā telpā. Ar zīmēm pavēlēju savējiem izturēties klusi. Ljuhovkai apkārt klaji lauki, un tāpēc viņai nemanot tuvoties nebija iespējams. Kareivji izvilkās gar meža malu ķēdē un, atklājot no spārna ložmetēju uguni, drāzāties uz sādžu. Postenis no šāda piepeša uzbrukuma apstulba un stāvēja kā zemē ierakts...

Izdzirdis mūsu saucienu «ruki vverch!»¹⁾ viņš nēlika sev to otrreiz atkārtot un nometa šauteni. Uzzināju, ka sādžā ir 12 sarkanarmieši. Ātri ielencām no gūstekņa uzrādīto māju, kur atradās viņa «tovarišči»²⁾ un ieskrējām tanī. Sarkanie, bāli kā liķi, pacēla rokas un padevās. Viņus atbrūņojis, tos nosūtīju 4 kareivju pavadībā uz savu rotu. Ar pārējiem septiņiem cilvēkiem un ložmetēju nodomāju apciemot arī Jurčatu muižu, kas ap 1½ klm. no šejienes. Nāca līdz viens vietējais iedzīvotājs, kas izveda mūs uz kapsētu un teica, ka līdz muižai atliekot ½ klm. Lai vedējs neciestu no ienaidnieka uguns, atļāvu tam iet uz mājām. Uzmanīgi izgājām cauri kapsētai; tad Jurčati

1) Rokas gaisā! 2) «biedri».

atvērās mūsu skatiem. Muiža guļ katlveidīgā ielejā, dažādu paaugstinājumu ieslēgta. Palika neizprotami, kāpēc pretinieks izvēlējies tik neērtu pozīciju...

No mūsu atrašanās vietas apšaudīt sarkanarmiešus neatmaksājās 750—800 soļu attāluma dēļ. Pa kreisi, drusku iepretim, ievēroju uzkalnu, šim nolūkam vairāk piemērotu, jo viņš atradās tuvāk muižai. Izlietojot dabiskus aizsargus, uzkāpām uz šī paaugstinājuma.

Muiža tagad mūsu priekšā kā uz delnas.

Ap 150 soļus no mums staigāja gar šķūni sarkano postenis, mūs vēl nemanīdams...

Mierīgi kūpēja māju skursteņi un nekas nerādīja, ka tuvumā glūn naidīgas acis. Piepeši kluso ainu pārtrauca šāvieni, — uz muižu sāk birt mūsu lodes: — mani zēni apsveic «čomus»...

Pēdējie, pārsteigti, nedomāja turēties, bet, maisītiem uz muguras, panikā bēga. Piecēlāmies kājās un devāmies muižā, kur izliku posteņus tālākai uguns uzturēšanai uz atkāpjošos ienaidnieku.

Iegāju muižā. Nobijušies iedzīvotāji, bālām sejām, mani sagaidīja un uz manu jautājumu atbildēja, ka Jurčatos pavisam bijuši 70 sarkanarmieši. Tā tad gandrīz deviņkārtīgs pārspēks!

Drīz ievācu noteiktas ziņas, jo kareivji atveda divus sarkanarmiešus-telefonistus līdz ar telefona aparātu. Pēc viņu izteicieniem šeit atradusies 428. kājnieku pulka IV rota. Pulks ticis saformēts no š. g. 6. janvārī sakauto 22., 23., 24. un 8. pulku atliekām.

Jurčatu muiža, kā redzams, nebija cietusi no kara. Lepni ierīkotas istabas aicināt aicināja uz atpūtu. Ipašnieks, bijušais krievu armijas virsnieks-pulkvedis, stāstīja, ka slimības dēļ ticis nesen atsvabināts no sarkanās armijas, kur komandējis pulku. Mūsu drosmi viņš apbrīnojis. Viņš mani laipni uzlūda uz glāzi tējas, no kā, par nožēlošanu, biju spiests atteikties, jo negaidītā ienaidnieka uzbrukuma gadījumā mūsu necīgiem spēkiem — 8 cilvēkiem, draudēja iznīcināšana.

Uz manu lūgumu muižas īpašnieks lika iejūgt divus zirgus un, priecīgi par savu vieglo uzvaru, mēs drīz nokļuvām atpakaļ savā rotas rajonā. Vedējus atļaidām uz mājām, ar 10 mārciņām sāls, kā vēšanas maksu, par ko saņēmām sirsnīgu pateicību.

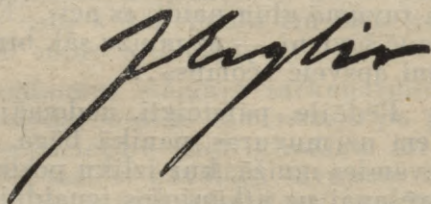
Telefonogramma Nr. 241. 18. II 20., plkst. 18.30.

1. pulka komandierim.

Ziņoju, ka mūsu izlūki šodien izdzina pretinieku no Ljučovka, Kreņeva, Marina, Jurčati, Mašuri. Saņemts 15 gūstekņu. Mums viens ievainots. Pretim stāv 428. pulks, kurš šinīs dienās saformēts no 22., 23., 24. un 8. pulkiem. Pulkā 200 štiku un viņu komandē bijušais feldfēbels Vasjka Stepanovs. Pulka štābs atrodas iekš Baltina.

II bataljona komandieris

Pulkv.-ltn.:

19. februāris 1920. gadā.

Lai ienaidnieki manītu, ka viņiem pretim stāv nopietns pretinieks, un arī, lai nākotnē tie mums neuzbruktu, otrā dienā plkst. 10-os atkal izgāju izlūkošanā. Šoreiz mani pavadīja 1 virsnieks, 35 kareivji ar 1 minimetēju un 4 ložmetējiem. Starij Dvorā apsveicinājos ar no vakardienas pazīstamo saimnieku, kurš pateica, ka Ljučovkā no jauna ienākuši sarkanie, bet neesot zināms, kādā skaitā. Neuzkavējoties devāmies uz priekšu. Ceļā uz Ljučovkas mežu kustējāmies pa jau iemīto celiņu daudz vieglāki un ātrāki uz priekšu. Kareivju bezbailīgos skatos atspoguļojās pacilātība. Visos vēl valdīja vakarējo piedzīvojumu iespaids.

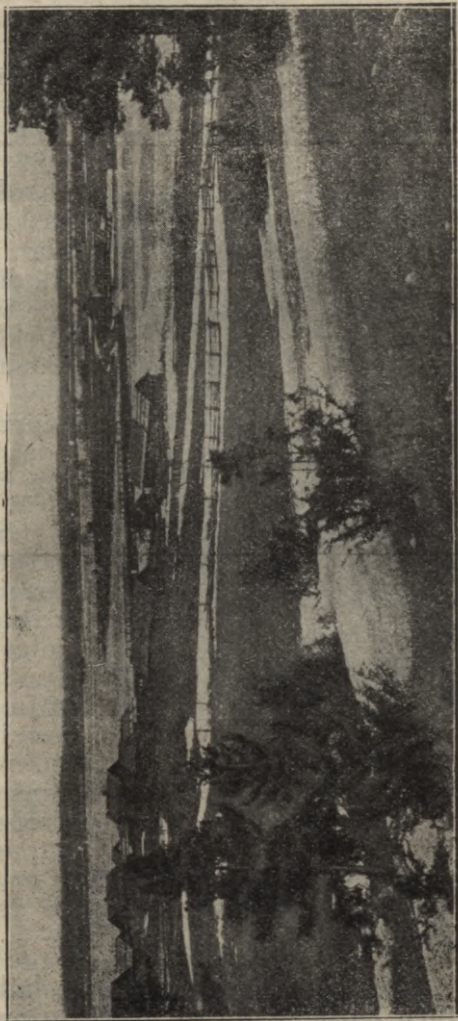
Un kā lai nepriecātos, ka pat saule, izlauzdamās cauri mākoņiem, šodien līksmojās par savu brīvību! Viņas stari, apzeltīdami koku galotnes, slīdēja pa apsnigušām priedēm it kā mūs meklēdami un, atraduši,

maigi glāstīja kareivju nosalušos vaigus. Sniegs dzirkstēja kā neskaitāmi dārgakmeņi un acis apzīlba no viņu mirdzuma...

Drīz sasniedzām meža malu; klusumā izvērtās ķēde; nostādījām spārnos ložmetējus un, kad viss bija kārtībā, zem viņu uguns segas ar urrā saucieniem skrējām Ljučovai klāt...

Panākumi bija spīdoši. No pretinieku 20 vīru stiprā sargpostēņa sagūstījām 14 cilvēkus; pārējiem sešiem palaimējās izmukt un pazust mežā. Sādžas iedzīvotāji izlida no savām paslēptuvēm un lūdza sāli. Par šo, tanī laikā pie sarkaniem reti sastopamo vielu, varēja dabūt, ko tikai vēlas.

Kareivji, ļoti sajūsmināti par mūsu uzvaru, prasīja man, vai neiešot tālāk uz Jurčatiem. Redzot šo vispārējo vēlēšanos, nolēmu viņu izpildīt. Ložmetējus sakrāvām ragavās un, izsūtījis uz priekšu izlūkus, izvilcāmies vienā līnijā. Pie Jurčatu kapsētas atstājām zirgus mežā un paši ieņēmām pozīcijas uz paaugstinājuma.

«Širjajeva» sādža pa labi S. P. R. S.

Uzmanīgi apskatījis apvidu, pamanīju ap 200 soļu attālumā sarkano posteni.

Ar zīmēm pavēlēju ložmetējiem sagatavoties, — komanda, — un muiža zem mūsu uguns. Pēc neilgas apšaudišanās varēja novērot, ka pretinieks gaŗā virknē atstāja muižu un atšaudīdamies atkāpās. Nevilus pagriezis galvu, ieraugu vienu no savējiem notušušos uz ceļiem; kreiso roku piespiedis pie sirds,

Kritušais kareivis
Sergejs Eķis.

viņš nekustas; saucu lai nogulstas, bet viņš pat nepaskatas uz mani. Pielieņu klāt, — redzu: seja bālizilgana, — stiklainās acis vērstas tālumā... Acumirkli atpogāju kreiklu un pamanu krūts kreisā pusē, kur sirds, mazu sarkanu caurumiņu. Nav šaubu, viņš kritis, savu pienākumu izpildīdams.

Skatoties viņā, mani pārņēma žēlums; uz brīdi aizmirstu kauju... Pavēlu kritušo nonest ragavās. Nepaiet ilgi, no mūsējiem vēl divi tiek ievainoti. Uzrunāju vienu no viņiem, dižkareivi Antaini, un jautāju, vai ievainojums smags. Viņš parāda man savu kreiso roku un, pats to pārsiedams, lūdz no manis papirosu. Brašais karavīrs priecīgā balsī saka, ka kaut uz nedēļu pēc lazaretēs varēšot apciemot Rīgā piederīgos...

Ienaidnieka uguns pa to laiku paliek vājāka. Apturu mūsu uguni un lieku ložmetējiem ievilkāt jaunās lentes. Klusums pirms vētras... Uzstādējām minometēju ar jau sagatavoto mīnu. No jauna sāk darboties ložmetēji un caur kaujas troksni muižā atskan

sprādziens — mūsu mina sasniegusi savu mērķi. Atstājot uz kalna 15 cilvēkus un 3 ložmetējus, ar pārējiem un vienu patšauteni, pēc komandas: «Man pakal!» devāmies uz priekšu. Ieskrējām pirmās mājās, — no sarkaniem ne pēdas. Pavēlēju ķēdei izvirzīties sādžai cauri, bet pats ar dažiem kareivjiem iegāju muižā.

Vienā istabā atradu iedzīvotājus izstiepušos uz grīdas. Viņi, no bailēm bāli, ar šausmām skatījās uz mani. Mans vakardienas pazīstamais pulkvedis bija pusdzīvs un nevarēja izrunāt ne vārda. Prasu, kur sarkanie, — atbildes nav. Domādams, ka izbaidītie cilvēki drīz atjēgsies, ieeju zālē. Pēc kāda laika dzirdu laukā kliezdam urrā, — noturu saucējus par savējiem, kuŗi vajā bēgošo pretinieku. Apskatos un brīnos, — istabā no kareivjiem neviena. Ar karabīnu rokā pieeju pie loga un — asinis gandrīz sastingst dzīslās: gar māju saliekušies lien sarkanie, viens aiz otra. Zibeņātrumā paceļu šauteni — šāviens logā, — bet pats piešķrienu pie durvīm... Iznācis ārā, ieraugu savējus labu gabalu no muižas, atkāpjoties, un saprotu, ka esmu šeit palicis viens. Piespiedies pie mājas stūra, izbāžu galvu, lai zinātu, kur pretinieks. Pēdējo nevajaga tālu meklēt: acīmredzot, pārsteigti no mana šāviena, sarkanie aizslēpās aiz stūra, tikai dažus soļus no manis. Mūsu skati sastapās. Acumirkļi apsvēru savu stāvokli: apgriezties un bēgt, nozīmētu neizbēgamu nāvi, jo es tiktu nošauts kā zaķis. Mans stāvoklis bija izdevīgāks, un es savu šauteni varēju izlietot šaujot un sitot no labās puses uz kreiso, un šinī vietā starp divām ēkām ļoti šaura starpa, bez tam, viņi nevarēja zināt, kādā skaitā mēs aiz ēkas paslēpušies, tamdēļ, pacēlis karabīnu, uzkliežu:

«Ruki vverch!»¹⁾ Sarkanie acis vien bola. Uzliku pirkstu uz gaili, — nospiežu to — «kļūme», ātri attaisu atslēgu, ielādēju no jauna, nospiežu, — tas pats. Piepeši viens no sarkaniem kliez: «Bielie!» un visi, kā pēc komandas, apgriežas un laižas lapās, ka zoles vien spīd. Attaisu atslēgas kloķi, izkrit izšautā beidzamā

1) Rokas gaisā!

2) Baltie!

patrona, jo piemirsu, pretiniekam par laimi, šauteni pielādēt: citādi 3—5 sarkanie būtu aizmiguši uz mūžību, jo viņi stāvēja viens aiz otra. Aptaustījis kabatas, atradu magazīnu ar patronām, un kamēr paguvu tās ielādēt, sarkanie paspēja jau pazust tuvējā mežā.

Redzēdams, ka nekas vairs nedraud, kabatas laka-tiņu vicinot, atsaucu savus kareivjus. Viņu acīs lasīju kaunu par sava komandiera atstāšanu. Tagad izkratīju personīgi katru ēku un, pārliecinājies, ka ienaidnieka nekur nav, izstādīju apkārt posteņus un iegāju muižā. Drīz izskaidrojās notikušais pārpratums.

Daļa sarkano, kuņi atradās muižā, pārsteigti no mūsu uguns, nebija uzdrošinājušies atstāt māju. Viņi domāja, ka mēs atrodamies vēl kalnā, un uzturējās blakus istabā, sānis tai istabai, kuņā sastapu iedzīvotājus. Mūs atdalīja tikai aizslēgtas durvis, un tāpēc no iedzīvotājiem neviens arī man neatbildēja, baidīdamies no sarkano atriebības. Nogaidījis, kad šaušana apstāties, ienaidnieks mēģināja izbēgt, bet uzdūrās uz mūsējiem. Pedējie, pilnā pārliecībā, ka sarkanie lielākiem spēkiem nāk pretuzbrukumā, ātri atstāja muižu. Nesenie bēgļi tagad pārvērtās par uzvarētājiem un, varonīgi kliegdami urrā, nāca mūsējiem pakaļ, pie kam sastapās ar mani. Zem loga gulēja manis nošautais sarkanarmietis — pats rotas komandieris...

Mums, izņemot jau minētos, tālāku zaudējumu nebija.

Saimniece vārīja tēju un uz ātru roku beidza jau agrāk iesākto blīnu cepšanu. Pēc spēcinošas maltītes, dzīvi pārsprīdām pagājušos notikumus. Plkst. 14-os posāmies atpakaļ.

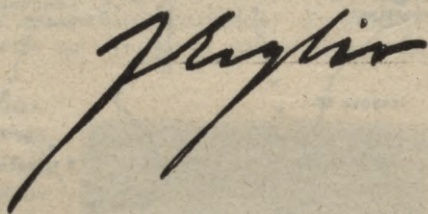
Kaut gan šodien ieguvām skaistu uzvaru, taču visi, redzēdami mūsu kritušo, bija bēdīgi un, nokāruši galvas, klusi devās mājup.

Telefonogramma Nr. 242. 19. II 20, plkst. 17.

1. pulka komandierim.

Ziņoju, ka mūsu izlūki šodien saņēma gūstā sargu posteni no 14 cilvēkiem, kas stāvēja Ljučovkā, un izsita pretinieku no Jurčati. Mums 1 kritis un 2 viegli ievainoti. Pretinieks pameta kritušus.

II bataljona komandieris
Plkv.-ltn.

1. maijs 1920. g.

Bataljona komandieris aizbrauca atvaļinājumā un mani iecēla par viņa vietnieku.

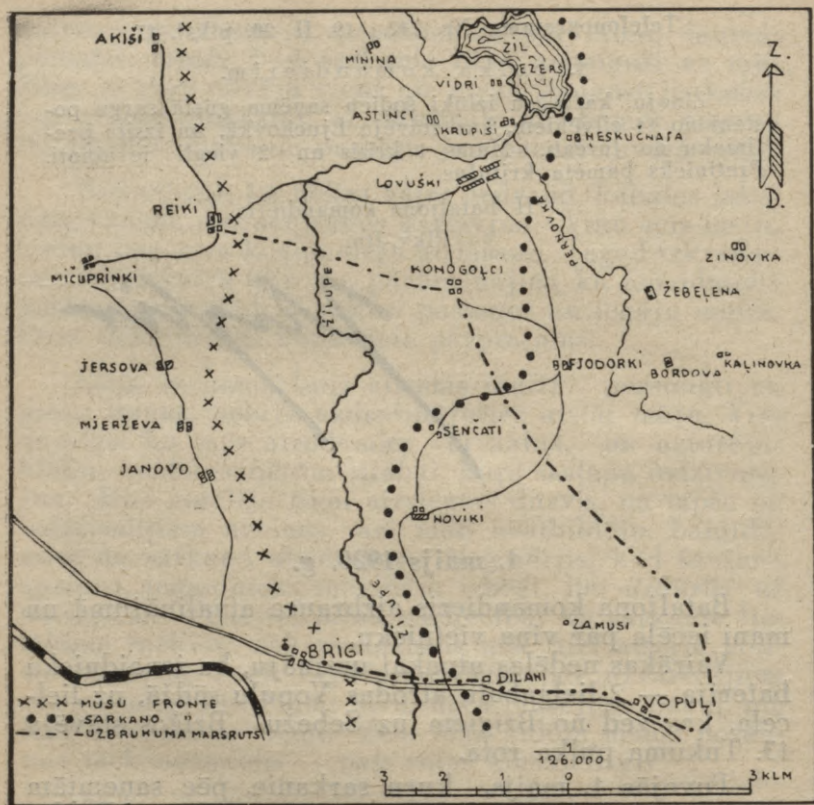
Vairākas nedēļas atpakaļ uzzināju, ka ienaidnieka baterija — 2 lielgabali, atrodas Vopuļu sādžā, uz lielceļa, kas ved no Briģiem uz Sebežu. Briģos stāvēja 13. Tukuma pulka rota.

Tuvojās 1. maijs, kuŗu sarkanie, pēc saņemtām ziņām, gatavojoties ļoti svinīgi sagaidīt. «Baķka Trockij»¹⁾ atsūtišot uz fronti «tautu brīvības» aizstāvjiem dažādas dāvanas, kā: tabaku-machorku, baltmaizi u. t. t., lai ar šām druskām paceltu, acīmredzot, izbadojošos sarkanarmiešu gara stāvokli. Nodomāju no savas puses piedalīties šajos svētkos, saprotams, tikai nelūgtā kārtā.

30. aprīlī, plkst. 16-os, bataljona štābā ieradās izsauktie rotu komandieŗi un katram atsevišķi paskaidroju viņa uzdevumu. Atlaizdams virsniekus, piezīmēju, ka viss jānotur stingrākā slepenībā.

Uzdevums sekošais: Rotu komandieŗiem vajadzēja no savām rotām izvēlēties 20 kareivjus ar 1 patšau-

1) Tētiņš Trockis.

teni un tos viena virsnieka vadībā nosūtīt uz «Reiki» sādžu. Eskadrona komandieris saņēma pavēli, izlabot tiltu pār Zilupi, ar tādu aprēķinu, lai tilts būtu kārtībā 1. maijā, plkst. 6-os, lai būtu iespējams pārvest ienaidniekam atņemtus lielgabalus. Baterijas noņemšanai nozīmēto grupu nolēmu vadīt pats.

Kolonnai vajadzēja pāriet sarkano fronti starp Fjodorki-Senčati sādžām, tālāk pa purvu apiet Vopuļus no aizmugures, saņemot bateriju un pa lielceļu izvest to uz Briģiem.

Visu dienu pavadīju pavēļu izsūtīšanā, gājiena sagatavošanā. Nemanot pienāca vakars, kad vajadzēja ierasties mūsu izejas punktā.

Reikos braukšus un kājām sāka salasīties II bataljona karavīri. Atskanēja joki, viens otru, pēc vecās strēlnieku parašas, vilka uz «zoba», un jautrās valodās sagaidīja jaunpienākošos. Plkst. 19-os, kad visi ieradās, saskaitīju savus spēkus: 4 virsnieki, 80 kareivji un 5 patšautenes! Visi braši zēni, ar kuriem var noiet līdz pašai Sebežai! Siki izskaidrojās ļaudīm uzdevumu, aprakstīju priekšā esošās grūtības un briesmas, jautāju, vai kāds nejūtas par vāju veselības ziņā, uz ko saņēmu vienbalsīgu atraidošu atbildi. Paņēmuši sev līdz 2 vietējos krievus ar cirvjiem un zāģiem, devāmies ceļā.

Izgājuši cauri neitrālās joslas mežam, sasniedzām drīz Zilupi. Kamēr kareivji atpūtās un smēķēja, zemnieki nozāģēja divus kokus, kuŗus nolika pāri šinī vietā ap 3 asis platai upei. Uz ātru roku uzbūvētais tilts stipri šūpojās un pārīšana izlikās ļoti šaubīga; izpeldēties visām drēbēm nevienam negribējās. Vajadzēja uz pretējo krastu pārvilkt koka kārti un viņas galu pacelt augstāk, lai radītu balstū. Šo uzņēmās 7. rotas virsleitnants Kaņeps, — tagad kapteinis aviācijas pulkā. Balansēdams uz abiem kokiem, viņš nogāja līdz upes vidum, tik laime šeit viņu atstāja: pazaudēdams līdzsvaru, viņš ievēlās ūdenī un pazuda, burbuļi un peldošā cepure vien bija redzami. Nodomāju jau iet glābt, kad nogrimušais parādījās virs līmeņa, smiedamies uzrāpās malā un pabeidza savu darbu. Smējās arī citi...

Sākām pāriet upi. Toreiz bija vēl diezgan aukstas naktis, kāpēc galīgi izmirkušam virsleitnantam, kuŗš

Kapteinis
Nikolajs Kaņeps.

trīcēja pie visas miesas, liku priekšā atgriezties uz rotu. Mani patīkami aizkustināja virsleitnanta Kaņepa lūgums, atļaut tālāk piedalīties gājienā.

Neskatoties uz lielo steigšanos, «tiltu» varēja pārīet tikai pa vienam, kas prasīja pusotras stundas laika. Plkst. 22-os, izbrīduši cauri purvam, sasniedzām «Konnogolcus». No šejienes, kādā vietējā zemnieka vesti, sākām tuvoties ienaidnieka frontes linijai...

Kustējāmies pa mežu ar lielu uzmanību, pat aizturēdami elpu un ik brīdi klausīdamies apkārt. Viss klusu... Pareti nobrikšķēja zars zem neveikli noliktās kājas. Ienaidnieka nepamanīti, pārgājām tā fronti un uzbudinātie nervi pamazām apmierinājās. Nakts bija ļoti tumša... Pavadonis mūs veda pa dažādiem purva celiņiem un meža stīgām. Pulkstens rādīja pusnakti, kad ļaudīm atļāvu atpūsties un smēķēt. Piepeši norīb vairāki šāvieni un ilgi atskan viņu atbalss. Visi negribot satrūkstas. No jauna vairāki šāvieni, — bet tāli. — Turpinājām gājienu un, šķērsojot kādu nezināmu ceļu, atkal atrodamies mežā. Visi nogrimuši dziļās domās. No ilgās staigāšanas nogurušās kājas instinktīvi velkas uz priekšu. Apmēram kādu pusstundu vēlāk, mums priekšā atkal ceļš. Vedējs saka, ka esot apmaldījies. Tas vēl trūka!

Uzmanīgi vērojos apkārtne un pēc agrāk ievērotām zīmēm uzzinu šo vietu: šeit bijām jau kādu laiku atpakaļ. IZRādījās, ka taisījām lielu līkumu, ne soli nekustēdamies uz priekšu. Ar kompasu orientējoties pēc kartes un, parunājis ar vedēju, uzņēmu dienvidaustrumu virzienu. Drīz mežs beidzās, nonācām purvainā apgabalā.

Līdz ceļiem mīkstā muklājā, bridām ar lielu pacietību klusu ciezdami uz priekšu. Tā jau gurdenās kājas tagad pilnīgi bezjūtīgas. Sevišķi neapskaužams stāvoklis patšauteņu un viņu patronu nesējiem: to plecus spieda smagā nasta, no kuŗas ķermenis grima dziļāk purvā. Ap plkst. 3 ieraudzījām priekšā paaugstinājumu. Sakostiem zobiem pārvarējām beidzamās grūtības un, atviegloti uzelpodami, uzkāpām kalnā. Vedējs, rādīdams uz dienvidaustrumiem, teica, ka tur, 1 kilometra attālumā, atrodoties Vopuļi. Apkaimi aizsedza rīta miglas biežais šķidrants un neļāva neko iz-

šķirt. Pamazām palika gaišāks. Drusku atpūtušies, negribot piecēlāties; locekļos it kā gulēja svins. Par laimi, purvs pēc pus kilometra izbeidzās un priecīgi apsvaicām cieto zemi...

Ļaudis izvērtās ķēdē un, pateicoties miglai, nemānot piegājām Vopuļiem uz 100 soļiem. Pretinieka postenis mūs pamana, izšauj vairākas reizes, un sādžā izceļas uztraukums. Mums gar ausīm žvingst lodes, bet jau par vēlu. Pēc vairākām salvēm, aizmirsuši nogurumu, ar sajūsminātu urrā skrīenam jau sādžā iekšā. Ļaudis sadalās atsevišķās grupās pa vairākiem cilvēkiem un ielaužas mājās. Ar 15 kareivjiem dodos uz bateriju, kuŗu ieņēmām bez kaujas.

Saņēmām 8 gūstekņus, pārējie paspēja aizmukt.

Iegāju mājā, kur dzīvoja sarkano baterijas komandieris. Mani sastapa divas sievietes un paziņoja, ka komandieris nupat kā aizmucis. Lieku noņemt telefona aparātu.

Mūsu pūles atalgoja bagāts kara laupījums: ieguvām 2 trīscollīgus lielgabalus pilnā kārtībā, ar visiem zirgiem un lādiņiem. Mēs zaudējām vienu kritušu un vienu ievainotu. Sādžā ilgi neuzkavējāmies.

Sakrāvuši ratos trofejas, plkst. 4-os atstājām Vopuļus un virzījāmies atpakaļ pa ceļu uz Briģiem. Pie atgriešanās pārvarējām daudz kavēkļu. Lielinieki, paredzēdami nākotnē mūsu uzbrukumu, bija mēģinājuši ceļu padarīt nederīgu lietošanai, pārrakdami grāvjus, sasviezdami kokus, baļķus u. c. Vaiga sviedros strādājām pie šo šķēršļu novākšanas. Pildījām grāvjus ar tiem pašiem kokiem un vilkām iegūtos lielgabalus pāri. Atrados pie lielgabaliem, kad avangardā izdzirdēju šāvienus un saucienus: «Izlūki!» Cik spēju, devos ātri turp. Ieraudzīju daļu savējos šaujām uz meža pazudušiem. Sagūstījām 4 sarkanarmiešus.

Izrādījās, ka bijām uzdūrušies 15 cilvēku stiprai izlūku patruļai. To izsūtīja pretinieka rotas komandieris no Dyļnu sādžas, lai uzzinātu, kas noticis: dzirdējis aizmugurē stipru šaudišanu un nevarējis to noskaidrot, jo telefona satiksme bija no mums pārrauta. Pēc gūstekņu izteicieniem Dyļnu sādžā atradoties 60 sarkanie ar diviem ložmetējiem. Pienācām jau netālu no sādžas. Atstājot aizsargātā vietā zirgus ar trofe-

jām, mūsu ķēde lēnām un uzmanīgi tuvojās ienaidnieka pirmai frontes linijai no muguras. Līdz šim bija pilnīgs klusums.

Ap 200 soļus no sādžas sāk svilpt pirmās ienaidnieka lodes, iedarbojas sarkano ložmetējs... Piepeši mēs atklājam stipru uguni un neatturami virzāmies uz priekšu. Lielinieki neztur un atkāpjas uz dienvidiem. Šinī sadursmē pretinieku uzvarējām bez zaudējumiem.

Tūlīņ izvedām iepakaļ atstātos lielgabalus, lai caur nupat iekaroto izeju dotos uz neitrālo joslu. Izsistais pretinieks nedeva mums miera. Pa kreisi, nostiprinājies 1000 soļu attālā kalnā, viņš turēja mūsu kolonnu zem stipras uguns. Atšaudīdamies, ātri kustējāmies uz priekšu un, tikuši laukā no sarkano uguns sfēras, konstatējām vienu viegli ievainotu. Ap ceturksni pēc 6-iem sasniedzām Zilupi. Mani sagaidīja pirmais pārsteigums, — tiltu nebija pat iesākuši labot! Pretējā krastā pamanīju eskadrona komandieri un nolēmu no viņa pieprasīt paskaidrojumu. Atstājot vienu vecāko virsnieku savā vietā, uzdevu, palikt šeit līdz maiņai un izvilkt ķēdi lielgabalu segšanai. Pats mazā plostā pārcēlos pār upi. Eskadrona komandieris attaisnoja pavēles neizpildīšanu ar to, ka neesot bijis iespējas tik ātri sagādāt un pievest materiālus.

Nekavējoties devos uz Brigi, kur atradās kāda rota no 13. Tukuma pulka. Šeit neizdevās sazvanīt mūsu pulka centrāli, kādēļ biju spiests doties uz savu bataljonu. Pa ceļam Mjerževā ieraudzīju dēļus, kurus pavēlēju nekavējoties novest uz upi.

Bataljona štābā savienojos ar pulka komandieri, kuram aprakstīju mūsu tagadējo stāvokli un paskaidroju savus tālākos nodomus. Nosūtīju sekošo telefonogrammu:

Telefonogramma Nr. 289. 1. V. 20.

Pulka komandierim.

Ziņoju, ka naktī no 30. aprīļa uz 1. maiju pastiprinātā izlūku nodaļa zem manas vadības, aizejot ienaidniekam līdz 15 verstis aizmugurē, atņēma pēdējam Vopuli sādžā bateriju — 2 lielgabalus ar lādiņiem pilnā kārtībā. Vēl saņemti

zirgi, šautenes, telefona aparāti, patronu divriteņi un gūstekņi. Pretinieka mēģinājumi mūs aizturēt un apiet tika divas reizes atsisti. Mūsu zaudējumi: 1 kritis un 2 ievainoti kareivji.

P. bataljona komandieris
kapitāns:

Helmanis.

Bataljonā uzturējos pusstundu, pēc kam jāju atpakaļ. Pie upes mani sagaidīja otrs pārsteigums: Visi virsnieki un kareivji atradās jau šinī krastā, bet atstātie lielgabali vientuļīgi stāvēja uz tilta. Mans vietnieks ziņoja, ka bijuši spiesti atkāpties, jo pielīdušos sarkanos nespējuši atturēt municijas trūkuma dēļ. No 5. rotas atnākušā maiņa neuzņēmas pārīet upi, jo ienaidnieks turot pāreju zem labi mērķētas uguns.

Acumirkli negribēju tam ticēt un uzgāju uz tilta, bet tiku saņemts no tik stipras uguns, ka nometos uz vietas zemē; bez tam, lielinieki sāka apšaudīt apkārtni no bruņotā vilciena, kurš piebrauca uz 3 klm. attāluma. Tagad redzēju, ka bez lieliem zaudējumiem neko vairs nevarēju izdarīt. Nosūtīju otru telefonogrammu:

Telefonogramma Nr. 291. 1. V. 20.

Pulka komandierim.

Visu dienu turpinājās abpusēja*) flinšu, ložmetēju un artilērijas uguns rajonā pār Sinjuchas upi starp Brigi miestu un Dylny ciematu. Pretinieks šai vietā pievedis lielākus spēkus, lai aizkavētu viņam atņemto 2 lielgabalu pārvešanu pār sabojāto tiltu. Mūsu pusē jaunu zaudējumu nav.

Bataljona komandiera vietā,

leitnants: *Rupais*
(Paraksts.)

Pa to laiku mums, kā pastiprinājums, piebrauca un netālu apstājās 13. Tukuma pulka baterija. Noturēju ar artilērijas virsniekiem īsu apspriedi, kurā nolēmām lielgabalus sadragāt ar lādiņiem. Šā nolūka izpildi-

*) Zilupe.

šanai baterija tika pievesta uz 200 soļiem. Palika žēl noskatīties, kā tika iznīcināts vērtīgs kaujas ieguvums, kas maksāja tik daudz pūļu... Bija jāpadodas liktenim — jāapmierinājas ar trofejām, kuņas jau pārvestas. Izņemot 12 gūstekņus un 17 zirgus, viss tika atstāts otrā pusē.

Atnākuši otrā dienā, lielgabalus uz tilta vairs neatradām, jo lielinieki viņus naktī, lai gan sašautus, bija aizvilkuši savās pozīcijās...

2. jūlijs 1920. gadā.

Skat. iepriekšējo schēmu.

30. jūnijā, atgriezdamies no atvaļinājuma, ieradus pulka štābā. Adjutants, kapteinis Jansons — tagad pulkv.-leitnants, robežu brigādē, man stāstīja, ka sarkanie pa dienu turot pozīcijās vienu lielgabalu, kuņu baidīdamies no mūsu piepeša uzbrukuma, naktī vedot atpakaļ dziļā aizmugurē. Pretinieks neuzticējās vairs savai fronteī! Šī jaunā vēsts mani ļoti valdzināja.

Tajā pašā vakarā izbraucu uz fronti un ievācu cik iespējams sīkas ziņas par ienaidnieku. Izrādījās, ka mums pretim artilērijas nav. Ziņoju par to uz pulka štābu. Pulka komandieŗa vietniekam plkv.-ltn. Ērglim vaicāju, vai viņš ar mieru, ja lielgabala vietā atvedīšu 50 gūstekņus. Pēdējais pret manu priekšlikumu neiebilda, un atsūtīja pat daļu no pulka eskadrona.

Tikai pulka komandants, virsleitnants Gērmans, — tagad nodarbojas Valsts statistiskā pārvaldē, — to dzirdot, kā vienmēr, palika domīgs: viņš jau tā bija aizņemts no visādiem pārnācējiem, ka neatlika brīva laika, ja tagad pienāktu vēl gūstekņi, kuŗi jābaŗo un, sastādot īpašus sarakstus, jāsūta tālāk — darba būtu atkal līdz kaklam. Neko darīt: «Dienests paliek dienests»...

1. jūlijā plkst. 19-os izejas punktā Reikos salasījās vairāki virsnieki un 50 kareivji. Pēc ļaužu pārbauģšanas un sakārģoģanas, caur savu drāģu ģoģu izgāģām neitrālā ģoslā uz Zilupes pusi.

Mūsu, t. i. kreisā, upes krastā sarkanie līdz šim netika manīti, tāpēc kustējāmie pilnīgi brīvi. Interesanti no sāniem nolūkoties šādā izlūku rindā: izliekdamās daudzos līkumos, viņa atgādina lēni rāpjošos milzīgu čūsku. Ar pēdējo viņai galvenā līdzība — viens ciešs ķermenis. Iedami pa mežu, zem skaistā laika iespaida, izlūki jautri trieca savā starpā. Tuvo-

Kapteinis
Oskars Jansons

Virslieitnants
Eduards Gērmānis.

jās skaidra bezmēness nakts. Pa zvaigžņotām debesīm gausi peldēja vienlīdzīgas mākoņu virknes. Aizmirsies saldā sapnī augstais sils, brīžam noslēpumaini čukstēja, pamozdamies no pareti aizskrejošā vējiņa šalkas, kuŗa nebēdīgi rotaļājās priežu kuplajās spr-gās...

Drīz sasniedzām upi un pārgājām otrā krastā. Tagad gājām jau uzmanīgāki. «Konogolcos», kur drusku atpūtāmieš, sarkanie sen jau nebija rādījušies; viņi no saviem sargposteņiem reti nāca uz neitrālo joslu un arī tad lielās partijās.

Mans nodoms, pa labi no Fjodorkiem iziet aizmugūrē, ieņemt Senčatus, tad Novikus un beidzot, pie atgriešanās — Fjodorkus.

Pretinieka fronteī tuvojāties ar lielu uzmanību. Pie frontes pāriešanas ļoti no svara to izdarīt bez trokšņa. Tādēļ arī mūsu dzirde ķēra vismazāko skaņu, acis urbās tumsā. Uz ceļa starp Fjodorkiem un Senčatiem, 50 soļu attālumā, pamanījām 2 posteņus, mierīgi sarunājāties. Apstādināju savējos. Starp mums atradās kaprālis Puvācietis — no Lubānas, bataljona spējīgākais un drošsirdīgākais ložmetējnieks, — tagad Lāčplēša ordeņa kavalieris. Citiem paliekot uz vietas, kopā ar minēto karavīru līdām sarkaniem klāt,

jo gribēju viņus sagūstīt bez trokšņa: Mums izdevās tu-
voties uz kādiem 25 soļiem... Devu Pusvācietim
zīmi — mēs uzlēcām uz ceļa un, paceltām šautenēm,
klupām virsū. Tas viss no-
tika zibeņātrumā. No bai-
lēm sastingušos sarkanar-
miešus ātri atbrūņojām un
no viņiem uzzinājām, ka
Senčatos atrodas 23 sarka-
nie. Uzprasīju gūstekņiem,
vai ilgi jau frontē, — at-
bilde — kopš dažām die-
nām no Ļeņingradas. Vi-
ņiem paskaidrots, ka ie-
naidnieks aiz upes. Neesot
pat prātā ienācis, ka ierau-
got pirmo «balto», tikšot
sagūstīti...

Kaprālis Pusvācietis.

Abiem gūstekņiem noņē-
mām šineļus. Vienu uzvilku
sev mugurā, otrā ieģērbās
Pusvācietis. Uzlikām gal-
vā krievu cepures un divi
«sarkanarmieši» gatavi. Vir-
zījāmies tālāk. Mēs abi
«čomu» uzvalkā gājām pa
priekšu; 50 soļus iepakaļ sekoja citi. Pie Senčatiem
uz viena uzkalna ieraudzījām 4 sarkanarmiešus. Tu-
vojāmies tiem pilnīgi aukstasinīgi un uz jautājumu:
«Kto idjot?»¹⁾ atbildēju «Ruki vverch!»²⁾

Sarkanie nometa ieročus, pacēla rokas, saukdami:
«Tovarišč, ņe streļai, mi vaši!»³⁾

Uz manu jautājumu, kur citi, viņi uzrādīja šķūni.
Iegājām šķūnī un atradām 19 gulošus vīrus. Uzmodi-
nājuši tos, likām savākt savas paunas, pēc kam pavē-
lēju viņiem sakārtoties divās rindās.

1) Kas nāk? 2) Rokas gaisā! 3) Biedri, nešauj, mēs —
jūsējie!

1920. g. 2. jūlijā sagūstītie sarkanarmieši.

Bez mazākā trokšņa saņēmām 25 gūstekņus. Devā-
mies visi tālāk uz Novikiem. Sādžas tuvumā pārstei-
dzām 2 novērošanas posteņus, kuŗi teica, ka sargposteni
ieņemot 30 cilvēki. Gandrīz pie pašas sādžas tiekam
atklāti no 4 ienaidniekiem. Tie patlaban taisījās aiz-
mukt, bet izdzirduši: «Stoi, ruki vverch!»¹⁾, apstājās
un padevās...

Ātri iegājām sādžā un ieskrējām mājās. Ne-
skatoties uz pilnīgu klusumu un mūsu ielenkšanas pū-
lēm, sarkanie mūs bija «saoduši» un daļa izmuka pa
sādžas otru galu, starp citiem — rotas komandieris.
Novikos sagūstījām 18 sarkanarmiešus, saņemdami
daudz patronu un 2 telefona aparātus. Neilgi kavē-
damies, griezāmieš atpakaļ pa jau noietu ceļu. Fjo-
dorki bij «jāapciemoti» gribot negribot, no solītiem 50
gūstekņiem trūka 7. Sarkanos «lasījām kā sēnes»...

Pa ceļam vēl izdevās saņemt vairākus stundiniekus
un posteņus. Tuvojāmieš Fjodorkiem uz 200 soļiem;
drāšu žogi nebija redzami. Sādžas priekšā, ierakumos
atradās 3 sarkanarmieši. Izvērstā mūsu ķēde sāka tu-
voties ienaidniekam. Pusceļā tiekam atklāti...

Pretnieks izšauj uz mums vairākas reizes un pats
bēg prom...

Mūsējie, nevarēdami atturēties, paši atklāj milzīgu
uguni, dodamies triecienā... Skrienam gaŗām ienaid-
nieka posteņiem: viens beigts, — pārējie divi ievai-
noti...

Ielauzušies sādžā, atradām sarkanos aiz šķūņa:
viņi, pie zemes pieplakuši, drebēdami teica: «Pan, mi
vaši!!»...²⁾)

No Kaļinovkas tapa dzirdāma ložmetēju uguns,
kuŗa arī aplusa, — laikam sarkanarmieši no turienes
aizbēga...

Atgriezāmieš plkst. 6-os vislabākā garstāvoklī.
Mēs bijām sagūstījuši pavisam 59 sarkanarmiešus!
Izrādījās, ka gūstekņi ir no 13. pulka, kuŗš tikai 2 die-
nas atpakaļ nomainījis 471. pulku. 13. pulks bija ļoti
liels skaitliskā ziņā: 200—350 durkļu katrā rotā.

1) «Stāvi, rokas gaisā!»

2) Kungs, mēs jūsējie!

Operātīva, 2. VII. 20.

Telefonogramma.

Pulka komandierim.

Ziņoju, ka naktī no 1. uz 2. jūliju pastiprinātā izlūku nodaļa aizgāja ienaidniekam aizmugurē un noņēma zastavas Senčati, Noviki un Fjodorki sādžās, pie kam mūsu rokās krita 59 gūstekņi, 59 šautenes, patronas, roku granātas un 2 lauku telefona aparāti. Ienaidniekam bez tam 1 kritis un 2 ievainoti. Mums zaudējumu nav.

Nodeva: Laidiņš.

Pieņēma: Rozenlils.

Kapitāns:

2. VII. 20., plkst. 7.15.

Helmanis.

15. jūlijs 1920. gadā.

Skat. iepriekšējo šemu.

Pēc ienākušām, ļoti noteiktām ziņām, Gorlašovā atradās ienaidnieka baterija, — divi lielgabali.

Kapteinis
Arturs Ozoliņš.

Lai pārliecinātos par ziņas pareizību, griezos pie mūsu pulka izlūku rotas komandiera kapteiņa Ozoliņa — tagad Muitas departamenta kontrabandas nod. vad. — kuŗa rīcībā bija «zaļie». Neitrālā joslā to bija daudz. Negribēdami vispārīgi dienēt, bet jo sevišķi sarkanā armijā, šie «dezertieŗi», ja lielinieku izlūki ienāca kādā sādžā, slēpās tuvējā mežā, no kurienes tos apšaudīja, nereti tiem nodarīdami lielas galvas sāpes. Daži no viņiem bija mums ļoti labi zināmi, un mēs tiem pilnīgi uzticējamies: pazīdami katru apkārtnes stīgu, tie bieži aizveda mūs pretinieka aizmugurē.

Šiem «zeļļiem» uzdevām izspiegot ienaidnieka stāvokli.

Viņi to izpildīja un apstiprināja, ka Gorlašovā atrodies baterija, kuŗu sedzot 50 artileristi un 70 kājnieki; zirgi un lādiņu rati atrodies Mježincu sādžā.

Bataljona štābs «Pokrova» sādžā, uzbrukumu gatavojot. Pa kreisi kapt. Helmanis, pa labi leitnants Rupais.

Ievācis visos sīkumos ziņas, ķēros pie plāna izstrādāšanas. Izveidojās šāds kaujas uzdevums:

Starp Fjodorkiem un Senčatiem pāriet ienaidnieka fronti, kuŗu labi pazinu no 1. maija un 2. jūlija: tālāk dienvidaustrumu virzienā pārbrist purvu taisnā līnijā uz Gorlašovu. Ļaudis sadalīt divās grupās, apņemt Gorlašovu un Mježincus no dienvidiem un vienā laikā ieņemt abus punktus, lai ienaidnieks nespētu aizvest zirgus un lielgabalu lādiņu ratus.

14. jūlija vakarā Reikos pulcējās bataljona kaŗavīri. Sasveicinājies, izskaitīju savējos: 11 virsnieki, starp tiem 2 artileristi, 85 kareivji un 9 patšautenes. Diezgan ievērojams spēks! Ļaužu sejās lasāma nopietna griba uzvarēt. Sakārtojušies gājiena rindā, plkst. 19-os izejam neitrālā joslā.

Līdz Zilupei nav tālu; pēc $\frac{3}{4}$ stundas apstājamies uz viņas krasta. Iztraucētās meža pīles bariem ceļas iz gaŗās ūdens zāles, meklēdamas naktsguļai klusāku vietu, tās steigšus laidās projām. Pirksts prasījās pēc gaiļa, bet, diemžēl, šoreiz bija jāapspiež nelaikā pamodusies medības kāre...

Pārejam pār Zilupi pa 1. maijā uzbūvēto «tiltiņu» un, izsūtot uz priekšu izlūkus, sasniedzām «Konogolcus». Šeit, drusku atpūtušies, turpinājām gājienu.

Nāca līdz no 1. maija izlūkošanas pazīstamais vietējais — Gurskijs (tagad dzīvo viensētā starp «Senčatu» un «Fjodorku» sādžām), kuŗš nemanot mūs izveda ienaidnieka aizmugurē. Iedziļinājāmies mežā... Kustējāmies palēni uz priekšu. Negribēju pāragri nogurdināt ļaudis, jo visu enerģiju vajadzēja sakrāt priekšā esošām grūtībām, kuŗas vēl atmiņā no 1. maija.

Mēness, izlauzdamies cauri mākoņiem, uz acumirkļiem izgaisināja nakts tumsu. Ap pusnakti iznācām uz laukumiņa. Meža vidū mums atklājās burvīga aina... Mēness patlaban pārvarēja mākoņu biezo segu un uz īsu brīdi lēja savu noslēpumaino gaismu pāri koku galotnēm uz nakts rasā atspirdzināto plaviņu, kuŗa, kā izgreznojusies skaistule, apbērtā baltām puķēm smaidīja mums pretim. Apsēdāmies svaigā, mitrā zālē; atļāvu smēķēt. Aprunājos ar vienu otru kareivi un pārliecinājos, ka kaut noguruši, taču visi labā gara stāvoklī. Kad piecēlāmies, apkārt atkal valdīja necaurredzama tumsa. Iegājām purvā...

Purvs pa vasaru bija palicis sausāks: kājas vairs nestīga tik dziļi, kā 1. maijā; toties šoreiz vajadzēja nostaigāt gaŗāku gabalu. Ieturēt pareizo virzienu nenācās viegli: migla aizklāja mēnesi un neļāva neko izšķirt...

Mūsu pavadonis teicami pārzināja apgabalu un noveda gaŗ Vopuļiem uz Černi sādžu. Šeit atpūtāmies. Atradām vienu veci, kas apsolija mūs izvest pa īsāko ceļu uz Gorlašovu, līdz kuŗai atlika apmēram $1\frac{1}{2}$ kilometra. «Konogolcu» zemnieku uz viņa lūgumu atļaidu mājās. Kaujas uzdevuma izpildīšanai sadalīju ļaudis divās grupās. Ar pirmo, kuŗā bija 50 vīri un 5 patšautenes, nolēmu ieņemt bateriju, — otru, 42 vīrus, — nozīmēju uz Mježinci.

Ap plkst. 5 netraucēti piegājām Gorlašovai uz apmēram 400 soļiem. Viens pakal otram karavīri, kas nozīmēti Mježincu ieņemšanai, paiet man garām, lai apietu minēto sādžu no dienvidiem. Noskaitījis 42, redzu, ka palikuši tikai 8 cilvēki — tālāk neviena karavīra... Apskatots un apstulbstu. — Kur palikusi otrā grupa? Ātri pārdomāju jaunradušos stāvokli. Citādi nevar būt — viņa bezgalīgā tumsā atrāvusies, ir kaut kur tuvumā un laikam mūs meklē; ja viņa izdzirdēs uguni, tad nekavējoties mums piesteigsies palīgā. Padevu pa ķēdi pavēli atgriezties. Manā rīcībā tagad bija tikai 50 cilvēku. Nolēmu papriekšu ieņemt bateriju un pēc tam blakus sādžu, ar zirgiem

Izlūku rota.

un liulgabalu piederumiem. Sakārtoju ļaudis un izskaidroju iemeslu; tad uzmanīgi dodamies uz priekšu, uz Gorlašovu.

150 soļu atstātumā, uz paaugstinājuma saredzam abus liulgabalus... Kā liekas, sarkanie mūs jau pamanija, jo sādžā viņi skrēja kā skudras uz visām pusēm, — beidzot visi pazuda ierakumos... Pie baterijas salasījās artileristi, kuņģi ielādēja liulgabalus. Sarkanie acīmredzot vēl nezināja, no kādas puses sagai-

čāms uzbrukums. Mēs, izvērtušies ķēdē, pagaidām slēpāmies krūmos. Līdz šim neviena šāviena...

Nospiedošā klusumā paejošās minūtes izlikās kā mūžība...

Mani ļaudis pilnā kaujas gatavībā; devu komandu — rokas granātas sprādziens — un, mūsu patšautenes, pabalstītas šauteņu uguns, pārtrauc klusumu, apber ienaidnieku ar ložu krusu.

Sarkanie sāk apjukt; šis acumirklis jāizlieto — jauna komanda — visi paceļas kājās un, kliegdami urrā, neatturāmi dodas ienaidniekam virsū. Jau nokriets ap 75 soļu; piepeši sprādziens, — sarkanie šauj uz mums no lielgabala ar «karteču», par laimi — pārāk augstu. Pieliekam visus spēkus, lai ātrāk tiktu klāt ienaidniekam. Vēl jānoskrien apmēram 40 soļu, balsis no skriešanas aizsmakušas. Pie viena lielgabala stāv sarkanarmietis. Neskatoties uz ievainojumu, viņš zibenātrumā ielādē no jauna un atkal plīst lādiņš — arī šoreiz par augstu. Drošsirdīgam artileristam nav vairs lemts ielādēt: mūsu ložu ķerts, viņš nokrīt turpat pie lielgabala...

Lielinieki neizturēja mūsu spiedienu un bēga uz visām pusēm, pamezdami bateriju mūsu rokās. Tūlī izsūtīju 35 kareivjus uz Mježinciem. Atrados pie lielgabaliem, kad pamanīju no sādžas dienvidiem tuvojamies ķēdi. Izņēmu binokli. Atviegloti uzelpoju: tur nāca klāt mūsu pazudušā otrā grupa. Izrādījās, ka Černos, pēdējā atpūtas vietā, viņa nebija pamanījusi mūsu aiziešanu, bet ievērojusi to tikai pēc kāda laika un nekavējoties devusies mums pa pēdām. Izdzirdusi stipro apšaudišanos, viņa steidzās mums palīgā.

Liku pagriezt lielgabalus un apšaudīt netālu atrodošos sādžu Lidino, kur atradās lielinieku bataljona štābs, un uz kurieni atkāpās izsistie sarkanie.

Jautri bija noskatīties, ka pretinieks tika apšaudīts pašu lielgabaliem...

Drīz atgriezās uz Mježinciem izsūtītā nodaļa ar ziņojumu, ka sarkaniem izdevies aizvākt zirgus un tamdēļ lielgabalu priekšratus neesot iespējams atvest. Tūdaļ atgriezu ļaudis ar rīkojumu, iejūgt vietējo zemnieku zirgus.

Neskatoties uz lielo steigšanos, aizritēja daudz laika, kamēr atveda lādiņu ratus. Iejūdzām šķūtnieku zirgus un savācām trofejas.

Mūsu kara ieguvums bija sekošs: 2 lielgabali, pilnīgā kārtībā, ap 40 gūstekņu, telefona divriteņi, 5 telefona aparāti, 3 jājami zirgi, sedli un daudz šauteņu ar patronām. Bez tam ienaidnieks pameta 10 kritušus un ievainotus; mums zaudējumu nebija.

Tikai pēc divām stundām, t. i. plkst. 7.30, atstājām Gorlašovu.

Pie Gasparovas iznāca apšaudīšanās ar pretinieka izlūkiem, kuŗi tomēr ātri aizmuka. Virzījāties diezgan ātri uz priekšu. Līdz šim viss noritēja labi. Apmēram 2 kilometri no Kļeši sādžas no visām pusēm mūs apsveica sarkano lodes — bijām iegājuši lamatās! Uz kurieni skaties — pa labi, pa kreisi, priekšā, aiz muguras — visur sarkanie. Šis bija vienīgais ceļš baterijas izvešanai, tāpēc ienaidnieks, izlietodams mūsu ilgo uzturēšanos Gorlašovā, savilka spēkus ne tikai no frontes, bet arī pārsvieda savu rezervi; 13. pulks atradās frontē, bet 14. — rezervē. Iesākās sīva kauja... Nelīdzēja pretinieka ārkārtīgais pārspēks, nedz arī iepriekš izmeklētās labākās pozīcijas: visu salauza mūsu karavīru leģendārā drosme. Izklidinātie sarkanie pameta daudz kritušus, gūstekņus un 5 smagos ložmetējus.

Salikām trofejas vezumos un kustējāties tālāk.

Tagad biju pilnā pārliecībā, ka sarkano priekšā vairs nebūs.

Piepeši, apmēram 400 soļu attālumā, parādījās 2 kavaleristi. Ilgi nedomādams, uzsēdos vienā baterijas jājamā zirgā un kopā ar kaprāli Veibeli, kuŗš mani lūdza paņemt sev līdz, aulekšojām klāt ienaidnieka jātniekiem. (Kaprālis Veibelis vienmēr brīvprātīgi piedalījās izlūku gājienos, viņš liepājnieks, Lāčplēša kara ordeņa kavaleris un tagad karaskolas kadets.) Atrazdamies ap 150 soļu attālumā, kad jātnieki piepeši pazuda no ceļa. Nodomāju, ka viņi iejājuši krūmos, tamdēļ dzenu zirgu uz priekšu, turot revolveri labajā rokā. Esam jau netālu no tās vietas, kur pazuda jātnieki; izdzirdu sev priekšā šauteņu atslēgu troksni —

atskan salve — lodes žvingst gar ausīm, manu, ka zirgs zem manis sāk grīloties. Acumirkli atsvabinu kājas no kāpšļiem un metos ceļa malas kreisā grāvī augošos krūmos... Pieplacis pie zemes, apskatos: 10 soļu attālumā nokrituši abi zirgi; viens no viņiem nekustās, bet otrs, mokās, kājām pa gaisu spārdīdamies, piepeši uzlēc kājās un dodas svaidīdamies uz ienaidnieka pusi. Atkal šāvieni no sarkano puses un lopiņš nokrīt...

Virsn. vietn.
Augusts Veibelis.

Kaprāli Veibeli nevaru ieraudzīt, tikai pēc laiciņa redzu, ka viņš lien atpakaļ uz savējiem, kuŗi jau pienākuši uz 200 soļiem, aizņemdami visu ceļu. Pagriežu galvu uz ienaidnieka pusi un gandrīz satīngstu no pārsteiguma: 15 soļu atstatumā guļ sarkano ķēde, aiz viņas, cik saredzams, otra. Tagad saprotu, ka kauja nav beigta, — pretinieks par katru cenu mūs grib iznīcināt un atņemt kara laupījumu. Mūsu kolonna nāca tuvāk... Gribēju viņai uzsaukt, lai noiet no ceļa, bet nevarēju, jo attālums bija par lielu. Novēroju, ka ienaidnieks grib pielaist mūsējos pavisam tuvu un ar piepešu uguni viņu iznīcināt. Lai gan

arī mans stāvoklis ļoti nopietns, katastrofa bija jānovērš. Cik ātri iespējams, rāpus un slēpdamies aiz krūmiem, zem ienaidnieka uguns, tuvojos savējiem. Mūsējie jau pienāca uz 50 soļiem. Nepaspēju ar savējiem savienoties — atkal salve no sarkano puses — vairāki no mūsējiem nokrīt uz ceļa, bet pārējie pazūd pa labi un kreisi grāvī. Pievienojos savējiem, kuŗi jau bija noturējuši mani par kritušu. Lielgabali atradās $\frac{1}{4}$ klm. iepakaļ...

Iesākās abpusīga stipra apšaudišanās. Izsūtu 10 cilvēkus ar patšauteni, pretinieka kreisā spārna apiešanai, bet tie drīz atgriežas un ziņo, ka neesot iespē-

jams izsisties. Nozīmēju šim nolūkam citus — tāds pat rezultāts. Redzu jau ienaidnieka labo spārnu mums tuvojamies, katru brīdi draud iebrukšana...

Nav izejas! Paņemtu sev līdzī 5 kareivjus un vienu patšauteni un dodos uz ienaidnieka pusi. Mums jāizlaužas cauri, jo citādi draud iznīcināšana! Biezie krūmi sedz mūsu kustības. Esam pielīduši pavisam tuvu; caur krūmiem ieraugām vairākus ķēdē gulošus sarkanarmiešus; šāvienu no pretinieka puses... Viens acumirkļis — rokas granātas sprādziens, — atklājam uguni. Patšautene izdara savu postošo darbu. Kriet viens ienaidnieks, otrs — vairāki...

Negaidītais uzbrukums sacel ienaidniekos neap- rakstāmu paniku. Pretinieks biezās masās nekārtībā bēg uz visām pusēm...

Piešaidzas mūsu spēki. Ienaidnieks ātrāki cenšas sasniegt tuvējos krūmus; viņam jāpārskrien atklāta vieta. Daudzus sarkanos te nopļāva mūsu patšautenes...

Iztīrijuši nupat sev ceļu, izvedam lielgabalus. Iejam Kļešos.

Diena ļoti karsta, mute sausa, mēle līp pie lūpām. Visi aplenca pirmo ceļā gadījušos aku un, kā gardāko dzērienu, kāri baudīja ne visai labo ūdeni. Liku apstāties un ēnā atpusties. Visi noguruši līdz bezspēkam. Karavīru izskats neapskaužams; apputējušie vaigi iekrituši, cepures uz pakauša, sviedros izmirkušie frenči vaļā...

Pienāk kareivis ar ziņojumu, ka abi mūsu kritušie palikuši beidzamā kaujas vietā. Viens šķūtnieks, vietējais zemnieks, tiek izsūtīts pēc kritušiem. Viņš izbrauca no sādžas kādus 150 soļus, bet lielā steigā drāžas atpakaļ. Uz iemeslu ilgi nav jāgaida; izklidinātie sarkanie atkal sakārtojas un, izlietojot kā aizsegu apkārt sādžai augošos rudzus, biezās rindās mācas mums virsū. Pavēlu atkabināt lielgabalus un savēdu savējos kaujas gatavībā. Atklājam uz uzbrucējiem stipru uguni. Sarkanie ar savu skaitlisko pārsvaru domāja mūs saspīest, jo pienāca jau uz 200 soļiem...

Piepeši atskan divi sprādzieni — mūsu artileristi apšauda sarkanos ar «karteču», kuŗa, sasniegdama

mērķi, izrauj no pretinieku puses daudz upuru. Pie lielgabaliem stāv 1. Kurzemes artilērijas pulka virsleitnants Bergmanis, — tagad kapteinis auto-tānku pulkā.

Kapteinis
Žanis Bergmanis.

Neskatoties uz nikno ienaidnieka uguni, viņš ar drošu roku sūta lādiņu pēc lādiņa uz pretinieku, pagaidām apturēdams tā triecienu. (Pie Latgales atbrīvošanas man bieži nācās kopā cīnīties ar šo drošsirdīgo virsnieku, kuŗš ar lielgabalu nāca ķēdei līdz; kā izrādās, viņš nav pat apbalvots ar Lāčplēša ordeni.)

Apjukusē pirmā sarkano ķēde savienojās ar otro, kuŗa, neievērodama smagos zaudējumus, nāk kā jauns vilnis. Mūsu stāvoklis kļūst draudošs. Lai nebūtu jāzaudē trofejas, pavēlu uzkabināt lielgabalus un ar citām mantām, cik ātri vien iespējams, doties uz Fjo-

dorkiem. Palieku arjergardā, segdams atkāpšanos.

Lielinieki pamana mūsu kustību un, mežonīgi kliegdami, nāk mums virsū. Redzu, kā viņojas rudzi; uz kuriem skaties, — visur ienaidnieks... Mūsu kolonna paguva jau aizbraukt ap puskilometri; uz turieni steidzās pārējie kareivji. Kā pēdējie atstājām sādžu ar bataljona sakaru virsnieku, leitnantu Rupaisu, kuŗš visu laiku turējās pie maniēm sāniem.

Sarkanie pavisam tuvu, tapa dzirdami saucieni: «Sdavaisja, ruki vverch!»

Uz ceļa, ratos iejūgts, stāv zirgs, kuŗu tura seržants Lapiņš. Viņš rāda uz 15 soļu attālumā guļošo

1) Padoties, rokas gaisā!

kareivi un kliedz: «Kapitāna kungs, tas mūsu ievainotais!»

Kamēr es noturu bailēs trīcējo zirgu, Lapiņš atvelk ievainoto, kuŗš no sāpēm sten. Ieceļam viņu rastos un, padodot seržantam grožus, uzsaucu, lai brauc, cik ātri var. (Seržants Lapiņš, 8. rotas rakstvedis-ārrindnieks. Neskatoties uz to viņš piedalījās gandrīz visos izlūku gājienos, kuŗos izrādīja izcilus drošsirdību; tikai pateicoties viņam, izdevās izvest ievainoto. Lapiņš apbalvots ar Lāčplēša kara ordeni.)

Izbaidītais zirgs rāvās kā bulta uz priekšu...

Esam ar leitnantu Rupo palikuši beidzami. Sarkanie par daudz tuvu, ceļš mums nogriezts, bez tam viņš tālāk stipri griezās pa kreisi. Mani pārņem vienaldzības jūtas...

Lai nogrieztu lielo likumu, zem krusta uguns šad un tad atšaudīdamies, ejam pa atklātu lauku. Vēl tagad man izliekas kā brīnums, ka toreiz abi netikām ložu ķerti. Leitnantu Rupo arī šeit neatstāja viņa humors: aptaustīdams sevi, viņš dažreiz man jautāja: «Kapitāna kungs, vai nesēž jau kaut kur lode?!»

Apmēram pēc 20 minūtēm panācām savējos. Pa to laiku viens lielgabals krita sarkano rokās, jo tika nošauti zirgi un aprūka patronu. Pienāca kritisks brīdis, — nebija pat municijas, ar ko aizstāvēties. Mums bija ap 50 gūstekņu, ar kuŗu palīdzību stūmām lielgabalu uz priekšu, jo palika tikai viens zirgs. Kādu puskilometri no mums sākās mežs. Pieliekot beidzamos spēkus, saspīestiem zobiem, sasniedzām to; beidzās sarkano uguns sfēra. Atviegloti uzelpojām...

Seržants
Teodors Lapiņš.

Drīz iegājām Fjodorkos, kur sarkano nebija. Šeit mums vietējie paziņoja, ka «Konogļcos» ieradušies mūs sagaidīt lielā skaitā sarkanie.

Pirmo reizi pa visu Latvijas atbrīvošanas kaŗu nebiju spējīgs uzņemt kauju, tamdēļ pavēlēju doties uz ziemeļiem un pāriet Zilupi pie «Lovuškiem». Neka-vējoties nosūtīju uz turieni visu kaŗa laupījumu.

Iedevām ievainotiem dzert un nomazgājām viņu brūces. Palika žēl noskatīties, kā nabadziņi vaidēja un no sāpēm locījās; daži bija smagi ievainoti. Uz ātru roku viņus pārsējuši, devāmies pakal uz priekšu izbraukušiem. Izgājām cauri «Lovuškiem» uz Zilupi.

Ievainotos izdevās pārcelt viegli. Pie lielgabala pārceļšanas pakavējāmies jau daudz ilgāki. Piesējām pie lielgabala stipru virvi; uz otru krastu pārbridušie gūstekņi saņēma virves galu un sāka vilkt.

Lielgabals iegāja tik dziļi, ka vairogš vien bija redzams virs ūdens. Ar lielām pūlēm viņu izvilka laukā. Zilās upes krasti pa lielākai daļai, un it sevišķi šinī vietā, ļoti purvaini, — riteņi iegrima mūklājā līdz asīm. Pamocījāmies diezgan ilgi, kamēr izdevās ievest un nostādīt lielgabalu tuvējā mežā. Mēs, celdami pāri trofejas, vēl pulcējāmies uz labā krasta, kad atskrēja kāda meitene no «Lovuškiem» un teica, ka sādžā ienākuši sarkanie. Pavēlēju pasteigties, un drīz beidzamais lādiņš atradās mūsu pusē. Sagājām visi mežā...

Lai iztīrītu stobru, virsleitnants Bergmanis izšāva vēl dažus lādiņus uz pretējo krastu — pēdējo sveicienu sarkanarmiešiem...

Nomocīti līdz nāvei, pēc 22 stundām, plkst. 17-os sasniedzām mūsu izejas punktu — Reiki.

Telefogramma Nr. 316, 15. VII 20.

1. pulka komandierim.

Ziņoju, ka naktī no 14. uz 15. jūliju pastiprinātā izlūku nodaļa zem manas vadības aizgāja pretinieka aizmugurē un atņēma Gorlašovu sādžā lielgabalu pilnā kārtībā ar daudz lādiņiem, telefona aparātiem. — Pretinieks ar milzu spēku mēģināja mūs apturēt un apiet, bet tika at-

sists, pie kam saņēmām 5 smagos ložmetējus ar daudz lentām, kā arī šautenes un patronas. Saņemti 55 gūstekņi. Pretiniekam daudz kritušo. Mūsu zaudējumi: 2 kritušie un 4 ievainotie.

II bataljona komandieris,
kapitāns:

Helmuvi.

Piezīme: Beidzamā telefonogramma steigumā sastādīta. Pēc vēlāk ievāktām ziņām, mūsu zaudējumi sastāvēja no 3 kritušiem un 6 ievainotiem. No pēdējiem viens mira lazarētē.

Pēc četrām dienām pārnāca pretinieka žēlsirdīgā māsa. Pēc viņas izteicieniem, sarkanie 15. jūlijā kaujā zaudējuši ap 200 kritušus; viņa pati pārsējusi ap 150 ievainotus. Uz manu jautājumu, kā tikusi cauri fronteī, viņa atbildēja, ka pagaidām tur vēl valdot vislielākais chaoss.

No mums saņemtie gūstekņi bija no 1-ās līdz 4-ās un izlūku rotām. Izrādījās, ka pret mums cīnījās 13. un 14. pulku bataljoni, apmēram 2000 vīru kopskaitā!

Šī bija mana pēdējā un visnopietnākā kauja pret lieliniekiem. Drīz pēc tam, 11. augustā 1920. gadā, tika noslēgts miers.

9 izlūku gājienos un vienā uzbrukumā — 6. janvārī 1920. gadā, — laikā no 5 septembra 1919. gadā līdz 15. jūlijam 1920. g., sarkanie zaudējuši:

278 gūstekņus, apmēram 250 kritušus un tikpat ievainotus, 8 lielgabalus, 8 ložmetējus, apm. 100 zirgus, ap 300 šautenes, granātas un daudz citas kara mantas.

Mūsu kopzaudējumi: 6 krituši, 11 ievainoti un 2 bez vēsts pazuduši.

Virsnieki, 15. jūlija kaujas dalībnieki:

Virsleitnants
Arnolds Sērdiens,

Leitnants
Jēkabs Krūze,

tagad Liepājas pils. val-
des rev. kom. pr-jis.

tagad inž.-technol.
A. S. «C. Ch. Smit».

Leitnants
Arvids Plūmanis,

Leitnants
Rudolfs Krūmiņš,

tagad inž.-mežkopis
Zemkopības ministrijā.

tagad agronoms,
Malnavas valsts vidusskolā.

Leitnants
Pēteris Balodis,

tagad kapteinis kara
tiesā.

Leitnants
Jānis Dumpe,

tagad stud.-
tautsaimnieks.

Izlūkošanās kritušo un ievainoto karavīru saraksts.

5. septembrī 1919. gadā:

Kareivis Aleksanders Poremskijs, rīdzinieks, pazuda bez vēsts. 8. rota.

11. oktobrī 1919. gadā:

Kareivis Augusts Plešs, no Ivdīņu sādžas, ievainots. 8. rota.

3. decembrī 1919. gadā:

Kaprālis Jānis Purens, rīdzinieks, un kareivis Bindemans, siguldietis, abi ievainoti. 8. rota.

19. februārī 1920. gadā:

Kareivis Sergējs Ēķis — kritis, dižkareivis Nikolajs Antains un kareivis Jegnuss — ievainoti. Visi rīdzinieki. 8. rota.

1. maijā 1920. gadā:

Kareivis Dominiks Balasovs — kritis, 7. rota; kareivis Nikolajs Vasiljevs — ievainots. 8. rota.

15. jūlijā 1920. gadā:

Seržants Nigels, kaprālis Luste — krituši. Izlūku rota. Dižkareivis Fricis Spinga, liepājnieks; kareivis Eduards Strads, no Borkovas — abi smagi ievainoti, nomira lazarētē. 2. ložmetēju rota. Seržants Kārlis Liepiņš, dižkareivis Jānis Ābelīts — rīdzinieki, 8. rota; kareivji Dārznieks, Cirulovs un Brencis, izlūku rota, — visi ievainoti.

Slava varoņiem!

1. Liepājas kājnieku pulka bijušā VIII. rota.

1919. gadā, jūnija sākumā, Rīgā formējās skolnieku rotas, un tās vēlāk pārgāja 7. atsevišķā bataljonā, kuŗu komandēja pulkvedis leitnants Gailītis, vēlāk 1. Liepājas pulka formētājs un komandieris. 7. atsev. bataljona 3. rota sastāvēja pa daļai no citiem brīvprātīgiem. Rotu komandēja kapteinis Vai vads — tagad pulkvedis un 10. pulka komandieris; par vada komandieŗiem bija virsleitnanti Helmanis un Tomsons.

Trūcīgi apģērbtā rotā valdīja sajūsma un pacilāts gara stāvoklis. Katru dienu, kad rota bija brīva no garnizona dienesta, tā ieradās Vienības laukumā, kur tika apmācīta un pēc tam dziesmas skandinādama atgriezās savās telpās. Pēc Strazdu muižā noslēgtā pamiera, visām vācu kaŗaspēka daļām bija jāizvācās no Rīgas līdz 6. jūlijam, plkst. 18-iem. Šinī laikā rota apsargāja abus dzelzs tiltus pāri Daugavai ar virsleitnantu Helmani, kā dežūrējošo virsnieku. Vācu kaŗaspēka daļas, kuŗas pēc plkst. 18-iem atstāja Rīgu, tika atbruņotas, ja nevarēja uzrādīt Latvijas pagaidu valdības izdotās apliecības. Rotas apmācība virzās sekmīgi uz priekšu, tamdēļ kapteinis Vai vads saņēma rīkojumu, 3. augustā, plkst. 14-os ierasties pie pulkveža Zemītāna, Skolas ielā Nr. 1. Pēdējais pieprasīja no viņa sīku informāciju par rotas virsnieku, instruktoru un

kareivju sastāvu, apbruņojumu, apģērbu, par izvedamām mācībām un izteica vēlēšanos, vai nebūtu iespējams saziņā ar štāba priekšnieka norādījumiem, izvest kaut vienu šaušanas vingrinājumu, piezīmēdams, ka saņēmis pavēli izformēt 7. atsev. bataljonu, par ko no viņa sekos rikojums.

Uzdeva 3. rotu vēl sīki pārbaudīt, izslēgt visu neuzticamo elementu, papildināt to ar jauniem spēkiem — jo rotai stāvēt priekšā speciāls uzdevums. Teikto neizpaust.

5. augustā, plkst. 20, kapt. Vaivadam atkal pavēlēts ierasties pie pulkv. Zemītāna, no kuŗa saņēma pavēli: sagatavot priekšdarbus (plkv.-ltņ. Gailītis bija jau frontē un sāka formēt 1. Liepājas pulku). 7. atsev. bataljona izformēšanai, izņemot 3. rotu, stāties sakaros ar jaunformējamo spēku priekšnieku kapt. Zomeri, lai nodotu inventāru un liekos cilvēkus. 3. rotai būt gatavai nosūtīšanai uz Lubānu. Par priekšā

Kapteinis
Pēteris Vaivads.

stāvošo rotas nosūtīšanu līdz rikojuma saņemšanai neko neteikt. Uzturu izprasīt 3 dienām. Tūlīt griezties pie štāba priekšnieka, lai mēģina sagādāt apavus.

7. augustā, plkst. 9-os tiek saņemta pavēle: Atkārtīgi no tā, kad tiks padoti vagoni, rotu sakārtot nosūtīšanai uz Lubānu; ziņas par rotas sastāvu un apbruņojumu iesūtīt štāba priekšniekam līdz plkst. 11,30. Uzturu ceļam līdz ņemt 2 dienām; rotas pagaidu komandēšanu un novešanu uzdot vecākam vada komandierim, kuŗam ierasties pie štāba priekšnieka plkst. 18-os dēļ informācijas un karšu saņemšanai. Kapteinim Vaivadam tūlīt uzsākt bataljona pārpalikušo ļaužu un inventāra nodošanu un aktus piestādīt plkv.

Zemitānam; pēc bataljona likvidēšanas ierasties un ziņot, pēc kam izbraukt uz Lubānu pie rotas. Kad rotai iet uz staciju, lai ielādētos vagonos, tiks paziņots. Rotu pulkv. Zemitāns apskatīs stacijā, vai ieradīsies telpās; plkst. 13,30 dažu rīkojumu saņemšanai ierasties pie armijas virspavēlnieka, ģenerāļa Simansona. Ap plkst. 17-iem ieradās Ziemeļlatvijas armijas pavēlnieks plkv. Zemitāns un pavēlēja sagatavot rotu, lai tā dotos uz Lubānu kapt. Ērgļa rīcībā; par rotas k-ra vietnieku nozīmēja virsl. Helmani. Noteiktā laikā rota ieradās Rīgas stacijā, sakāpj vagonos un dodas pa dzelzceļu caur Pļaviņām uz Dzelzavas staciju. 8. augustā vilciens apstājās Pļaviņās, kur virsl. Helmanis sarunā ar pulkvedi Balodi — vēlāko armijas virspavēlnieku, tiek iepazīstināts ar apstākļiem Lubānā un tās apkārtnē. Dzelzavas stacijā rota atstāja vagonus un kājām ieradās Lubānā ap plkst. 20-iem.

1919. g. 11. augustā ar pavēli Nr. 42 Malienas bataljonam, 3. rotu iedalīja kā 4. rotu bataljonā un tā sastāvā ieskaitīti sekoši kaņavīri:

Virslieņants Helmanis, Hugo, nozīmēts par pagaidu rotas k-ri IV rotā.

Virslieņants Tomsons, Bruno, vada k-ri

Leitnants Pārups, Vladimirs, vada k-ri

Virsseržants — Kutlecs, Vikentijs

Seržanti:

Jēkabsons, Jānis

Grava, Gustavs

Bērziņš, Ēdmunds

Ermansons, Jānis

Kaprāļi:

Bergmans, Reinholds

Zēvalds, Kārlis

Zisbergs, Dāvids

Liepiņš, Kārlis

Kristmans, Alfrēds

Rutmans, Otto

Kraščiņš, Aleksandrs

Kareivji:

Zantenfelds, Roberts

Slīps, Bruno

Kurelis, Kārlis

Folkmans, Augusts

Brigaders, Teodors

Rižkovs, Nikolajs

Poremskijs, Konstantīns

Štrēms, Oskars

Holmanis, Ernests

Ozoliņš, Mārtiņš

Grundmanis, Vilis

Podiņš, Fricis

Freimanis, Kārlis

Spudas, Antons

Pētersons, Eduards

Andersons, Arvids

Vecvārdiņš, Oskars

Borovikovs, Vladimirs

Bērziņš, Heinrichs
Krauze, Kārlis
Strautiņš, Andrējs
Kaņeps, Vilhelms
Bērziņš, Fridrihs
Lode, Roberts
Bucholcs, Alfonss
Antains, Nikolajs
Ēķis, Sergējs
Krigers, Jēkabs
Čužuls, Mārtiņš
Lapiņš, Teodors
Levitāns, Zāmuēls
Karabus, Leiba
Abelīts, Jānis
Ēķis, Nikolajs

Abeltiņš, Fridrihs
Lūsis, Jānis
Treijs, Pēteris
Jegņus, Jēkabs
Skinde, Heinrichs
Rugains, Voldemārs
Osis, Aleksandrs
Grāvelis, Heinrichs
Vitkovskis, Antons
Vainovskijs, Jānis
Gailits, Kornelijs
Purmals, Eduards
Saltups, Ādolfs
Bušs, Kristaps
Vitenšteins

Pamats: Pulkv.-leitn. Gailiņa raksts no 6./VIII 1919. g., no 7. ats. Latv. Strēln. b-na Nr. 132, 203.

Rota novietojās Lubānas skolā: šinī laikā notiek apkārtējo komunistu-terroristu gūstišana, pie kuņas aktīvu dalību ņem arī 4. rota, pavadīdama vairākas naktis Lubānas apkārtējos mežos un purvos. Ar pavēli bataljonam Nr. 49 § 14. tiek zināms darīts, ka pamatojoties uz pavēli 1. Liepājas kājnieku pulkam no 10. augusta 1919. g. ar Nr. 1 § 5., Malienas bataljons pārdēvēts par II bataljonu un līdz ar to 4. rota par 8. rotu pulkā. 16. augustā kapteinis Vaivads ieradās Lubānā un kad bataljona k-ris, kapt. Ērglis (Latv. centr. piensaimniec. savien. priekšsēdētājs) 17. septembrī aizbrauca uz 1 mēnesi komandējumā, viņam uzdod izpildīt batalj. k-ŗa vietu par 6. un 8. rotām. Ar pavēli 1. pulkam Nr. 3 § 3. par 8. rotas k-ri iecel virsl. Helmani.

Ap 20. augustu 8. rotu nosūta uz Lubānas ezeru un tai uztic 14 klm gaŗas frontes aizsargāšanu. 5. septembrī rota izdara pirmo izlūkošanu pārceldamās laivās pāri Lubānas ezeram Ivdīņu sādžā, kur saņem pirmo uguns kristību, pie kam sagūsta 2 sarkanarmiešus un zaudē vienu dezertieri. 6. oktobrī kapt. Vaivads un līdz ar viņu 8. rotas vada k-ris, ltn. Pārups, tiek komandēts uz Jaungulbeni III bataljona formēšanai. Oktobra sākumā rotai pienāca angļu apģērbi un zābaki; kad kaŗavīrus viņos ieģērba, tad sajūsmai nebij robežu: trūcīgi apģērbtie zēni uzreiz pārvēr-

tās par īstu armijas karaspēka daļu. Ar dubultotu enerģiju tiek vestas apmācības.

9. oktobrī pāri fronteī pārnāk 14 latgalieši, starp tiem vairāki Ivdinieši, kuŗi tiek ievesti rotas sarakstā, apģērbti, apbruņoti un apmācīti. Naktī no 10. uz 11. oktobrī rota iebrūk Kvapānos, iznīcina 2 lielgabalus, saņem 18 gūstekņus, 18 šautenes un 2 lielgabala atslēgas. 31. oktobrī rota pārbrien Lubānas ezera pūrvus un virzās caur Solu, Saksmāļu ciemū un ieņem jaunu apsardzības līniju gar Keibas upi — Zosoļos. Rotas štābs novietojās Starīj Zāmokā. 14. novembrī rotas izlūki iebrūk Ivdīņos un Kvapānos un sagūsta 39 sarkanarmiešus ar šautenēm un telefona aparātu.

3. decembrī, rotas izlūki iegūst Kristīnkos 2 lielgabalus, ložmetēju, sarkano karogu un 15 gūstekņus. 1920. g. 6. janvārī rotas karavīri kopā ar 6. un 7. rotām iebrūk Mākušu sādžā un atņem pretīniekam 1 lielgabalu, 2 ložmetējus, 51 gūstekni un lielu daudzumu kara piederumus.

Pēc 6. janvāra demonstrācijas par vispārējo uzbrukuma sākumu nebij oficiālu ziņu, bet varēja just, ka drīz sāksies sengaidītā Latgales atbrīvošana. Atsūtīja lielāku vairumu municijas, uzturu un nepieciešamos kaujas piederumus vairākām dienām. Par pārējām karaspēka daļām nevaru spriest, bet pārliecinājos, ka manas rotas un arī pārējo mūsu bataljona karavīru garastāvoklis bija lielīks. Tas arī pilnīgi saprotams, jo pēdējā demonstrācija lieku reizi pierādīja, ka lielīnieki nav nopietni ņemami pretīnieki. Mūsējiem tā iedvesa pārākuma apziņas sajūtu un vairoja to morālīskos spēkus.

8. janvāra vakarā, rotas štābā, Starajā Zāmokā ieradās no bataljona ziņnesis un nodeva man steidzoši — slepenu paketu. Atplēšot viņu, sirds sāk straujāki pukstēt: paketē — pavēle sākt uzbrukumu un jau rīt agri! Mani pārņem savāds prieks. Izlasījis pavēli, sekoju tās saturam uz kartes. Manai rotai no viņas atrašanās vietas Zosoļos, jāuzbrūk caur Kudrīņīkiem, Čakšiem un Ruskāļiem uz Stružānes-Rogovkas lielceļu un jāapvienojas ar 7. rotu un bataljona štābu, kas no Viškuļiem uzbruks ienaidīniekam caur Svīeteni un Strūžānīem. Pamatīgi iepazinies ar pavēles saturu, no-

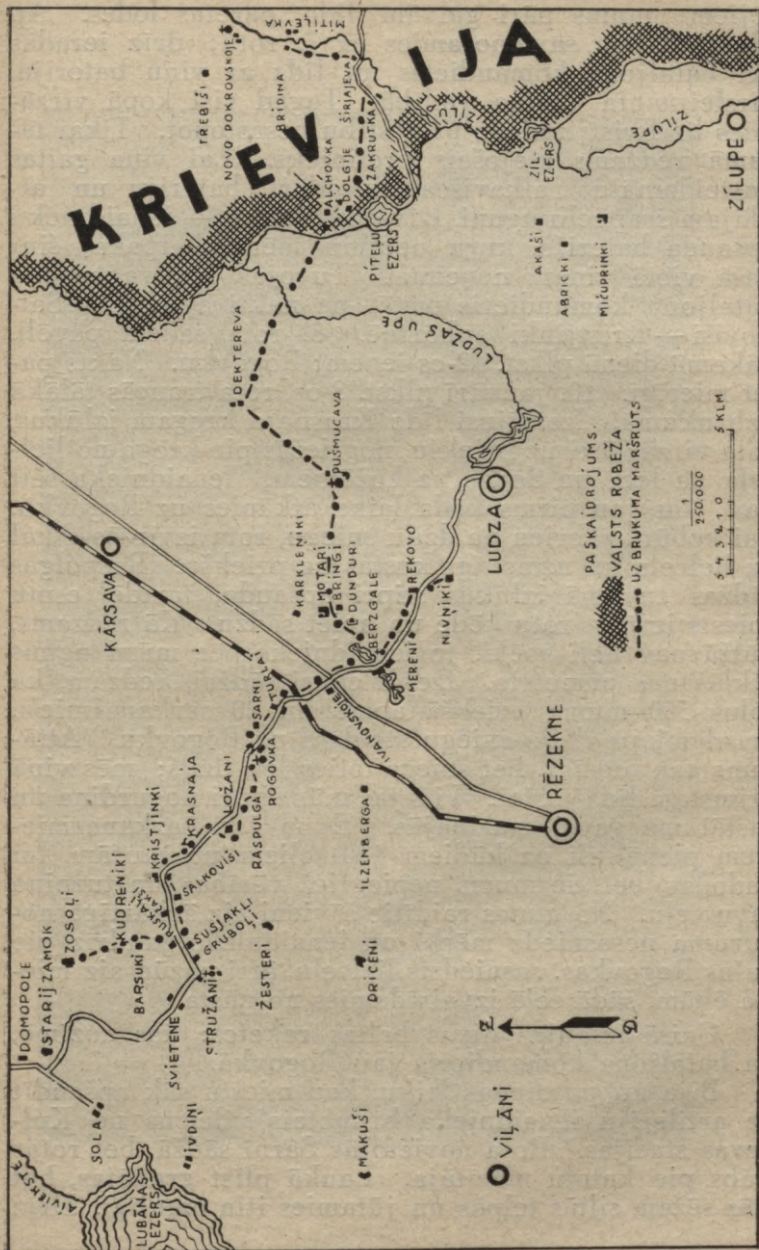
8. rota Lubānas skolā.

sūtu savam vietniekam, virsltn. Tomsonam rikojumu savest nākamā rītā, plkst. 7-os rotu kaujas gatavībā. Pats sāku sakārtot savas «pusotras» mantas, to pabeidzis, dodos blakus istabā pie sava viesmīlīgā saimnieka Avotiņa kunga, kuŗu sastopu pie vakariņu galda. Kā vienmēr, tieku aicināts pievienoties maltītē. Valodas šovakar neveicās un paēduši, redzam, ka pulkstens ap 23; bez tam esam visi noguruši. Lūdzu saimnieku mani modināt plkst. 5-os, katrai varbūtībai piezvanu arī dežūrējošam telefonistam. 9. janvāris 1920. g. Negribas ticēt ka stundenis jau 5, bet to pierāda telefona zvanīšana un arī saimnieks jau klāt. Izstāstu viņam lietas apstākļus un uz ātru roku pabrokastojis, atvados no reti viesmīlīgā namatēva. Vēl pēdējā pateicība, rokas spiediens, pavadīts vislabākiem novēlējumiem, un tad sēstos kamanās un plkst. 6.45 esmu jau Zosoļos. Mani sagaida virsltn. Tomsons ar ziņojumu, ka rota noteiktā laikā būšot uzbrukuma gatavībā. Īsos vīlcienos iztīrājam kaujas pavēli un tieši plkst. 7-os sasveicinājos ar savu rotu. Vēl tumšs... Paziņoju, ka sākas Latgales atbrīvošana un vēroju, ka visiem pacilāts garstāvoklis. Plkst. 7.15 atstājām Zosoļus un devāmies pretim nezināmam liktenim...

Pēc $\frac{3}{4}$ stundas Kudrenīki līdz ar visiem tur atrodošajiem 29 sarkanarmiešiem jau ir mūsu rokās. Bez kavēšanās dodamies caur Barsuki, kur ienaidnieku nesastapām uz Čakšiem un Ruskaliem.

Kādu puskilometru šaipus Ruskaliem mūs saņem uguns no Gruboļi un Stružāniem, bet lodes žvingst pāri galvām. Te pamanu no labā spārna auļojam jātnieku, ka sniegs vien pa gaisu griežas; ienaidnieka uguns nav diez cik stipra, tomēr jātnieks arī slikti mērķētai lodei ir labs mērķis. Jātnieks Jūlijs Dzirkals, piejājis man klāt, norādot uz Gruboļiem ziņo, ka no turienes stipri šaujot un tamdēļ nolēma mūs brīdināt.

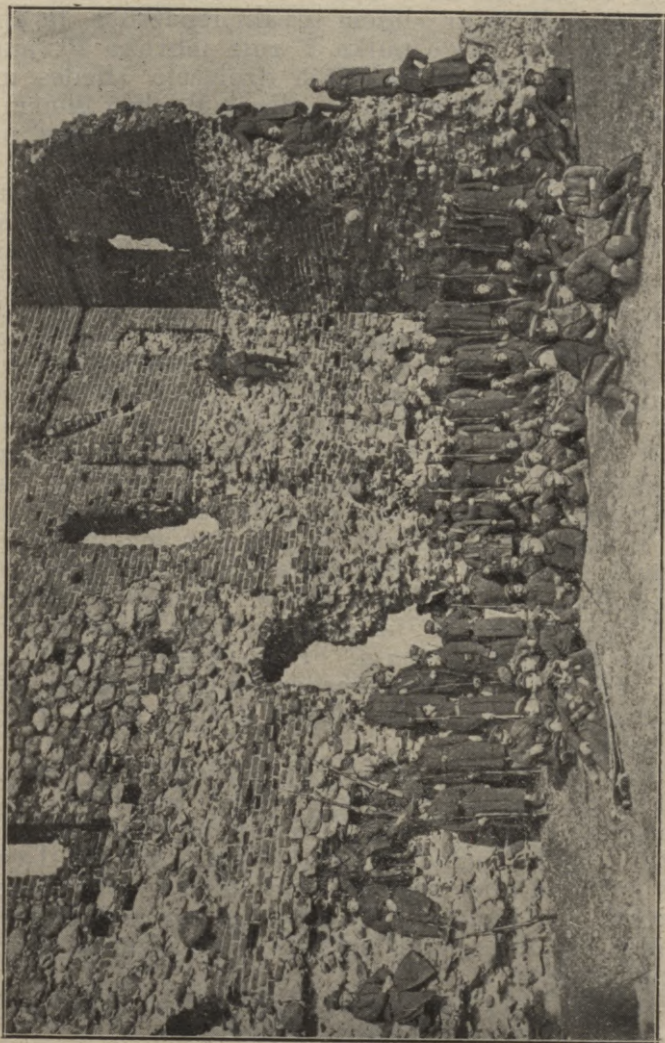
Ap plkst. 9.30 esam bez zaudējumiem sasnieguši paaugsto lielceļa uzbērumu. Apstājamies Čakšu un Stružānu rajonā; tiek nostādīta flanku apsardzība. No Svetēnu un Stružānu puses dzirdāma stipra ložmetēju un šauteņu uguns. Ap plkst. 11-iem novērojam, ka no Stružāniem un Žesteriem atkāpjas sarkanie. Mēs, pievirzījušies Susjakliem tos apšaudām no ložme-

tējiem; mums pāri galvām lido paretas lodes. Ap plkst. 12-iem savienojamies ar 7. rotu; drīz ieradās arī bataljona komandieris un līdz ar viņu baterija, virsleitnanta Zariņa vadībā. Tagad visi kopā virzāties uz Kristjinkiem, pretestību nesastopot. Tikai tālumā redzams atejošais pretinieks. Lai viņa gaitas pasteidzinātu, Salkavišos uzstādām bateriju un atklājam šrapneļu uguni. Dīvains liktenis — ienaidnieku apšauda baterija, kuŗa nepilnu mēnesi atpakaļ šinī pašā vietā viņam noņemta! Tuvojas jau vakars un bataljona komandieris pavēl pa nakti apmesties Salkoviši — Kristjinki apkārtnē. 8. rota saņem pavēli, nākamā dienā plkst. 12-os ieņemt Rogovku. Nakts pāriet mierīgi. 10. janvārī plkst. 8-os, rota traucās tālākā uzbrukumā. Izsūtījusi līdz Krasnaja krogam izlūkus, rota virzās ātri uz priekšu, nogriežas pie kroga no lielceļa pa labi un dodas uz Ložāniem. Ienaidnieka šeit nav; tas jau pirms kāda laika atkāpies uz Rogovku. Lai nebūtu jābrien pa dziļu sniegu, rota izvirzās atkal uz lielceļa un uzmanīgi kustas uz priekšu. Raspolgas sādžas tuvumā izlūkus stipri apšauda, tamdēļ esmu spiests izvērst rotu ķēdē un apiet sādžu. Kā redzams, sādžā nav lieli spēki, jo ienaidnieks pēc mūsu uguns atklāšanas pamet to. Izejot cauri sādžai, redzam, ka soļus 300 mums priekšā apmēram 20 sarkanarmieši, brizdami pa dziļo sniegu steidzās uz Rogovku. Attālumš gan niecīgs, bet sniegs toties ļoti dziļš; mēs viņā grimstam līdz jostai. Viss tas mūs stipri nogurdina un atstātums gausi mazinājās. Esam jau sarkanarmiešiem pienākuši uz kādiem 180 soļiem un saucām, lai padodas, bet tie mums nepiegrīēz vērības un turpina savu ceļu. No mums raidītie šāviēni aiz ārkārtīgā noguruma nesasniedz mērķi un ienaidnieks gandrīz pie pašas Rogovkas, sasniedzis lielceļu, ātri pazūd aiz mēsta ēkām, šādā ceļā izvairīdamies no gūsta.

Gaisā izšaujas divas baltas raķetes: tas nozīmē, ka bataljona komandieris jau Rogovkā.

Bija ap pusdienas laiku, kad miestu sāk apšaudīt ar artileriju ienaidnieka bruņotais vilciens no Kuļņevas stacijas. Rotā novietojās Sarni sādžā, bet rotas štābs pie katoļu mācītāja. Laukā plīst granātas, bet mēs sēžam siltās telpās un jūtamies itin omulīgi. Drīz

Izluku rota Ludzas pilsdrupās.

aprimst arī ienaidnieka lielgabali... Nākamās dienās izlūki noskaidro, ka frontē ieradies sarkano sevišķu uzdevumu komūnāru pulks, kurā starp pārējiem kareivjiem atrodoties arī ķīnieši; šī ziņa mani ļoti valdzināja, jo vēlējos ar viņiem tuvāki iepazīties, ja apstākļi to atļaus. Mūsu pulka 7. rota iebrauca 20. janvārī Kuļņevas stacijā, sabojāja dzelzceļa sliedes un saņēma 6 gūstekņus no 471. pulka. Beidzot saņēmū pavēli pārraut Rēzeknes-Korsovas dzelzceļa stigu un ieņemt līniju Dunduri—Bringi—Motari—Kārkleņiki. Uzdevuma veikšanai, man tika padota arī izlūku rota.

21. janvārī apvienotās rotas, kaujas kārtībā devās cauri Turlai uz Pustopolje, kur uz īsu brīdi apstājās, jo no šejienes labi pārredzama dzelzceļa līnija, pēc kam ar sasprindzinātu uzmanību tuvojamies pilnīgi atklātam dzelzceļam uz kuŗa ikbrīdi varēja parādīties bruņotais vilciens, ātri to pārgājām un Ivanovskojē īsu brīdi atpūtāmies. Lai gan līdz šim ienaidnieku nesaistām, visi sajuta, ka galvenās briesmas pārvarētas, jo līdzīgos apstākļos — pretinieku noteikti uzvarēsim. Gara stāvoklis manāmi uzlabojās. Apspriedies ar virsniekiem, un ņemot vērā ka pulkstens tikai 13, nolēmu virzīties uz Berzigalu un pēc tam ieņemt pavēlētās sādžas, tamdēļ, ka Berzigala viegli aizsargājama, jo tā atrodas starp diviem ezeriem. Krustojot šoseju, sastapām mūsu kavalerijas patruļu, kuŗa ziņo, ka Rēzekne no mūsejiem ieņemta; ar trīsreizējo «urrā» apsveicām šo vēsti. No Ilzenbergas puses dzirdama spēcīga uguns, tur vārās kā raganu katlā. Plkst. 15-os esam Berzigalē.

Nostādījis lauku sardzes ar ložmetējiem, atļāvu pārējiem atpūsties. Ap plkst. 16.30 atrodoties pie posteņa aiz baznīcas, ievēroju tuvojamies mūsu pulka III rotu. Viņas komandieris paskaidroja, ka pie Ilzenbergas norisinājoties stipra kauja starp I rotu un ienaidnieku un viņam uzdots apiet to no aizmugures. Novēlējot III rotai labas sekmes, viņa aizgāja pildīt savu pienākumu...

Pēc kāda laika tiku aicināts pie vietējā katoļu mācītāja, kuŗš mūs pacienāja ar vakariņām.

Ap plkst. 19-iem ieskrēja kāds kareivis un ziņoja, ka tuvojoties lielinieki. Pavēlēju savējiem pulcēties

gar sādžas labo pusi, lai piepešas kaujas gadījumā caur paša uguns nociestu savējie. Tumsā nevarējām izšķirt, kas viņi tādi; dzirdējām jautājam: «Kak daļeko do Ļucina*)?» Izrādījās, ka atbraucēji ved rotas kancelejas un viņiem pavēlēts atkāpties uz Ludzu; nākot viņi no Ilzenbergas un drīzi atkāpšoties arī kaujas vienības. Saņēmām: 3 lauku ķēķus, divas rotas kancelejas, 9 zirgus ar pajūgiem un 23 gūstekņus. Paliekot uz vietas, varējām viegli sagūstīt visus atkāpjošos sarkanarmiešus, bet bija jāizpilda pavēle un ap plkst. 21-iem ieņēmām līniju Dunduri — Bringi — Motari — Kārkleņiki.

Nakts pagāja mierīgi. 22. janvārī no rīta, izsūtīju izlūkus uzzināt, vai Berzīgālē ir sarkanie, piekandinādams, kaujā neielasties. Apmēram pēc stundas, izdzirdām stipru apšaudīšanos un pēc kāda laika ieradās kareivis pēc palīgspēkiem. Paņēmu 35 kareivjus un dodāties uz Berzīgālu. Pus klm. šaipus sādžas, leitnants Broders man ziņo, ka, tuvojoties Berzīgālai, tikuši apšaudīti un nevarēdami klusu ciest, arī no savas puses atklājuši uguni. Spriežot pēc ienaidnieka uguns, nācu pie pārliecības, ka mums pretim jābūt prāvam skaitam sarkano. Ilgi nedomājot, izvīrijāmies ķēdē un sākām apiet Berzīgālu no austrumiem. Tuvojoties Merenu sādžai ienaidnieks nekārtībā atkāpjas pa lielceļu uz Ludzas pusi. Arī mēs sasniedzām lielceļu un sekojām tam pa pēdām. Pie Rekovo sādžas esam sarkaniem tuvojušies uz 150 soļiem un atklājam spēcīgu ložmetēju un patšauteņu uguni; ienaidnieka atkāpšanās pārvēršas paniskā bēgšanā; tā mēs viņus dzinām līdz Kivņikiem, kur pēdējie izklīda uz visām pusēm, pamezdami mūsu rokās divus pajūgus ar kritušiem un ievainotiem un 63 gūstekņus — starp tiem 8 ķīniešus, bet diemžēl — apcirptiem matiem.

Ap plkst. 15-iem sasniedzām mūsu rotas. 23. janvārī rota saņēma pavēli, virzīties caur Pušmucavu un ieņemt Dekterevas sādžu; bataljona štābs novietojās Pušmucavā. Kaptēiņa Ērgļa tēva nāves gadījumā, 24. janvārī pārņēmu bataljona pagaidu komandēšanu.

*) Cik tālu līdz Ludzai.

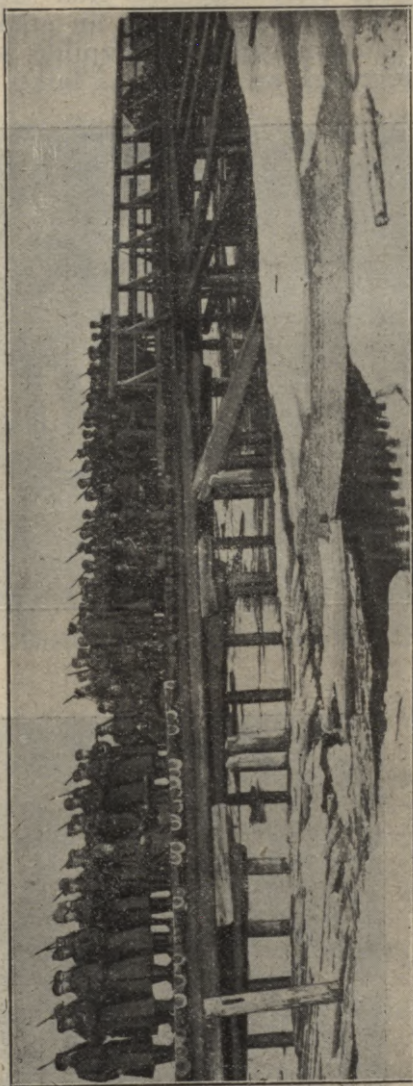
8. rota 1920. g. martā «Širjajevas» sādza.

Pēcpusdienā novēroju, ka vairāki eskadrona jātnieki vadā kūpošus zirgus. Viens jātnieks uz manu jautājumu paskaidroja, ka 22. eskadrona jātnieki, virsleitnanta — tagad Jātņieku pulka plkv. ltn. Akermana vadībā tikko atgriezušies no Ludzas, kur ienaidnieku nesastapuši. No pilsētas valdes nama noņēmuši sarkano karogu, likuši skroderim tanī iešūt balto strīpu, uzvilkuši to atkal valdes namam, nozīmējuši pilsētas pagaidu valdi un pēc apm. 2 stundām pilsētu atstājuši.

26. janvārī kopā ar ltn. Broderi, vtn. Ivanovu un vēl četriem vīriem iebraucām ap plkst. 10 Ludzā.

1. februārī, 8. rotas k-ra v. i. vsln. Tomsons saņēma pavēli no Dekterevas caur Alčovku un Dolgije kopā ar 3. rotu uzbrukt Zakrutkas un Zarečeje sādžām, kur savienoties ar pārējo bataljonu rotām un ieņemt Bridina sādžu.

8. rota uz «Sirjajevas» tilta.

Pie Zakrutkas rota tiek saņemta ar spēcīgu artilērijas uguni, tā apjūk un atkāpjas uz Dolgije. Pārējās rotas uzdevumu izpilda jau 2. februārī. Tikai 3. februārī ap pusdienas laiku 8. rota ieņem tai no-

Pieradināta stārķa barošana frontē «Bobrovā».

Aitu barošana «Bobrovā».

rādīto Briģina sādžu. Lai izlabotu savu neveiksmi un pierādītu savas kaujas spējas, rota naktī no 3. uz 4. februārī virsltn. Tomsona (tagad kapt. Jelgavas-Bauskas kara apr. pārvaldē) vadībā iebrūk Mitilevka sādžā un veiklā kārtā saņem tur atrodošos 33 sarkanarmiešus un 2 smagos ložmetējus.

Virslieņants
Bruno Tomsons.

Kapteinis
Andrejs Tauriņš.

7. februārī rota piedalās stiprā kaujā Novo-Pokrovskaja rajonā, kur tiek saņemti 35 gūstekņi.

17. februārī rota nomaina pulka 3. rotu Širjājevas sādžā.

18. februārī rota iebrūk Ljučovka sādžā un Jurčatu muižā, kur saņem 15 gūstekņus.

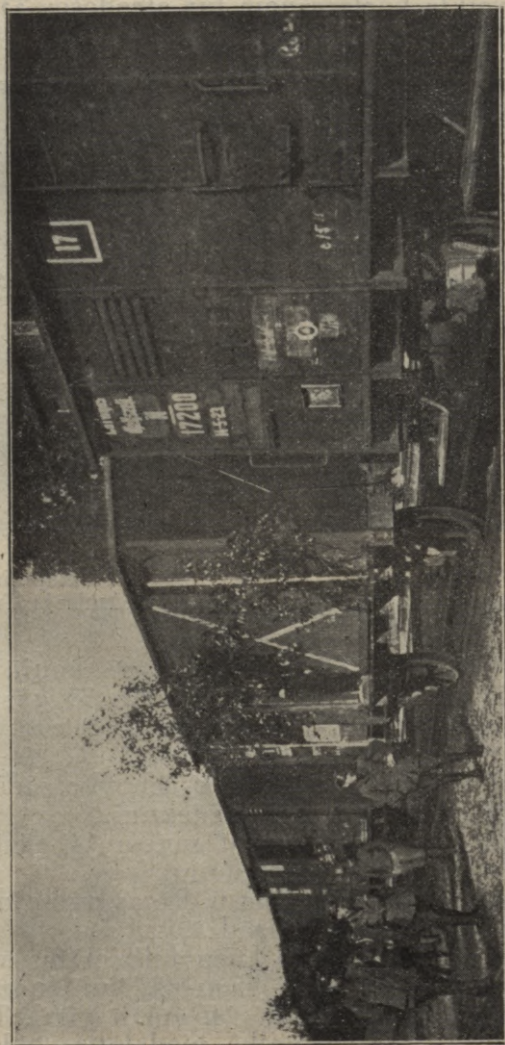
19. februārī rota turpat saņem 14 gūstekņus un zaudē 1 kritušu un 2 ievainotus.

15. martā rotu nomaina 6. Rīgas pulka daļas un tā ieņem fronti Mičuprinki sādžā.

14. aprīlī ieradās no Dienvidkrievijas armijas atbraukušais virslieņants Tauriņš, kurš nozīmēts par vada komandieri 8. rotā. 24. aprīlī virsl. Tauriņš — tagad kapt. 7. Siguldas pulkā, piedaloties 28 kareivjiem un virsnieka vietniekam Vitenšteinam no Mičuprin-

kiem izgāja izlūkošanā uz Fjodorkiem, stādot sev par mērķi saņemt gūstekņus un ievākt cietas nepieciešamās ziņas. Laiks silts un rāms. Pienākuši pie Zilupes, izlūki nozāģēja dažus kokus, tos sasēja un pa šīm laipām

II bataljons pēc miera noslēguma ceļā uz Liepāju.

pārgāja upi. Pārvarējuši stipri pārplūdušās pļavas, izlūki virzās caur Konogoļci un īsi pirms Fjodorovkiem tos sadala divās grupās ar uzdevumu ieņemt sādžu no dienvidiem un austrumiem. Strauji uzbrūkot sādžai, apmēram 15 minūšu laikā tiek saņemti 15 sarkanarmieši no 427. pulka ar šautenēm un telefona aparāts. Starp gūstekņiem rotas komandieris un viņa vietnieks. Par šo izlūkošanu virsl. Tauriņš apbalvots ar III šķ. Lāčplēša kara ordeni Nr. 2038.

1. maijā rota piedalās izlūkošanā Vopuļi sādžā, kur tiek iznīcināti 2 lielgabali un saņemti 12 gūstekņi un 17 zirgi. Mums 1 kritīs un 2 ievainoti.

3. maijā rota novietojās rezervē Rēzeknē.

Ap jūnija vidu rotu atkal novieto frontē Abricki un Akaši sādžās, kur tā paliek līdz kara beigām.

2. jūlijā rota piedalās izlūkošanā Fjodorku, Noviki un Senčatu sādžās, kur bez zaudējumiem tiek saņemti 59 gūstekņi, 59 šautenes, 2 telef. aparāti u. c. kara materiāls.

15. jūlijā rota piedalās izlūkošanā Gorlašova sādžā, kur pretiniekiem tiek atņemti 1 lielgabals, 5 smagie ložmetēji un citi kara piederumi. Šī arī pēdējā sastapšanās ar ienaidnieku, jo drīz pēc tam, 11. augustā tiek noslēgts miers.

25. augustā rotu nomaina 13. Tukuma pulka daļas un tā līdz ar bataljonu tiek no Pikovas stacijas pārvesta uz Rēzekni. Pirms aizbraukšanas uz Liepāju, 1. pulkam notiek parāde, kuŗu pieņem armijas virspavēlnieks ģenerālis Balodis. 22. septembrī rota līdz ar bataljonu ieradās pastāvīgā mītnē Liepājā. 1921. g. marta mēnesī, pulkam pārejot uz miera laika štātiem, 8. rotu izformē un to iedala jaunformējamā 3. rotā.

Vidzemes Malienas partizāņi.

1919. gads. Jūnija sākums. No Rīgas jau izdzīts lielinieku karaspēks. Mitējies komunistu terrors. Lielinieki steigā atstāj arī Vidzemes robežas. Ko nav paspējis izpostīt viņu karaspēks, to vēl veic komunistu revolūcionārās komitejas varasvīri. Viņi zin,

Arnolds Dzirkals.

Jūlijs Dzirkals.

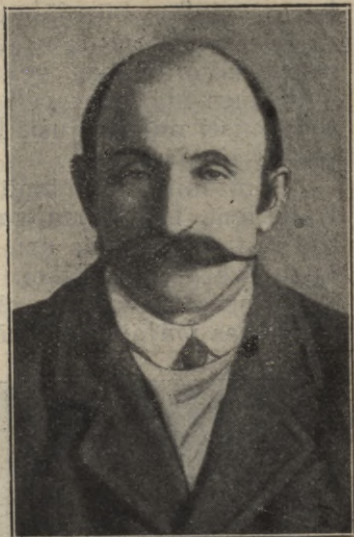
Alfrēds Plāte.

Nikolajs Arklons.

Augusts Zeltiņš.

Otto Rutkis.

Pēteris Zviedris.

Vilis Ramans.

ka arī viņiem būs jābēg. Pret Latvijas brīvības cīnītājiem viņu teroram jāsabruk. Bēgošie varasvīri izposta saimniecības, rekvizē lopus, laupa un dedzina Vidzemes Malienas ceļi pārpildīti lopu bariem, kurus komunisti nolaupījuši, lai tos caur Rēzekni sūtītu uz pad. Krieviju.

Šinī laikā dzimtenē atgriezās, bēgūlodami no lieliniekiem, fiziski un garīgi nomocīti Latvijas dēli. Starp tiem atradās arī Arnolds Dzirkals no Meiranu pag. Ezergaiļu mājām. Pēdējās atrodas netālu no Latvijas atbrīvošanas cīņu varoņa pulkveža Kalpaka Liepsalas mājām. Tā kā uz vietas nav nekādas varas,

Eduards Plāte.

kas paralizētu komunistu tieksmes un sargātu, kas vēl glābjams, pilnīgi izmocīts Arnolds Dzirkals kopā ar savu brāli Jūliju dodas pie viena otra kaimiņa. Starp tiem īsā laikā atrod ap 40 piekritēju, kuri, tāpat kā brāļi Dzirkāļi, sajūsmas un pašaieliedzības pārņemti, gatavi ziedot dzīvību savai idejai. Tā rodas pirmais pretspēks lielinieku varasvīriem, jo Latvijas nacionālais karaspēks šeit vēl nav spējis ierasties. Vietējie saimnieki atbalstīja ar visu nepieciešamo šos pirmos partizāņus. Atradās arī tādi, kas neticēja

Latvijas nākotnei un, lai glābtu savu «dārgo dzīvību» tanī gadījumā, ja atgrieztos «lielinieku paradīzē», vairījās pabalstīt partizāņus.

Partizāņu priekšgalā izvirzījās Arnolds Dzirkals, Alfreds Plāte kā organizācijas un administratīvās daļas vadītāji un Jūlijs Dzirkals par operatīvās daļas vadītāju. Partizāņu vadība izlauda uzsaukumus vie-

tējiem pagastiem un iecēla pagaidām mežsargus un citas amata personas valsts mantas sargāšanai. Ar A. Dzirkaļa un A. Plātes parakstiem tika izdotas aplieciņas krievu valodā. Tās atzina igauņu karaspēka daļas. Meirānu muižā tanī laikā stāvēja 8. igauņu kājn. pulka 7. rota. Partizāņu vadība griezās pie igauņu rotas komandiera ar lūgumu, izdot viņu vajadzībām šautenes un rokas granātas. Lai gan igauņiem oficiāla priekšraksta nebija, viņi tomēr pēc iespējas partizāņus pabalstīja. Partizāņiem gan pašiem bija noslēptas šautenes, bet lielākai daļai trūka patronu.

Igauņi ieņēma Aiviekstes kreiso krastu no Lubānas, ap 60 klm. garā frontē. Neitrālā josla starp igauņiem un sarkanarmiešiem bija ap 20 klm. plata. Partizāņi ieņēma un sargāja frontes līniju gar Lubānas ezeru no Zvidzienes, Lissenes upe, Borkova līdz Siksālas purvam. Sarkanā frontes līnija gāja caur Varakļāņiem. Tādā veidā noorganizējušies, partizāņu nodoms bija uzzināt lielinieku spēkus. Šā uzdevuma veikšanai 1919. g. pirmos Vasarsvētkos neliela jātnieku izlūku nodaļa, sastāvoša no Augusta Zeltiņa, Eduarda Plātes un diviem igauņiem, Jūlija Dzirkaļa vadībā devās izlūkošanā uz Teicijas krogu, kas atrodas 10 klm. šaipus Varakļāņiem. Teicijas krogā atradās 50 līdz 40 sarkanarmiešu. Piejājuši ap plkst. 14 kroga tuvumā, partizāņu izlūki atklāja piepešu uguni un piespieda lieliniekus nekārtībā atkāpties uz Varakļāņiem. Pēc uzdevuma izpildīšanas, veikuši ap 25 klm. garu ceļa gabalu, izlūki naktī atgriezās Meirānos.

Pēc dažām dienām partizāņi Konrads Ērglis, Nikolajs Arklons un Edgars Sņikers devās izlūkošanā no Meirāņiem uz Borkovu. Iejājot Borkovā, izlūki negaidot sastapās ar sarkano izlūkiem no Varakļāņiem. Apģērbs mūsējiem un sarkanarmiešiem bija vienāds: krievu mēteļi un cepures. Vieni otriem prasa uzrādīt dokumentus. Iestājās baigs mirklis... Atskan daži šāvieni. Ērglis izrauj «Kolta» revolveri un, pret sarkanarmieti pavēries, nospiež gaili, bet revolveris nedarbojas. Piepeši atskan vairāki šāvieni. Šauj Ērglis, mūsu izlūki un sarkanarmieši. Krīt 2

sarkanarmieši un saļimst arī Konrads Ērglis, trāpīts galvā. Izceļas nekārtība. Mūsu izlūki paspēj saņemt vēl 2 ienaidnieka zirgus un, lielnieku pārspēka piespīsti, atkāpjas.

Ērglis paliek uz vietas, jo to nespēj iznest. Arkloņu ievaino. Mūsu izlūki bez Ērgļa atgriežas Meirānos. Tie bija pirmie mūsu partizāņu uzbrukumi ienaidniekam un Konrads Ērglis — pirmais partizāns, kas krita par savu dzimteni. Ar šiem uzbrukumiem ienaidniekam bija pierādīta mūsu partizāņu ārkārtīgā drosmē, pašaieliedzība un aktivitāte. Nākamā naktī bija nolemts atvest kritušā biedra Konrada Ērgļa liķi.

Augusts Zeltiņš, Otto Rutkis, Pēteris Zviedris, Vilis Ramans un Eduards Plāte Jūlija Dzirkaļa vadībā izjāja uz Borkovu, kur atrada sava kritušā biedra liķi izgērbtu kailu un galīgi aplaupītu. Lielnieki savus kritušos bija aizvākuši. Galīgi izmocījušies, partizāņi atgriezās Meirānos. Nākamā dienā Konrada Ērgļa liķi nodeva apglabāšanai tā brālim, kapteinim Jūlijam Ērglim, vēlākam Malienas bataljona komandierim, kurš tikko šeit bija ieradies, lai apraudzītu savas lauku mājas. Tādos apstākļos satikās divi brāļi, kuriem liktenis nebija lēmis sastapties vēl dzīviem esot...

Igauņi saņēma pavēli ieņemt līniju Vecgulgbene, Piebalga, Cēsis. Bija jau izdots rīkojums sagatavot šķūtniekus. Partizāņi atradās izmisuma stāvoklī. Līdz šim viņiem aizmugurē stāvēja igauņu karaspēks, aiz kura viņi varēja nopietnā brīdī aizslēpties, bet tagad tas nebūtu vairs iespējams. Par laimi partizāņiem, pavēle tika atcelta un igauņi palika uz vietas.

Partizāņu nodaļā jau skaitījās pāri par 100 aktīvo dalībnieku. To operatīvā nodaļa novietojās Cerpalniekos, Gotliba skolā; organizācijas un administratīvā daļa palika Meirānu Gaigālos. Šinī laikā partizāņiem pieslējās virsleitnants Mežulis; caur mūsu fronti ieradās daudz pārnācēju, kuri piespiedu kārtā dienēja sarkanā armijā, bet viņu mājas atradās mūsu aizmugurē. Pārnācēji ieradās ar savu apbruņojumu. Daļa no tiem, atstājot ieročus, izklīda pa savām mājām, bet daļa iestājās mūsu partizāņos. Bez aktīviem

partizāņiem piedalījās arī daudzi tādi, kas izpildīja aizmugures dienestu, jo vairākas lielinieku bandas, kuŗas vēl nebija paspējuŗas izvākties, palika mūsu aizmugurē.

Partizāņu vadība griezās pie atbraukuŗā kapteiņa Ērgļa ar priekŗlikumu, uzņemties tālāko vadību un organizāciju. Kapteinis Ērglis dienēja 1. neatkarības bataljonā un ņo partizāņu priekŗlikumu bez savas priekŗniecības ziņas un piekriŗanas nevarēja uzņemties. Partizāņi iedeva kapteinim Ērglim vēstuli, adresētu pulkvedim Balodim. Tanī bija aizrādīts, ka partizāņi izauguŗi par spēcīgu organizāciju un viņu rindās skaitās ap 120 aktīvu apbruņotu vīru. Trūkstot piedzīvojuŗu virsnieku. Viņu tālākai vadībai esot izraudzījuŗi kapteini Ērgli kā vietējo apstākļu labu pazinēju. Kapteinis Ērglis drīz aizbrauca, bet pēc kāda laika atgriezās Lubānā, kur, partizāņu atbalstīts, izveda mobilizāciju bataljona formēŗanai. Arī partizāņus iedalīja Malienas bataljonā.

Partizāņu saraksts.

1. Dzirkals, Arnolds (Gaigalos)	14. Mugurēvičs, Salamans (Gaigalos)
2. Dzirkals, Jūlijs (Gaigalos)	15. Kalpaks, Oskars (Ķeiķeniekos)
3. Plāte, Alfreds (Gaigalos)	16. Bērziņš, Konrads (Dauķšēnos)
4. Plāte, Eduards (Aiviekstēs)	17. Arklons, Nikolajs (Cerpelniekos)
5. Sāms, Jānis (Paukulniekos)	18. Cāliŗs, Voldemārs (Meirānos)
6. Krēŗliņš, Alfreds (Paukulniekos)	19. Ģēģers, Kāŗlis (Paukulniekos)
7. Ronis, Aleksandrs (Paukulniekos)	20. Zeltiņš, Auguŗts (Osmalieŗos)
8. Ramans, Vilis (Paukulniekos)	21. Braka, Aleksandrs (Kāŗklaiņos)
9. Zvērs, Konrads (Liepŗalāŗ)	22. Lācis, Ermans (Asnos)
10. Rutkis, Otto (Liepŗalāŗ)	23. Lideķs, Edvins (Cerpelniekos)
11. Kalve, Oskars, sekretārs (Degumniekos)	24. Panders, Evģēnijs (Meirānos)
12. Arklons, Andrējs, (Gottlibos)	25. Ķevers, Eduards (Paukulniekos)
13. Kamols, Riķards (Paurukalnā)	26. Rubuŗs, Alfreds (Degumniekos)

27. Rubens, Augusts (Ķeikēniekos)
28. Spridzens, Aleksandrs (Gaigalos)
29. Rudze, Pēteris (Gaigalos)
30. Viksne, Jānis (Zavickos)
31. Zeltiņš, Aleksandrs (Osmaliešos)
32. Sima, Roberts (Osmaliešos)
33. Gavars, Arnolds (Rožkalnā)
34. Krīvans, Leonards (Asnos)
35. Zviedris, Pēteris (Augstrozē)
36. Plāte, Alvina, žēlsirdīgā māsa (Gaigalos)
37. Barloti, Herta, sekretāre (Gaigalos)
38. Kamols, Oskars (Paurukalnā)
39. Rubens, Fricis (Ķeikēniekos)
40. Eikins, Augusts (Ķeikēniekos)
41. Vitols, Gustavs (Ķeikēniekos)
42. Bulats, Eduards (Dekšņos)
43. Plāte, Jānis (Aiviekstēs)
44. Arklons, Jānis (Cerpelniekos)
45. Ērglis, Hugo (Ozoliņos)
46. Ērgļos, Konrads (Ozoliņos)
47. Puduls, Staņislavs (Ozoliņos)
48. Ūsiņš, Roberts (Degumniekos)
49. Viška, Henrihs (Zavickos)
50. Mednis, Jānis (Ezergalā)
51. Baltais, Ernests (Gaigalos)
52. Draguns, Ernests (Asnos)
53. Dārziņš, Juris (Bērzkalnā)
54. Krēsliņš, Andrējs (Degumniekos)
55. Kurzemnieks, Jānis (Atvasaiņos)
56. Krēsliņš, Kārlis (Paukulniekos)
57. Incīts, Jānis (Ezergalā)
58. Kalve, Jūlijs (Zavickos)
59. Mežuls, Juris (Degumniekos)
60. Birziņš, Nikolajs (Vidzemniekos)
61. Baltais, Roberts (Sildiņos)
62. Platais, Heinrichs (Asnos)
63. Kļaviņš, Pēteris (Eglēs)
64. Naudiņš, Juris (Gaigalos)
65. Sprīngis, Oskars (Paukulniekos)
66. Kalpaks, Alberts (Gaigalos)
67. Pliens, Voldemārs (Lielmežniekos)
68. Radze, Rūdolfs (Borkovā)
69. Zviedris, Teodors (Paukulniekos)
70. Kronis, Arnolds (Aizsalniekos)
71. Priede, Jūlijs (Ozoliņos)
72. Kļaviņš, Jēkabs (Eglēs)
73. Vilde, Jānis (Degumniekos)
74. Krēsliņš, Andrējs (Vidzemniekos)
75. Priednieks, Jānis (Silmalā)
76. Ķevers, Jānis (Ezerniekos)
77. Stulpiņš, Oskars (Silmalā)
78. Zviedris, Arnolds (Augstrozē)
79. Draguns, Rūdolfs (Cerpelniekos)
80. Zosars, Otto (Zosaros)
81. Āboliņš, Kārlis (Āboliņos)
82. Pērle, Alfons (Aizsilniekos)
83. Dārziņš, Jānis (Loždārzos)
84. Zarevskis, Roberts (Paukulniekos)
85. Krēsliņš, Jānis (Ābolsalā)
86. Braka, Jānis (Dekšņos)
87. Putnis, Pēteris (Meirānos)
88. Žigurs, Jēkabs (Kozariešos)
89. Rutkis, Aleksandrs (Liepšalās)

90. Dzirīts, Jēkabs (Meirānos)	101. Turss, Pēteris (Meirānos)
91. Dārznieks, Jānis (Bērzkalnā)	102. Zeltiņš, Dāvis (Vintiešos)
92. Korna, Jānis (Liepsalās)	103. Elksniņš, Voldemārs (Zvirgzdubjos)
93. Mištauts, Jānis (Zvirgzdubos)	104. Draguns, Osvalds (Asnos)
94. Zeltiņš, Kārlis (Gotlibu skolā)	105. Kļaviņš, Jēkabs (Zavickos)
95. Dārznieks, Pēteris (Loždārzos)	106. Forstmanis, Oskars (Mežamuižā)
96. Zosars, Jānis (Purmalās)	107. Plāte, Jānis (Gaigaliešos)
97. Peļšs, Pēteris (Gotlibos)	108. Retelis, Pēteris (Pededzē)
98. Kārklīņš, Roberts (Sadalnīkos)	109. Draguns, Ernests (Vintiešos)
99. Krēsliņš, Arnolds (Paukulnīkos)	110. Kevels, Voldemārs (Akmeņsalā)
100. Krēsliņš, Oskars (Ābol-
salā)	111. Dzirīts, Jēkabs (Silmalā)
	112. Krēsliņš, Matīss (Paukulnīkos)

Malienas bataljons.

Pēc bijušā Malienas bataljona komandiera un formētāja, kapteiņa Ērgļa piezīmēm:

Kad no Rīgas bija izdzīti lielnieki 22. maijā 1919. gadā, viņi atkāpās uz Latgali pāri Aiviekstei. Igaunū karaspēks ieņēma labo krastu, bet kreisais Vidzemes krasts palika neitrālā joslā. Šāds stāvoklis sadalīja Lubānu un Meirānus divās daļās; pusi ieņēma igauņi, bet pārējā daļa palika neitrālā joslā. Paš aizsardzībai pret lielniekiem vietējie iedzīvotāji bija noorganizējuši partizāņu nodaļu, kuŗa aizsargāja Lubānas ezera līniju.

Šinī laikā devos ar pulkveža Baloža atļauju apraudzīt savas lauku mājas «Ozoliņus», Meirānu pagastā; mājās bija saimnieko-

Kapteinis Jūlijs Ērglis.

juši komūnisti. Vietējie partizāņi priecājās par manu ierašanos. Informēju viņus par Latvijas karaspēka gaitām un Latvijas valdību. Partizāņi lika man priekšā palikt par viņu vadoni un organizātoru. Viņu lūgumu nevarēju izpildīt, jo dienēju tanī laikā I Neatkarības bataljonā; es ieteicu viņiem griezties pie manas priekšniecības, lai tā komandē mani šurp. Partizāņi man iedeva vēstuli, kuŗu bija parakstījuši Lubānas, Meirānu, Borkovas, Saikavas partizāņi un vietējās pagastu pašvaldības.

Virsleitnants
Ruttuls.

Virsleitnants
Rozenbachs.

Pa šo laiku apstākļi stipri sarežģījās, jo sākās cīņas starp mūsu Ziemeļ-Latvijas armiju un vāciešiem. Šakari ar pulkvedi Balodi bij pārtraukti; tamdēļ ar minēto vēsuli griezos pie toreizējā pretlielinieku frontes komandiera, pulkv.-leitnanta Puriņa. Pēdējais man pavēlēja nekavējoties doties uz Lubānu un formēt Malienas bataljonu. Ierados Lubānā un ķēros pie darba. No 1. Neatkarības bataljona man piekomanēja četrus virsniekus, virsleitnantu Ruttuli, Rozen-

bachu, Akermani un leitnantu Beijeri. Izsludināju trijos pagastos mobilizāciju un zirgu rekvizīciju. Uz mobilizāciju ieradās visi bez atrašanās.

No Lubānas pag. tika saformēta I rota ar virsl. Ruttuli kā komandieri, no Meirānu pag. II rota ar virsl. Mežuli kā komandieri, no Borkovas pag. III. rota ar leitn. Beijeri kā komandieri.

Leitnants
Beižers.

Ārsts-kapteinis
Mežciems.

Bez tam tika saformēts eskadrons virsleitnanta Akermana vadībā; eskadrona jātnieki ieradās ar pašu zirgiem. Saimniecību pārzināja virsleitnants Rozenbachs.

Jauniesauktie ieradās ar savām drēbēm, bet pa lielākai daļai basām kājām. Šauteņu trūkums bija stipri sajūtams, apbruņoto bij tikai maza daļa.

Uzturam vajadzīgos produktus ņēmu no pagastiem nodevu kārtībā, kuņas iedzīvotāji labprātīgi izpildīja.

Naudas bataljona kasē nebij ne rubļa, bet pēc tādās arī nebija vajadzības; viss nepieciešamais tika ņemts uz vietas, bez maksas.

Par algu neviens nedomāja, jo visi, lai gan trūcīgi apgādāti, apzinājās savu svēto pienākumu pret valsti. Bataljona štābs novietojās Lubānas mācītāja muižā. Pirmā pavēle Malienas bataljonam izdota 1. jūlijā. Bataljona organizēšanas darbā lielu sajūsmu ienesa 27. jūnijā doktora Mežciema ierašanās no Studentu bataljona ar Madzena patšauteni un 60—70 šautenēm: pie mūsu toreizējā trūcīgā apbruņojuma šis gadījums bij vesels notikums un neatmaksājams atbalsts. Lieliniekiem atkāpjoties no Lubānas, tie nodedzināja tiltu pāri Aiviekstei, caur ko satiksme ar aizmuguri bija lielā mērā apgrūtināta. Nekavējoties bij jātājas pie tilta atjaunošanas. Ar vietējiem strādniekiem un sapieriem, virsleitnanta Rudziša vadībā, tiltu mēneša laikā atjaunoja.

Virsleitnants
Budovskis †.

Virsleitnants
Mednītis.

Tik tālu tikuši, sākām interesēties par mūsu pretiniekiem, lieliniekiem, aiz Lubānas ezera. Pēc ievāktām ziņām Zosoļu muižā atradās lielinieku bij. 4. latv. Vidzemes pulka štābs. Nolēmu izsūtīt izlūkus uz Solu

Malienas bataljona štābs Lubānā.
No kreisās otrais ārsts-vīrs. Gailis, kapt. Erglis, vīrs. Rozenbachs, vīrs. Budovskis un
kaļa ierēdnis Krauklis.

un Zosoļu muižu. Par izlūku vadoni izraudzīju doktoru Mežciemū; tā kā viņš nejutās kompetents, tad izlūkus vadīja leitnants Beijers; izlūkošanā pieteicās daudz brīvprātīgo, neiztrūka arī doktors Mežciems.

Ceļa vedējs bij naktī purvā nomaldījies, jo ceļa garums pāri ezeram ap 16 kilometri. Aiz šī iemesla, mūsu izlūki ielēncā tikai Solu, sagūstīja 2 komūnistus un atgriezās; lai gan šinī izlūkošanā ieguvām maz, toties pretinieks jūtā mūsu aktīvitāti.

Apmācība tika steigā pa rotām izvestā. Rotās bij jūtāms instruktoru trūkums. Lai novērstu šo trūkumu, lūdzu tādus apmaiņas kārtā atsūtīt no 1 Neatkarības bataljona. Atsūtīto instruktoru lielākā daļa izrādījās disciplināri sodīts un maz noderīgs elements. Šis apstāklis kavēja ne tikai bataljona apmācību, bet nelabvēlīgi atsaucās arī uz organizēšanas darbu. Jāpiezīmē, ka Malienas bataljons šinī laikā sargāja ap 35 kilometri garo fronti, kas pats par sevi kavēja bataljona kārtīgu apmācību. Ap šo laiku vācus bija sakāvusi mūsu Ziemeļ-Latvijas armija un bataljons daudz maz tika pie apbruņojuma.

Nekādas pavēles nesaņēmu, bet rīkojos vienīgi pēc vietējiem apstākļiem un vajadzībām. Pirmā laikā, jūnija sākumā, pāri frontei pārnāca divi virsnieki: virsleitnanti Budovskis un Mednītis; pirmo iecēlu par bataljona adjutantū un pēdējo par bataljona komendantū un sakarā virsnieku.

Cīņas īgauņu frontē palika sīvākas un viņi atvilka savu kaņaspēku no Lubānas. Izlietodami šo apstākli, ar ložmetēju un lielu vairumu rokas granātu apbruņota komūnistu banda, sastāvoša no 30 cilvēkiem, naktī uz 1. augustu uzbruka bataljona štābam. Viņi svieda logos 3 rokas granātas, no kuņām viena plīša iekšpusē un divas ārpusē. Sākās abpusēja apšaudīšanās. Lai gan ēka stipri cieta, mums zaudējumu nebija, bet no komūnistiem viens ievainots kājā. Komūnisti bēgdami pameta rokas granātas, pie kuņām bija piestiprināts dinamīts, patronas, revolveru, zābakus un citus sīkumus.

Mūsu jaunie kaņāvīri, vēl nepiedzīvojuši bandītu vajāšanā, neizlietoja gadījumu tiem sekot, tamdēļ tas

tika izdarīts otrā dienā, bet bez panākumiem; pēdas pazuda lielajos Lubānas mežos. Naktī uz 3. augustu banda atkārtoja uzbrukumu, bet viņu laikā atsita; bandas dalībnieki izklīda pa mežiem un lielā mērā traucēja mūsu satiksmi ar aizmuguri. Uzbrukumi, kā redzams, bija organizēti ar vietējo komunistu piepalīdzību, jo pēdējie ziņoja bandai katru mūsu soli un kustību.

Kaŗa ierēdnis
Zeltiņš.

Zviedru brīvprātīgais
leitnants Melins.

Kādos apstākļos mēs toreiz atradāmies un cik pārdroši, pateicoties špionāžai, teroristi rīkojās, redzams no sekošiem piemēriem: Virsleitnants Mežulis un kaŗa ierēdnis Zeltiņš brauca no Lubānas uz Cesvaini. Ceļā viņiem uzbruka teroristi, pie kam kaŗa ier. Zeltiņš tika nošauts un pēc tam briesmīgi sakropļots.

6. augustā 1919. gadā plkst. 20-os, 15. kilometri no Lubānas nogalināts viens zemessargs un aplaupīti vietējie iedzīvotāji.

Tilta atklāšana pāri Aiviekstei pie Lubānas 1919. g. 8. augustā.

29. augustā, ap plkst. 16-iem, 14. kilometrī no Lubānas aiz Liedes kroga sarkano teroristu banda, skaitā ap 30 cilvēku, daļa ģērbusies mūsu karavīru formā. mūsu kokardēm pie cepures, apturējuši tirdziniekus, braucot no Cesvaines tirgus, noņēmuši visiem personas apliecības un izpostījuši telefona līniju.

Neskatoties uz enerģiskiem soļiem, bandītus neizdevās sagūstīt, jo starp vietējiem iedzīvotājiem bij daudz komunistu, kuŗi bandītus sīki informēja un pat slēpa. Tamdēļ arī izsūtītām stiprām nakts patruļām nebija panākumu.

Lielinieku aeroplāns, sagūstīts 1919. g. 8 septembrī pie Gotliba skolas.

Tā kā bataljons ieņēma diezgan garu frontes līniju un pastāvīgi vajāja aizmugurē komunistu bandas, tad no Rīgas atsūtīja rotu virsleitnanta Helmaņa vadībā, kuŗa ieradās Lubānā 8. augusta vakarā un tika ieskaitīta kā 4. rota bataljonā, un pus eskadrona jātnieku virsleitnanta Apsīša vadībā.

1919. gadā, augusta sākumā, formēja 1. Liepājas kājnieku pulku pulkv.-leitnanta Gailiša vadībā.

I Neatkarības bataljonu ieskaitīja pulkā kā pirmo un Madlienas bataljonu kā otro. Trešais bataljons formējās Vecgulbenē, vēlāk kapt. Vaivada vadībā.

Reizē ar pulka formēšanu man atkrita rūpes par bataljona saimniecību, jo par uzturu sāka gādāt pulks.

Pienāca laiks enerģiskāki rīkoties frontē.

1919. gadā 8. septembrī ap plkst. 11-iem, starp Cerpalniekiem un Sipiņiem, 6. rotas rajonā, 1 kilometri no Gotlība skolas, piespiests nolaidās lielinieku aeroplāns.

1920. gadā, 9. janvārī, bataljons sāk uzbrukt un enerģiski piedalās pie Latgales atbrīvošanas, kuŗu turpina līdz pilnīgai Latgales atbrīvošanai.

Postenis.

1919. gadā 26. martā pēc pusdienas lielinieki izsisti no Slokas; mūsējie vajā atkāpjošos, nedodot tiem iespējas apstāties un tuvumā nostiprināties.

Atspieduši naidnieku labu gabalu, vajātāji atgriezās. Visi noguruši, jo kaujās nepārtraukti pavadījuši 50 stundas. Tiek izmeklētas pozīcijas, nozīmēti posteņi.

Kaŗaspēka daļas novietojas apkārtējās mājās un iebauda vakariņas. Parrunā pēdējās kaujas epizodes.

Pēc vakariņām valodas paliek gurdenas, un tāpat neizģerbušies kaŗavīri noliekas gulēt.

Uznāk tumsa. Tikai sargu posteņi, apzinādamies pienākuma atbildību, gandrīz nekustēdamies stāv savās vietās. Starp tiem atrodas gadus 18 vecs kaŗeivis, kuŗš brīvprātīgi iestājies Latvijas armijā un jau piedalījies vairākās kaujās. Viņa domas kavējas pie vecākiem, kuŗi atrodas Rīgā, zem lielinieku terrora.

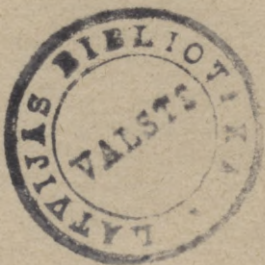
Visapkārt mežs, kuŗam pāri skrien vējš, saceldāms noslēpumainu šalkoņu. Pa labi un pa kreisi, apmēram 100 soļu atstatumā, atrodas viņa kaujas biedri, kuŗi, tāpat kā viņš, stāv posteņos.

Piepeši viņam izliekas, it kā kaut kas kustētos. Jaunekli pārņem uztraukums. Viņa skati urbjas tumsā un labā roka tveķ aiz jostas pēc raķetes pistoles; pats aizslēpjas aiz koka, gaidot tālākos notikumus. Viņa dvēselē notiek cīņa starp pienākuma pildīšanas apziņu un baiļu jūtām; nervi galīgi satraukti; sirds pukst tik strauji, ka deniņos var sajūst katru sirds pukstienu. Viņa domas ātri strādā: izšaut raķeti un viņas gaismā noskaidrot uztraukuma cēloni, kas nozīmētu — sacelt trauksmi un izjaukt savu biedru miegu, vai gaidīt, kamēr būs ieraudzījis ienaidnieku?

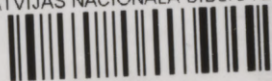
Piepeši viņš ierauga tumšu stāvu, vēl vienu, trešo, vairākus... Acumirkļi kareivja pirksts nospiež raķetes pistoles gaili un raķete, izšaudamās gaisā kā sarkana vijīga čūska, plīst un ar savu maigo gaismu apstaro plašo apkārtni.

Atskrien uzmodinātie kaŗa biedri un ieņem frontē apsardzības līniju: arī viņi visi satraukti. No ienaidnieka ne vēsts...

Jauneklis-postenis lielā uzbudinājumā bija noturējis krūmus par ienaidnieku...

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0308033341

am

0,14

Vāku zīmējis J. A. Liberts

17. JAN. 1936